

Tricktyveri i beboelse

Annalise Kongstad

Peter Kruize

Tricktyveri i beboelse

Annalise Kongstad og Peter Kruize

Maj 2012

ISBN 978-87-92384-06-5

*Det er et særkende for vores årgang,
at vi stoler på folk,
og en gang imellem bliver vi snydt*

Det projekt, der beskrives i denne rapport, er støttet økonomisk af Justitsministeriets Forskningspulje og Det Kriminalpræventive Råd. Projektets gennemførelse og resultater er alene forfatterens ansvar. De vurderinger og synspunkter, der fremsættes i rapporten, er forfatterens egne og deles ikke nødvendigvis af Justitsministeriet og/eller Det Kriminalpræventive Råd.

Forord

Trickyveri i beboelse er et tilbagevendende emne i dagspressen, men der findes kun meget lidt (kriminologisk) forskning rettet mod dette fænomen. Vi har taget emnet op i dette projekt, som er økonomisk støttet af Justitsministeriets Forskningspulje og Det Kriminalpræventive Råd.

Ved gennemførelsen af projektet har vi fået hjælp af en række personer og instanser. Rigspolitiet har, efter anmodning af Justitsministeriets Forskningskontor, leveret et anonymiseret udtræk af Polsas med oplysninger om anmeldte trickyverier, ofrene og sigtede. For at få nærmere indsigt i signalementsoplysninger af ofrene/vidner har vi søgt samarbejde med enheden Operativ Planlægning og Analyse af Københavns Politi. Peter Steffensen fra denne enhed har åbnet alle døre, vi gerne vil have adgang til, og Birger Laudrup har delt sin viden vedr. trickyveri og stillet Polmap oplysninger (med signalementsoplysninger) til rådighed. Christine Svane fra Ensomme Gamles Værn har været os behjælpelig med idéer og kontakter i forbindelse med interviewdelen, og Helle Engelborg-Olsen fra Samvirkende Menighedsplejer har været behjælpelig med at skabe kontakt til interviewpersoner. Det samme har en lang række ledere for aktivitetscentre og væresteder for ældre.

Vi vil gerne sende en stor tak til alle, der stillede deres tid og viden til rådighed for vores interview. Uden dem havde vi ikke kunnet gennemføre undersøgelsen.

Endelig vil vi takke CASA for husly og gode frokoster.

I slutfasen af projektet har vi fået hjælp af forskningsassistent Lea Fuglsang med henblik på forsikringssspørgsmål, interview med anklageren og muligheder for psykologhjælp til ofre for trickyveri. Ida Bjørn-Mortensen har læst korrektur på vores manuskript. David Sorensen har stået for oversættelse af resuméet til engelsk.

København
Maj 2012

Annalise Kongstad
Peter Kruize

Tricktyveri i beboelse: et resumé

Denne undersøgelse beskæftiger sig med tricktyverier i beboelse. Denne form for tricktyveri har eksisteret i adskillige år, men inden for de senere år sket en tredobling af disse tricktyverier. Langt de fleste tilfælde sker i Region Hovedstaden og går ud over ældre mennesker – især kvinder.

Der er ikke tidligere foretaget undersøgelser af tricktyverier i beboelse i Danmark, og internationalt set findes der også kun få undersøgelser. Vi har derfor valgt at belyse dette fænomen nærmere.

Undersøgelsens primære formål er at belyse fænomenet tricktyveri i beboelse. I sammenhæng med dette formål er der formuleret tre problemstillinger:

- Hvilke karakteristika har tricktyveri i beboelse i Danmark?
- Hvordan ser offer- og gerningsmandsprofil ud?
- Hvilke konsekvenser har et tricktyveri for ofrenes livskvalitet?

Endvidere er formålet med projektet at se på samfundets reaktion på tricktyveri i beboelse. Blikket er rettet mod efterforskning/strafudmåling, forebyggelse og støtteordninger til ofrene. I sammenhæng hermed er der også formuleret tre problemstillinger:

- Hvordan ser myndighedernes repressive reaktioner ud for tricktyveri i forhold til efterforskning og strafudmåling?
- Hvilke kriminalpræventive anbefalinger findes der, og hvordan vurderes disse?
- I hvilket omfang har ofrene adgang til offer/psykologhjælp og forsikringspenge?

Undersøgelsen er foretaget med udgangspunkt i Københavns Politikreds. For det første fordi der sker mange tricktyverier i beboelse her, og for det andet for at foretage en afgrænsning af undersøgelsen. I den kvantitative del af undersøgelsen er der dog foretaget opgørelser over tricktyveriernes spredning på landsplan. Den kvalitative del af undersøgelsen, som består af interview, er udelukkende foretaget i København, og her er der yderligere indlagt den afgrænsning, at der skal være tale om personer, som er over 65 år gamle.

Metoder

Den kvantitative del af undersøgelsen bygger på et anonymiseret udtræk af politiets sagsstyrings-system (Polsas) for perioden 2007-2010. Dette udtræk omfatter oplysninger om:

- Selve tyveriet: gerningssted, tidspunkt, antal gerningspersoner, og et resumé af hvert tricktyveri.
- Forurettede: alder og køn.
- Sigtede: alder, køn, nationalitet og afgørelse.

Da tricktyverier i beboelse kun i begrænset omfang bliver opklaret, er ofrenes og vidners udsagn om gerningspersoner inddraget i analysen. Begge kilder er mere eller mindre mangelfulde, men en kombination af disse to kilder kan føre til et bedre indblik i en gerningsmandsprofil. En sådan beskrivelse er foretaget for 2010. Signalementsoplysningerne stammer fra Polmap og er begrænset til Københavns Politikreds.

Herudover er der indhentet oplysninger om forsikringsdækning for tricktyveri i beboelse fra Forsikring og Pension og fra fire forsikringsselskaber. Der er ligeledes søgt oplysning om mulighed for gratis offer- eller psykologhjælp til ofre for tricktyveri i beboelse. Der er endvidere foretaget interview med en anklager fra Københavns Politi med henblik på oplysning af hvilke straffelovsparagraffer der (kan) bliver anvendt, og der er foretaget personlige interview med politifolk med henblik på at belyse efterforskningen. Endelig er der foretaget interview med ofre for tricktyveri i beboelse.

Karakteristika ved tricktyveri i beboelse

For at give et billede af omfanget og udviklingen af tricktyverier i beboelse er der foretaget en sammenligning med boligindbrud. Ifølge Danmarks Statistik anmeldes der i 2010 44.788 boligindbrud og 1.448 tricktyverier i beboelse; der er altså anmeldt 30 gange så mange boligindbrud, som der er anmeldt tricktyveri i beboelse. Ser vi derimod på udviklingen, viser det sig, at omfanget af tricktyveri vokser hurtigere end for indbrud. I år 2000 var indbrud således mere end 50 gange så hyppigt som tricktyveri.

Tricktyveri i beboelse er steget fra 611 tilfælde i 2000 til 1.448 i 2010. Det svarer til en procentvis stigning på 137 procent i perioden. De fleste af disse tricktyverier bliver i perioden 2007-2010 begået i Hovedstadsområdet. Samlet set foregår 69 procent af de anmeldte tilfælde i politikredsene København, Københavns Vestegn og Nordsjælland i den nævnte periode. Til sammenligning kan det oplyses, at 37 procent af samtlige anmeldelser for straffelovskriminalitet sker i disse politikredse. Rødovre, Herlev og Frederiksberg er de tre kommuner med flest anmeldte tricktyverier i beboelse pr. antal husstande. Inden for Københavns kommunegrænser topper bydelen Brønshøj-Husum.

Mens der ikke findes et mønster i forhold til sæson, viser der sig et ret tydeligt mønster i forhold til tidspunkt på døgnet. De fleste af tricktyverierne sker i eftermiddagstimerne. Før klokken 10 og efter klokken 20 sker der meget få tricktyverier i beboelser, og der er flere tilfælde på hverdage end i weekenderne. Dette er helt i overensstemmelse med det interviewpersonerne oplyser om de tricktyverier, de har været udsat for i deres hjem.

På grundlag af data fra Polsas og Polmap har vi set på de tricks, som tricktyvene anvender. Vi har fundet 438 tricktyverier på landsplan, hvor de anvendte tricks fremgår klart. I 201 tilfælde (46 procent) udgiver tricktyvene sig for at være en person, der kommer i et fagligt ærinde. Det drejer sig om personer, som ofrene må formodes at have tillid til. I de øvrige tilfælde drejer det sig om, at

tricktyvene enten spørger om en eller anden form for hjælp (34 procent) eller tilbyder hjælp eller gaver til ofrene (20 procent).

Når tricktyvene opnår at få et udbytte er det i næsten 80 procent af tilfældene kontanter. Det stjålne beløb varierer meget, men i tre fjerdedele af disse sager ligger beløbet under 5.000 kr., og kun i 1 procent af tilfældene er beløbet højere end 50.000 kr. Ud over penge stjæles der fortrinsvis smykker, men også betalingskort som ligger i en stjålet pung.

Offerprofil

De fleste ofre for tricktyveri i beboelse er kendetegnet ved tre karakteristika: de er ældre, kvinder og er ofte alene på gerningstidspunktet. Gennemsnitsalderen for ofrene er 80 år og tre ud af fire af ofrene er kvinder. Det kunne tyde på, at ofrene ikke er tilfældigt udvalgte personer, men at tricktyve går målrettet efter denne gruppe af borgere. Der er imidlertid mindre forskelle på offerprofilen i Region Hovedstaden i forhold til resten af landet. Der er forholdsvis flere mænd blandt ofrene i resten af landet og den gennemsnitlige alder er en smule lavere.

Blandt interviewpersonerne, som har været udsat for tricktyveri, har tre ud af fire personer hjemmehjælp. De fleste af dem bor alene, i de fleste tilfælde fordi deres ægtefælle er død.

Gerningsmandsprofil

I perioden 2007 – 2010 sigtes der i alt 262 personer for tricktyveri i beboelse, og af dem er der 126, der findes skyldige. De 262 sigtede personer fordeler sig på 199 sager.

Med hensyn til køn er fordelingen 67 procent mænd og 33 procent kvinder. Når vi ser på de beskrivelser af signalementer, som findes i anmeldelser om tricktyverier i beboelser i 2010 i Københavns Politikreds, er kønsfordelingen jævn for kvinder og mænd. Det samme gør sig gældende for de tricktyve, der omtales i interviewene. Underrepræsentationen af kvinder blandt de sigtede skyldes formentlig, at politiet er bedre gearede til at finde frem til mandlige gerningspersoner end til kvindelige.

Aldersmæssigt er de fleste af de sigtede tricktyve i 30'erne, men også en betydelig del er i 20'erne og 40'erne. Kun 5 procent er over 50 år. Denne aldersfordeling stemmer overens med det, interviewpersonerne beskriver. Ligeledes stemmer den overens med det, der fremgår af beskrivelser af signalementer for anmeldelser for tricktyverier i beboelser i 2010 i Københavns Politikreds.

Blandt de sigtede bor 161 i Danmark og har dansk nationalitet, 39 bor i Danmark og har udenlandsk nationalitet og 62 bor i udlandet og har udenlandsk nationalitet. Blandt de 62 personer fra udlandet, som er sigtet for tricktyveri, er de fleste rumænere. Hvor mange af de 161 med dansk nationalitet der er indvandrere eller efterkommere kan vi ikke fastslå på grundlag af vores materiale.

Der er flere mænd, der begår tricktyverierne alene end kvinder, og omvendt flere kvinder der begår tricktyverier i beboelse sammen med andre. Også med hensyn til de tricks der anvendes, er der en kønsforskel.

På grundlag af oplysninger om anmeldelser i Københavns Politikreds, sigtelser og personer fundet skyldige i tricktyverier i beboelse har vi forsøgt at opstille fem profiler med tilhørende karakteristika for disse tricktyve:

1. Mand af dansk oprindelse, opererer for det meste solo og forgiver ofte at være håndværker; er omkring 30 år gammel og står for ca. 25 procent af tricktyverier.
2. Kvinde af dansk oprindelse, opererer både solo og i duo og forgiver ofte at være hjemmehjælper; er sidst i tyverne og står for ca. 25 procent af tricktyverier.
3. Indvandrer, opererer i duo eller flok; har et østeuropæisk udseende eller anses for at være roma; er omkring 30 år gammel og står for ca. 20 procent af tricktyverier.
4. Efterkommer, opererer både solo og i duo eller flok; foregiver ofte at være håndværker (mænd) eller hjemmehjælper (kvinder); er sidst i tyverne og står for ca. 10 procent af tricktyverier.
5. Kriminelle turister, opererer for det meste som duo og har ofte rumænsk nationalitet; er over 30 år gammel og står for ca. 20 procent af tricktyverier.

Konsekvenserne for ofrenes livskvalitet

Af interviewene fremgår det, at der er flere personer, som efter oplevelsen med tricktyveri føler sig utrygge eller bange. Endvidere fremgår det, at der er personer, som bebrejder sig selv for, at de er blevet udsat for et tricktyveri. I nogle tilfælde ser utrygheden ud til ikke at være generel, men at være rettet mere specifikt mod situationer, der har forbindelse med det tricktyveri en person har været udsat for. Der er imidlertid også en del af interviewpersonerne, som ser ud til at være ret påvirkede af deres oplevelser med tricktyveri.

Vi har forsøgt at se, om vi kunne iagttage nogen sammenhæng mellem på den ene side oplevelser af utryghed og angst og på den anden side forskellige forhold omkring tricktyverierne eller andre relevante forhold.

De psykiske reaktioner kunne for eksempel have en sammenhæng med tricktyveriets grovhed. Med grovhed mener vi, om der er tale om et fuldbyrdet tricktyveri eller et forsøg. Vi tænker også på, om der har været anvendt tvang eller trusler under udførelsen af tricktyveriet, og hvor mange gerningspersoner, der er involveret. Det er ligeledes tænkeligt at reaktionerne kunne have en sammenhæng med, om personer har været udsat for tricktyveri i deres hjem flere gange, om de har været udsat for andre former for kriminalitet eller om de har hørt om andre, der har været udsat for et tricktyveri i deres hjem. Endelig er der en mulighed for, at de efterfølgende reaktioner skyldes karakteristika hos ofrene selv.

Vores interviewundersøgelse med ofre for tricktyveri i boligen har ikke kunnet vise nogen sammenhæng for de undersøgte forhold, og vi kan derfor ikke pege på årsager til, at nogle af interviewpersonerne får problemer med utryghed og angst som følge af at have været udsat for tricktyveri i deres bolig, mens andre kun får mindre problemer, og atter andre slet ikke synes at være påvirkede heraf.

I en engelsk undersøgelse fra 2003 viser der sig imidlertid en sammenhæng mellem at have været udsat for et tricktyveri i hjemmet og post traumatic stress disorder (PTSD). Forfatterne Thornton et al. fremhæver især, at ofre for tricktyveri har et forhøjet niveau af undgåelsesstrategier. Ofrene undlader for eksempel at tænke på hændelsen eller undgår at gøre ting, der minder dem om den. Sådanne undgåelsesstrategier taler nogle af interviewpersonerne i vores undersøgelse om.

De økonomiske konsekvenser er for de fleste ofre overskuelige. En del får dækket tabet (delvis) af deres forsikringselskab. Generelt ser det ud til, at de menneskelige omkostninger overstiger de økonomiske.

Efterforskning og strafudmåling

Udenlandske undersøgelser peger på, at langt fra alle tricktyverier i beboelse anmeldes til politiet. Vi kender ikke omfanget i Danmark, men blandt interviewpersonerne, er der en tredjedel, der ikke anmelder forholdet.

Kun 5 procent af de anmeldte sager om tricktyveri i beboelse i 2010 bliver opklaret. Sammenlignet med for eksempel røveri (37 procent) og vold (76 procent) er det en meget lav opklaringsprocent. Tricktyverier i beboelse er en forbrydelsesform, hvor der er kontakt mellem offer og gerningsperson. Det giver sædvanligvis gode efterforskningsmuligheder. Den lave opklaringsprocent kunne antyde, at politiet ikke prioriterer tricktyverier i beboelse særlig højt. Det er da også indtrykket, at politiet langt fra altid tager ud til gerningsstedet, og derfor ikke får sikret eventuelle spor. Der er ingen tvivl om, at politiets ressourcer spiller en stor rolle i denne sammenhæng.

Fyns Politikreds skiller sig ud med hensyn til omfanget af opklarede sager. Denne politikreds har en opklaringsprocent på over 20 procent. Oplysninger fra Fyns Politi viser, at der gøres en særlig indsats, når der er kendskab til, at der er tricktyverier i området. For eksempel gøres beredskabsafdelingen opmærksom på, at de skal holde øje hermed. Endvidere gøres der en særlig indsats for at undersøge, om en sigtet tricktyv har begået andre tricktyverier end det aktuelle.

Når sagerne opklares sker det overvejende inden for et begrænset tidsrum. 23 procent opklares samme dag, som tricktyveriet er begået, og to tredjedele inden for en måned. De tricktyverier, der opklares samme dag, opklares ofte fordi opmærksomme borgere kontakter politiet. Tricktyveri straffes typisk efter straffelovens paragraf 276 om tyveri. Der kendes ikke eksempler på, at der

anvendes paragraffer, der for eksempel lægger vægt på tyveriets grovhed. I perioden 2000-2010 er sigtelsen opgivet i godt halvdelen af sagerne, fordi beviset ikke er stærkt nok til at opnå domsfældelse. Når den tiltalte person bliver fundet skyldig, er straffen for to tredjedele ubetinget frihedsstraf med en gennemsnitlig straffængde på knapt et halv år (5,8 måneder).

Kriminalpræventive anbefalinger

Vi har set på de råd og anbefalinger, som er udsendt fra forskellige organisationer og institutioner vedrørende tricktyveri i beboelse. Disse anbefalinger er rettet mod ældre, som også udgør den største risikogruppe. Anbefalinger kan samles under fire overskrifter:

1. Luk ikke fremmede ind. Installer sikkerhedskæde og dørspion.
2. Lav faste aftaler med ventede gæster (familie, fagligt ærinde og så videre).
3. Minimer potentielt udbytte: ikke for mange kontanter i huset.
4. Vær opmærksom på fremmede (underforstået tricktyve) i nabolaget.

Vi finder at disse anbefalinger fremstår for rigide og ikke i tilstrækkelig grad tager højde for, at det overvejende er ældre mennesker, som udsættes for disse tricktyverier. Et af de gennemgående råd er ikke at åbne døren for personer, man ikke kender. Det er et råd, som i vid udtrækning har vundet gehør, og som efterleves. Vi gør opmærksom på nogle forhold når der skal gives anbefalinger til ældre om at beskytte sig mod tricktyveri i deres hjem: at der ikke skabes større utryghed, at der tages hensyn til forskellighed, at der er sammenhæng mellem forskellige anbefalinger og at formidlingen sker gennem kanaler, som målgruppen foretrækker.

Adgang til offer/psykologhjælp og forsikringspenge

Som grundregel må det siges, at ældre ofre for tricktyveri har den samme adgang til hjælp efter at have været udsat for tricktyveri, som alle andre mennesker i samfundet. Det betyder, at de har mulighed for at henvende sig til Offerrådgivningen, hvor de kan få en times gratis rådgivning. Endvidere kan de henvende sig til deres læge, som kan træffe en beslutning om, at denne person har brug for samtaleterapi, hvilket også er gratis for patienten.

Herudover er der en generel mulighed for at få en henvisning til en psykolog. Der er dog visse omstændigheder, der skal være opfyldt. Ved denne ordning betaler det offentlige 60 procent af honoraret og patienten altså 40 procent. En af de begivenheder, der kan berettige til en psykologhenvisning, er at have været udsat for røveri, vold eller voldtægt. Det er sandsynligt, at tricktyveri i beboelse kan falde inden for denne kategori. Det er muligt for folkepensionister at søge deres kommunes socialforvaltning om at få dækket 85 procent af deres egenbetaling, når de får en henvisning til en psykolog fra deres læge.

Tricktyveri i beboelse bliver normalt anset for simpelt tyveri og dermed er penge eller smykker ikke dækket af indboforsikringen. Tre ud af de fire forsikringssselskaber vi har haft kontakt med tilbyder

imidlertid en seniorordning, som dækker tricktyveri i beboelse under samme vilkår som indbrudstyveri.

Anbefalinger

Tricktyveri i beboelse er primært rettet mod den ældre del af den danske befolkning. Mennesker i en livsfase som ofte kendetegner sig ved tab: efter pensionering mister man sin rolle på arbejdsmarkedet og med stigende alder falder venner, bekendte og ægtefælle bort. Når tricktyve misbruger ældres tillid til andre mennesker ved at snyde sig ind i deres hjem, kan det sætte dybe spor. Det er på sin vis en god idé at advare ældre mod fænomenet tricktyveri og gøre dem opmærksom på deres egen færden, men det skal – efter vores vurdering – foregå på en afdæmpet måde, sådan at denne opmærksomhed ikke fører til isolation og utryghed. Chancen for at blive udsat for tricktyveri i beboelse er trods alt begrænset.

Vi mener, at tricktyveri i beboelse fortjener mere prioritet i politiets arbejde. Som minimum burde politiet komme til stedet ved en anmeldelse af tricktyveri i beboelse. Det koster ikke så mange ressourcer og er gavnligt på mindst to fronter. For det første kan politiet spørge bedre ind til et signalement i en personlig kontakt, end de kan i telefonen, og de kan desuden sikre eventuelle spor eller forhøre sig hos naboer. For det andet har besøg af politiet en symbolsk værdi for ofret, som føler sig taget seriøst. Når politiet kommer til stede kan de derudover også vurdere, om ofret har brug for hjælp.

Vi foreslår, at der gøres en aktiv indsats for at oplyse ældre om de eksisterende hjælpemuligheder hos læge, psykolog og Offerrådgivningen, og at de tilskyndes til at benytte sig heraf. Vi foreslår også, at der er en specifik person i kommunal sammenhæng, som får denne opgave.

Distraction Burglary: a summary

This research concerns distraction burglary, a crime where deception or distraction is used to gain, or try to gain, access to a dwelling in order to commit burglary (*tricktyveri* in Danish). While distraction burglary is by no means new, the frequency with which it is reported to police has tripled in recent years. The vast majority of cases occur in the Capital Region of Denmark (one of Denmark's five administrative units) and involve elderly victims – especially elderly women.

Distraction burglary has never been studied in Denmark, and only a few studies exist elsewhere in the world. We have therefore decided to shed light on this phenomenon.

The current report has three primary aims:

- To describe the nature of distraction burglary as it occurs in Danish residences
- To describe characteristics of victims and offenders involved in these burglaries
- To describe the consequences of distraction burglary for victims' life quality

The project also examines society's reaction to distraction burglary. The focus here is on investigation, sentencing, prevention and victim support. In this connection, we consider:

- Investigation and sentencing strategies employed by authorities for crime suppression
- Crime prevention techniques and methods to assess their effectiveness
- Victim access to support/psychological assistance and insurance reimbursement

This study is conducted with a primary focus on the Copenhagen Police District. This is done to limit the research undertaking and is justified by the fact that a large proportion of all distraction burglaries occur in this area. The qualitative part of the study, which consists of interviews, is conducted exclusively in the Copenhagen Police District and is restricted to persons over age 65. The quantitative part of the research examines nationwide trends for victims of all ages.

Methods

The quantitative part of the study is based on data extracted from the police case management system (POLSAS) for the period 2007-2010. The data include information on:

- Crimes: Location, time, number of offenders, and a resume of each event
- Victims: Age and gender
- Offenders: Age, gender, nationality, court disposition

Since very few distraction burglaries are cleared by arrest, the study also examines victim and witness descriptions of offenders where available. While both arrest data and victim/witness

reports have their weaknesses, a reasonable description of offenders can be achieved by combining these sources. Descriptions of offenders based on triangulated data are conducted for distraction burglaries occurring in the Copenhagen Police District in 2010.

Information on insurance coverage for distraction burglary has been collected from the national branch organization of the Danish insurance and pension industry (*Forsikring & Pension*) and from four individual insurance companies. Information has also been collected from social services on the availability of free psychological help for victims. Finally, interviews have been conducted with prosecutors and detectives from the Copenhagen Police. The interview with the prosecutor identifies the legal paragraphs most often used to charge distraction burglars while the interviews with detectives concern strategies for crime investigation.

The nature of distraction burglary

A comparison to traditional residential burglary provides a useful means by which to consider the volume and trends in distraction burglary. According to Statistics Denmark, there were 1,448 distraction burglaries compared to 44,788 traditional residential burglaries reported to police in 2010. There were, therefore, 30 times more traditional burglaries than distraction burglaries. However, trends in distraction burglary indicate that it has increased more rapidly than traditional burglary. Thus, in the year 2000, traditional burglary was 50 times more prevalent than distraction burglary.

The number of distraction burglaries increased by 137 percent between 2000 and 2010, i.e., from 611 to 1,448 cases. The majority of the distraction burglaries committed between 2007 and 2010 occurred in the Capital Region of Denmark. In all, 69 percent of the reported cases in 2007-10 occurred in three contiguous police districts: Copenhagen, Copenhagen's Vestegen and North Zealand. In comparison, only 37 percent of all reported crime occurred in these three districts during the same period. Rødovre, Herlev and Frederiksberg were the three municipalities with highest rates of reported distraction burglary per household. The Brønshøj-Husum neighbourhood had the highest rate within the municipality of Copenhagen.

While there are no clear seasonal patterns, both police reports and survey data indicate that distraction burglary varies by time of day and day of week. Most distraction burglaries happen in the afternoon, while very few occur before 10am and after 8pm. There are more reported cases on workdays than weekend days.

Data from POLSAS and POLMAP provide information on the forms of deception that distraction burglars employ. In 438 of the national cases, the form of deception was clearly specified. In 201 cases (46 percent) trick thieves presented themselves as someone on an official errand who the victim was likely to trust (e.g., meter reader, repairman). In the remaining cases, distraction burglars either asked for some form of assistance (34 percent) or offered help or gifts to the victims (20 percent).

80 percent of the cases resulting in loss of property involved theft of money. The amount stolen varies widely, but three-quarter of the cases involved amounts under 5,000 DKK (672 Euro in May 2012) while 1 percent involved an amount over 50,000 DKK. Jewellery is the second most stolen item, though distraction burglars also go after credit cards in wallets and purses.

Victim profile

Most victims of distraction burglary share three characteristics: they are elderly, female, and typically alone at the time of the crime. The average victim is 80 years old and three-quarters are female. This suggests that victims are not chosen at random, but rather targeted demographically. Victims in the Capital Region of Denmark are slightly older on average and more likely to be female than those in the rest of the country.

Three out of four of the survey respondents who were victims of distraction burglary have cleaning/health aides in the home. The majority live on their own, in most cases because they are widowed.

Offender profile

During the period 2007-2010, 262 persons were charged in connection with 199 distraction burglary cases. Just under half of those charged (126) were found guilty.

Amongst those charged, 67 percent were men and 33 percent women. The overrepresentation of men may, however, be a function of the investigation process. When we look at the descriptions of offenders (whether caught or uncaught) given by victims to police in 2010, the gender ratio is even. The same goes for descriptions of offenders given by victims in our interviews. The overrepresentation of men among charged offenders may be due to the police being better geared to identify male as compared to female suspects.

The majority of charged distraction burglars are in their 30s, though there are significant numbers in their 20s and 40s. Only 5 percent are over 50 years old. This age distribution is consistent with what interviewees describe. It is also consistent with victims' estimates of offender age found in police reports from the Copenhagen Police District in 2010.

Among the 262 charged, 161 live in Denmark and are Danish citizens (resident nationals), 39 live in Denmark and are foreign citizens (resident aliens), and 62 live outside of Denmark and are foreign citizens (non-resident alien crime tourists). Most of the 62 non-resident aliens cited for distraction burglary are Romanian citizens.

Men are more likely to commit distraction burglary alone (as solo offenders) than women. Conversely, women are more likely to commit distraction burglary in groups than are men. Gender

differences are also apparent in regard to the specific types of deceptions distraction burglars employ.

We have divided distraction burglars into five categories based on subject descriptions from police reports and the characteristics of suspects charged:

1. Male ethnic Danes tend to be around 30 years of age. They generally operate on their own and often present themselves as workmen (repairmen, meter readers, etc.). This group accounts for approximately 25 percent of all distraction burglars.
2. Female ethnic Danes are mostly in their late twenties. They operate both on their own and in pairs, and often present themselves as home help aides. This group accounts for another circa 25 percent of all distraction burglars.
3. Male/female first-generation immigrants tend to be around 30 years of age. They operate both alone and in groups. They have an Eastern European appearance and are often deemed to be Roma. This groups accounts for approximately 20 percent of all distraction burglars.
4. Male/female second-generation immigrants are generally in their late twenties. They operate alone, in pairs and in groups, and often present themselves as workmen (men) or home help aides (women). This group accounts for approximately 10 percent of all distraction burglars.
5. Crime tourists are frequently over 30 years of age, generally operate in pairs, and are often Romanian citizens. This group accounts for approximately 20 percent of all distraction burglars.

Consequences for victims' life quality

The interviews indicate that some respondents feel vulnerable and/or scared after experiencing a distraction burglary. Furthermore, it appears that a certain proportion blame themselves for having been victimized. In some cases, the increased feelings of vulnerability are not general, but rather specific to situations reminiscent of those in which the distraction burglary occurred. On the other hand, a significant proportion of the interviewees appear rather unaffected by their victimization experience.

Attempts were made to identify correlations between the increased sense of fear/vulnerability and various aspects of the theft experience or other relevant circumstances.

The psychological reactions could, for example, be related to the seriousness of the event. We measure seriousness on the bases of whether the theft was attempted or completed; whether force or threats were used in its execution; and by the number of offenders involved. A victim's psychological reaction might also be affected by prior exposure to distraction burglary and/or other crime, or by having simply heard about others' experiences with distraction burglary in the home.

There is also a possibility that the psychological reaction to distraction burglary is dependent on a victim's personal characteristics.

The interviews we conducted did not reveal any connection between the aforementioned factors and a victim's psychological reaction to distraction burglary. It therefore remains unclear why some victims react with increased feelings of vulnerability and fear while others experience only minor problems and still others seem entirely unaffected by it.

An English study from 2003 suggests a connection between victimization by distraction burglary and Post Traumatic Stress Disorder (PTSD). Thorton et al. (2003) emphasize the fact that victims of distraction burglary exhibit a heightened tendency toward the use of avoidance strategies. Victims, for example, refrain from thinking about the event and avoid things that remind them of it. A portion of the interviewees in our study reveal some of these patterns.

Most victims can manage the economic consequences of distraction burglary. Some are eligible for at least partial reimbursement through their insurance plans. In general, the human costs of distraction burglary tend to exceed the financial costs.

Investigation and sentencing

Foreign studies suggest that a large proportion of distraction burglaries go unreported to police. We do not know the extent of this phenomenon in Denmark, but among those interviewed, one-third say they have experienced a distraction burglary that they did not report to authorities.

Only 5 percent of all reported distraction burglaries in 2010 resulted in charges against one or more offenders. This is a very low clearance rate as compared to robbery (37 percent) and violence (76 percent). Distraction burglary involves contact between victims and offenders by definition, which generally provides solid leads for investigation. The low clearance rate therefore suggests that police do not prioritize the investigation of distraction burglaries. It is also fairly clear that the police often fail to visit distraction burglary crime scenes, which rules out the potential to collect solid evidence. There is no doubt that decisions concerning the use of police resources play a major role in this context.

Funen's Police District stands out in terms of the proportion of cases solved. This police district has a clearance rate of over 20 percent. Our research suggests that Funen's Police make special efforts when they have reason to believe that distraction burglars are operating in the area. For example, the emergency services department is alerted and asked to keep their eyes open. In addition, special efforts are made in order to determine whether an individual charged with distraction burglary has a prior history of similar offenses.

Most of the cleared cases are solved within a limited period. Twenty-three percent are cleared the same day, and two-thirds are cleared within a month. Most of the distraction burglaries that are

cleared the same day are solved thanks to attentive citizens who contact police. Distraction burglars are generally charged with theft under penal code section 276. Prosecutors seem to use the same legal paragraph regardless of the seriousness of the theft. During the period 2000-2010, over half of all cases were dropped due to insufficient evidence. Persons found guilty are sentenced to just under six (5.8) months in prison.

Crime prevention techniques

Various organizations provide information on means for avoiding distraction burglary. This information is primarily aimed at older people who comprise the primary risk group.

Recommendations can be grouped under four headings:

1. Don't open the door for strangers. Install door chains and peepholes.
2. Make firm arrangements with expected visitors (family members, home help aides, etc.),
3. Minimize your potential loss by not keeping too much cash in the house
4. Be aware of strangers (potential distraction burglars) in the neighbourhood

It is our opinion that these recommendations are too rigid and do not sufficiently account for the fact that elderly persons are the primary targets of distraction burglars. One of the most often repeated forms of advice is not to open the door for strangers. This is advice that most people have heard and that is generally well followed. We suggest attention to the following guidelines when giving the elderly advice on how to avoid distraction burglary: do not create additional insecurity; pay attention to differences in the target audience; make sure that your recommendations are consistent; and disseminate your message through channels that the target audience knows and trusts.

Access to victim support, psychological help and insurance coverage

Elderly victims of distraction burglary have access to the same kinds of assistance as other crime victims. Specifically, they are eligible for referral to Victim Services, where they can get one free hour of advice. Furthermore, they can contact their own doctor who can decide whether there is need for psychological counselling, which is also free for the patient.

Many crime victims are eligible for a referral to a psychologist. There are, however, certain qualifications that must be met. Under the current system, the state pays 60 percent of the psychologist's costs, while the patient pays the remaining 40 percent. Victims of robbery, rape and other violence are usually eligible for psychological referral. Victims of distraction burglary are generally eligible as well. Pensioners referred to a psychologist by their own doctor can seek to recoup as much as 85 percent of their own expenditures by applying for subsidies from their local social services.

Distraction burglary is generally regarded as simple theft, which means that losses of cash and jewellery are not covered by homeowner's insurance. Three out of the four insurance companies

we have contacted, however, offer a special policy for senior citizens that covers distraction burglary under the same conditions as traditional residential burglary.

Recommendations

Distraction burglary is primarily targeted against the elder segment of the Danish population. This is a phase of life often characterized by loss: One's occupational identity is lost after retirement. And as the years pass, friends, acquaintances and spouses disappear as well. Distraction burglars leave deep scars when they abuse the elderly's confidence in other people by cheating them in their own homes. It is therefore a good idea to alert the elderly to the existence of distraction burglary so that they can keep an eye on their surroundings. However, this warning should – in our opinion – be given in a subdued manner so their new awareness does not lead to increased isolation and feelings of vulnerability. The chance of being exposed to distraction burglary is, after all, quite low.

We think that distraction burglary deserves a higher priority from the police. At minimum, the police should make an appearance at the scene of all reported events. This would not cost so much and would be beneficial on at least two fronts: First, it gives investigators the possibility to collect physical evidence and interview neighbours, as well as allowing for better collection of victim statements and descriptions of offenders than possible by telephone. Second, a visit by a police officer has a symbolic value for the victim, who will feel taken more seriously. Such a visit would also allow the police to judge whether a victim needs help.

We recommend that a more active effort be made to inform elderly citizens about the forms of assistance available to them from their own doctors, from psychologists and from Victim Services. It is also important that they be encouraged to use these services. Finally, we recommend that each municipality designate a specific person to coordinate these information dissemination efforts.

Indholdsfortegnelse

INTRODUKTION.....	21
1.1 Baggrund for undersøgelse	21
1.2 Definition af tricktyveri i beboelse	22
1.3 Projektets formål og problemstillinger	25
1.4 Undersøgelsesdesign	25
1.5 Metodisk redegørelse for undersøgelsens interviewdel	26
TRICKTYVERI I KONTEKST	33
2.1 Kriminalitet i beboelse	33
2.2 Tricktyverier	34
2.3 Anvendte tricks	35
2.4 Udbytte ved tricktyveri i beboelse	38
2.5 Økonomiske konsekvenser	40
2.6 Forsikring	42
TRICKTYVERIERNES GEOGRAFI	45
3.1 Spredning på landsplan	45
3.2 Kommuner med flest tricktyverier i beboelse	46
3.3 Type beboelse ved tricktyveri	49
3.4 Hvornår finder tricktyverier sted?	49
TRICKTYVERIERNES OFRE	52
4.1 Profil af tricktyveriernes ofre	52
4.2 De handlende ældre	54
4.3 Ansvarspåtagelse og tillidsbrud	58
4.4 Ændring af vaner	59
4.5 Generel forsigtighed	68
4.6 Interviewpersonernes sociale liv	69

4.6.1 Familie	69
4.6.2 Venner og bekendte	71
4.6.3 Fortalt familie og venner om tricktyveri	72
4.6.4 Væresteder, aktivitetscentre og pensionistklubber	74
4.6.5 Andre aktiviteter	74
4.6.6 Alenetid og ensomhed	75
4.7 Hjemmehjælp	76
4.8 Angst, utryghed og mistænksomhed	77
4.8.1 Ingen bekymring	78
4.8.2 Bange	79
4.8.3 Utryg	81
4.8.4 Frygten for at det kunne være gået rigtig galt	82
4.9 Årsager til efterfølgende psykiske reaktioner	83
4.10 Hvilken hjælp?	86
FOREBYGGENDE TILTAG I FORHOLD TIL TRICKTYVERI	91
5.1 Eksisterende danske råd til at forebygge tricktyveri i beboelse	91
5.2 Interviewpersonernes kriminalpræventive anbefalinger	98
5.3 Anbefalinger sammenholdt med interviewanalysen	99
5.4 Mørketal og forebyggelse	101
5.5 Afsluttende bemærkninger	102
GERNINGSMANDSPROFIL AF TRICKTYVE	104
6.1 Grundlag for profil af kendte/sigtede tricktyve	104
6.2 Personer sigtet og/eller fundet skyldige i tricktyveri	106
6.3 Signalement af tricktyve	108
6.4 Gerningsmandsprofiler af tricktyve	116
EFTERFORSKNING OG STRAFUDMÅLING	119
7.1 Politianmeldelse	119

7.2 Efterforskningsindsats	119
7.2 Opklarede sager	122
7.3 Hvornår bliver en sag opklaret?	124
7.4 Tricktyveri i beboelse og straffeloven	125
7.5 Strafudmåling	125
KONKLUSIONER OG DISKUSSION	127
8.1 Fænomen tricktyveri	127
8.2 Samfundets reaktion på tricktyveri i beboelse	129
8.3 Diskussion	130
Litteratur	132
Bilag 1: Brev til væresteder	134
Bilag 2: Brev til interviewkandidater	135
Bilag 3: Spørgeguide interviews med ofrene	136

KAPITEL 1

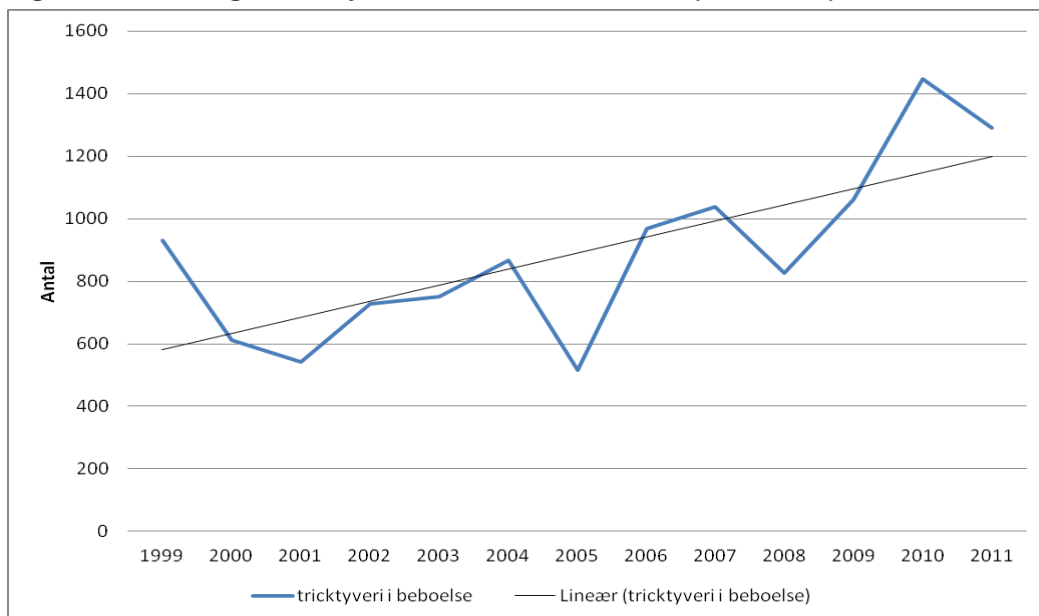
INTRODUKTION

1.1 Baggrund for undersøgelse

Der er inden for de senere år sket en stigning i den ejendoms kriminalitet, der foregår i private hjem. Der har været en klar stigning i indbrud i private hjem, hjemmerøverier og tricktyverier. Indbrud (Sorensen, 2012) og hjemmerøverier (Kongstad & Kruize, 2011) har været genstand for kriminologiske undersøgelser, mens der endnu ikke er foretaget undersøgelser af tricktyveri i beboelse. Det samme gør sig gældende internationalt; tricktyverier i beboelse har kun i ringe grad været genstand for forskning.

Inden for de seneste 10 års tid har der været en drastisk vækst i omfanget af tricktyverier i private hjem. I 2010 registrerede Danmarks Statistik næsten tre gange så mange tricktyveriofre som i 2005. Ser vi imidlertid tendensen over en længere periode (se figur 1.1), så er udviklingen mindre dramatisk, men dog stadig klart stigende. Tricktyveri i beboelse er siden 1999 registreret med en separat gerningskode i politiets sagsstyringssystem Polsas. En lineær regressionslinje for perioden 1999-2011 viser en vækst med godt 45 tricktyverier pr. år.

Figur 1.1 Udvikling af tricktyveri i beboelse i Danmark (1999-2011)

Kilde: Danmarks Statistik

Også forsikringsselskaber oplever, at der anmeldes flere tricktyverier, og det siges, at det stiller nye krav til forsikringsselskaberne: ”I forhold til erstatning er tricktyverierne forholdsvis nye. Går man nogle år tilbage ville det som oftest ikke være dækket, fordi man jo selv lukker folk ind, og

derfor vil der som udgangspunkt være tale om simpelt tyveri” (finanswatch.dk). Det er tænkeligt, at der er en sammenhæng mellem den stigning forsikringsselskaberne oplever og det stigende antal anmeldelser. Udbetaling fra forsikringsselskaber kræver sædvanligvis, at offeret for kriminalitet anmelder forholdet til politiet.

De fleste tricktyverier i beboelse finder sted i Region Hovedstaden. I *Nyt fra Danmarks Statistik* (25. oktober 2010) skrives, at 71 procent af disse tricktyverier stammer fra Region Hovedstaden. Det er en klar overrepræsentation i forhold til regionens andel af straffelovsovertrædelser. I 2010 står Region Hovedstaden for 38 procent af alle anmeldte straffelovsovertrædelser.

De fleste, der udsættes for tricktyveri, er ældre mennesker – og overvejende ældre kvinder. Tal fra Danmarks Statistik viser, at der er 787 kvinder på 80 år og derover blandt de 1.434 registrerede ofre i 2010. Det svarer til 55 procent. I 2010 var to ud af tre ofre for tricktyveri 80 år eller derover, og ni ud af ti var 70 år og derover. Et tilsvarende billede af ofre for tricktyverier tegner sig i en undersøgelse af tricktyverier fra Leeds, hvor 72 procent af ofrene er over 75 år gamle. De fleste ofre er kvinder – næsten 70 procent – i denne undersøgelse (Lister, Wall & Bryan, 2004).

Ifølge Lister, Wall & Bryan findes der kun få oplysninger om gerningspersonerne til tricktyverier. Nogle gerningspersoner arbejder alene, mens de fleste dog arbejder parvis. Den ene distraherer offeret, mens den anden trænger ind i boligen uden at blive opdaget og stjæler. Det er sædvanligvis penge og letomsættelige genstande, der stjæles. Det menes, at dele af denne form for kriminalitet er velorganiseret, og der kan således være personer, som foretager observationer og finder frem til egnede ofre. Det formodes også, at den mere velorganiserede del har adgang til transportmidler, da der er erfaring med, at de samme gerningspersoner kan foretage tricktyverier i forskellige bydele eller inden for flere politikredse på samme dag.

Tricktyverier foregår sædvanligvis i dagtimerne, og nogle af de kendte ”tricks”, der bruges til at få adgang til ofrenes boliger, er at udgive sig for eksempelvis at komme fra politiet, hjemmehjælp, at skulle foretage el- eller vand aflæsning, at være vinduespudder, gartner eller håndværker. Andre metoder til at komme ind kan for eksempel være at bede om et glas vand, at låne toilettet eller at få lov til at lægge en besked til en nabo eller overbo (ibid. s. 5-6).

1.2 Definition af tricktyveri i beboelse

I vores undersøgelse af hjemmerøverier (Kongstad & Kruize, 2011) fremgik det, at nogle interviewpersoner ikke skelnede skarpt mellem hjemmerøveri og tricktyveri i beboelse. Det er ikke mærkværdigt, at der kan ske denne sammenblanding. Specielt i de tilfælde, hvor gerningspersonen bliver lukket ind eller selv lukker sig ind ad en åben dør, og hvor den anvendte vold eller truslerne ikke er meget alvorlige, kan det være vanskeligt at skelne mellem hjemmerøveri og tricktyveri. Endvidere er der en mulighed for, at en lovovertrædelse, som starter som et tricktyveri, kan udvikle sig til et hjemmerøveri, hvis gerningspersonen skulle finde på at gribe til

vold eller trusler. I nogle tilfælde skyldes den manglende skelnen formentlig også at både hjemmerøveri og tricktyveri er nyere termer.

Politiet og Danmarks Statistik definerer tricktyverier i beboelse således (Nyt fra Danmarks Statistik, 25. okt. 2010):

”Tyveri, hvor en gerningsmand stjæler ting fra et hjem efter at have snydt sig til at komme ind i hjemmet, fx ved at bede om at låne en telefon, eller lade som om han eller hun kommer fra hjemmeplejen”.

Denne definition stemmer godt overens med det engelske indenrigsministeriums (Home Office) definition af tricktyverier i beboelse, som på engelsk betegnes *distraction burglary*. Deres definition lyder således (Lister, Wall & Bryan, 2004, s. 5):

”Any crime where a falsehood, trick or distraction is used on an occupant of a dwelling to gain, or try to gain, access to the premises to commit a burglary”.

De to engelske forfattere Lister & Wall udtaler (2006, s.108): “... distraction burglary should be understood as a family of offences which incorporates a diverse range of strategies and rationales ...”. De erklærer sig hermed enige med Thornton et al. (2003, s.51), som også har påpeget, at definitioner af tricktyverier i beboelse ikke altid favner variationerne i de måder, gerningspersoner kommer ind på. De fremhæver især, at gerningspersonerne ikke altid lukkes ind, men at de til tider trænger sig forbi den person, der åbner døren.

Lister & Wall (2006, s. 112-113) taler om tre typer af taktikker til bedrag ved den indledende kontakt:

1. Brug af genkendelige symboler eller tegn på tillid – uniformer, identitetskort eller lign. Gerningspersonerne efterligner personer, der har legal adgang, for eksempel el-aflæsere, håndværkere, hjemmehjælpere, humanitære indsamlere, politifolk, postbude og lignende.
2. Tilbud om forskellige former for service for eksempel havearbejde, knivslibning eller vinduespudsning. Denne form for bedrag forekommer muligvis i Danmark, men selve henvendelsesformen er principielt ulovlig ifølge dørsalgslovgivning.
3. Udgiver sig for at være almindelige mennesker, der beder om en tjeneste, som for eksempel lån af telefon eller toilet, at bede om et glas vand eller at bede om hjælp til at få informationer om en ven eller familie i nabolaget.

Thornton et al. (2003) påpeger i øvrigt, at det ikke altid er nemt at genkende forsøg på tricktyveri. Dette kan illustreres med følgende eksempel: en 63-årig kvinde fortæller om en episode, hvor det ringer på døren om aftenen. Udenfor står en dreng og en voksen mand. Manden spørger tilsyneladende efter en person. Manden taler ret uklart. Kvinden siger, at hun ikke kender noget til denne person. Pludselig falder drengen forover ind i entréen. Herefter siger manden noget i retning

af nej ikke her, hvorefter drengen rejser sig op, og begge går deres vej. Det er uklart, om denne hændelse er et forsøg på et tricktyveri, eller om det blot er en pudsige oplevelse. Hvis det er et forsøg på tricktyveri kan det eksemplificere en af flere måder at henvende sig på. I dette tilfælde består distraktionen i, at en dreng tilsyneladende har det så dårligt, at han falder om. Der er to gerningspersoner til stede, og det må formodes, at den voksne mand har skullet begå tyveriet. Hvorfor dette eventuelle tricktyveri afbrydes er uklart, men kvinden er ikke svagelig, hun lader sig ikke distrahere så meget, at hun bøjer sig ned over drengen og giver dermed plads til indtrængen, og der er ikke værdier i umiddelbar nærhed af døren. Derimod lever huset op til et par af de kriterier, som Thornton et al. omtaler som risikofaktorer: at have en dør, som ikke er synlig for naboer og at have en have, som ikke er særlig velholdt.

Som det fremgår af definitionerne på tricktyveri i boliger er et af de vigtige elementer, at det foregår i ofrenes hjem. Fisker og la Cour udtaler: "Hjemmet har en stor betydning for de fleste af os - ikke mindst de ældre. Hjemmet får en særlig eksistentiel betydning i alderdommen, idet det både skaber rummet og sætter grænser for, hvordan vi agerer i verden, og hvordan vi forstår os selv" (efteråret 2012, med særlig tilladelse fra forfatterne). Fisker og la Cour siger videre: "For ældre mennesker får hjemmet en stærkere og mere veldefineret betydning i forhold til tidligere i livet" (efteråret 2012, med særlig tilladelse fra forfatterne). Det gør det blandt andet fordi det ikke længere blot er et "refugium, hvor man slapper af fra det krævende arbejdsliv", og børnene ikke længere sætter rammer for tidsforbrug og indretning. Det kan siges, at hjemmet for alvor bliver ens eget sted, hvor en stor del af livet foregår.

Evertsson & Johansson, som har foretaget en interviewundersøgelse af hjemmets betydning for ældre mennesker, der har hjemmehjælp, når også frem til, at hjemmet har en stor betydning for ældre mennesker, idet de siger: "Intervjuerne viser att hem uppleves som något meningsfullt i sig då det utgör en källa till oberoende och identitet. Denna meningsfullhet ökas ju mer vardagen förläggs till hemmet" (2008, s. 146).

Jones sætter et kønsperspektiv på hjemmets betydning, når hun ytrer: "Over a lifetime's investment in the care of the home by women gives the domestic sphere a symbolic importance. It becomes a place of attachment, an extension of the self. The elderly person's view of herself, her home and her environment may be bound up in intimate ways" (1987, s.196).

Et andet vigtigt element i definitionerne er, at der er en eller flere personer, der snyder sig adgang til ofrenes hjem. Snydet kan bestå i at udgive sig for at være en autoritetsfigur, som beboerne må formodes at have tillid til – for eksempel en sygeplejerske, hjemmehjælper eller varmemester. Det kan også være at fremføre et ærinde, som er vigtigt - for eksempel risiko for vandskade, eller der kan være tale om hjælpsomhed og venlighed – for eksempel at hjælpe offeret op med varer eller at forære gave.

En nyere dansk undersøgelse viser, at der i 2008 var 75 procent af befolkningen, der mente, at "folk er til at stole på" (Frederiksen, 2011. Her citeret fra Skierbekk & Grimen, 2011). Ifølge surveyundersøgelser afhænger respondenternes tillid til andre mennesker og til samfundsinstitutioner af deres ressourcer – som eksempelvis uddannelsesniveau, indkomst og erhverv. Skjøtt-Larsen & Henriksen udtaler: "Jo flere ressourcer, respondenterne er i besiddelse af, og jo højere status, desto større er sandsynligheden for, at vedkommende vil udtrykke tillid til andre og til samfundets institutioner – og vice versa" (2011, s.2). Det må formodes at ældre menneskers – og måske især ældre kvinders – status i mange tilfælde ikke er høj i vores samfund.

1.3 Projektets formål og problemstillinger

Undersøgelsens primære formål er at belyse fænomenet tricktyveri i beboelse. I sammenhæng med dette formål er der formuleret følgende tre problemstillinger:

1. Hvilke karakteristika har tricktyveri i beboelse i Danmark?
2. Hvordan ser offer- og gerningsmandsprofil ved tricktyveri i beboelse ud?
3. Hvilke konsekvenser har et tricktyveri for ofrenes livskvalitet?

Endvidere er formålet med projektet at se på samfundets reaktion på tricktyveri i beboelse. Blikket er rettet mod efterforskning/strafudmåling, forebyggelse og støtteordninger til ofrene. I sammenhæng hermed er der også formuleret tre problemstillinger:

4. Hvordan ser myndighedernes repressive reaktion ud for tricktyveri i beboelse i forhold til efterforskning og strafudmåling?
5. Hvilke kriminalpræventive anbefalinger findes der, og hvordan vurderes disse?
6. I hvilken omfang har ofrene adgang til offer/psykologhjælp og forsikringspenge?

1.4 Undersøgelsesdesign

På grund af den yderst begrænsede litteratur på området er undersøgelsen næsten udelukkende empirisk. Hovedparten af den litteratur, der eksisterer om tricktyverier, er ligeledes empirisk, så i den udstrækning det er muligt, er vores undersøgelse sammenholdt med resultater fra eksisterende litteratur.

Under hensyntagen til de seneste tal fra Danmarks Statistik, som viser, at de fleste tricktyverier i beboelse foregår i Københavnsområdet, er hovedparten af undersøgelsen foretaget i Københavns Politikreds. Når en politikreds bruges som afgrænsningen, skal det ses i sammenhæng med, at der er blevet anvendt politidata i undersøgelsen. Ligeledes under hensyntagen til tal fra Danmarks Statistik, er interviewene udelukkende eller hovedsageligt foretaget med ældre mennesker.

Til belysning af undersøgelsens problemstillinger er der anvendt følgende metoder:

Registerdata

Politiet har i 1999 indført en separat kode for tricktyveri i beboelse i deres sagsstyringssystem, Polsas. Der er givet adgang til et anonymiseret udtræk af Polsas vedrørende disse tricktyverier anmeldt i perioden 2007-2010. Dette udtræk omfatter oplysninger om selve tyveriet: gerningssted, tidspunkt, antal gerningspersoner, og et resumé af hvert tricktyveri. Ud over oplysninger om selve tricktyveriet, har vi fået adgang til oplysninger vedrørende forurettede (alder og køn) og sigtede (alder, køn, nationalitet og afgørelse).

Politianmeldelser giver et godt indblik i selve tricktyverierne (fremgangsmåde osv.) og ofrenes profil, men kendskab til gerningsmandsprofilen er begrænset til de sager, som fører til en sigtelse. Tricktyverier bliver kun i begrænset omfang opklaret, og dermed er oplysninger om sigtede også begrænsede. En anden metode – sjældent anvendt i forskning – er at tage ofrenes og vidners udsagn om gerningspersonen som udgangspunkt. Problemet hermed er, at disse oplysninger ofte ikke er særlig præcise, og kun giver et fingerpeg om gerningspersonernes køn, alder, udseende og sprog. Alligevel vil vi mene, at dette vil føre til et bedre indblik i en gerningsmandsprofil, end hvis vi kun tager afsæt i oplysninger om de sigtede personer.

Der er søgt kontakt til Københavns Politikreds for at få fat i signalementsoplysninger. Det viste sig, at Københavns Politi monitorer tricktyverier i Polmap, og dermed har det været muligt af få en datafil med signalementsoplysninger af tricktyverier anmeldt i 2010. Ud fra beskrivelserne er der dannet variabler for køn, alder, udseende og sprog.

Interview med repræsentanter af (offentlige) instanser

For at få indblik i forsikringsbetingelser i forhold til tricktyveri er der gennemført et telefonisk interview med en repræsentant fra Forsikring og Pension. Endvidere er der søgt kontakt til Topdanmark, Codan, Alm. Brand og Tryg. For at få indblik i hvilke straffelovsparagraffer der (kan) bliver anvendt, er der foretaget et interview med en anklager fra Københavns politi. Politiets efterforskningsindsats er vendt med repræsentanter fra to stationer i København: Amager og Bellahøj. Endelig er der søgt kontakt til Offerrådgivningen, Dansk Psykolog Forening, Lægeforeningen, Dansk Socialrådgiverforeningen og Ældre Sagen i forhold til mulighederne for psykologhjælp eller anden hjælp til ofre for tricktyveri.

Interview med ofrene for tricktyveri

Der er foretaget interview med ofre for tricktyveri i beboelse. Interviewrespondenter er ældre personer, der bor i Københavnsområdet. I det følgende afsnit belyses interviewdelen mere detaljeret.

1.5 Metodisk redegørelse for undersøgelsens interviewdel

Som indledning til interviewdelen kontaktede vi nogle ældreorganisationer for at høre, om de havde idéer til, hvordan undersøgelsen kunne gribes an, og om de kunne være os behjælpelige (se bilag 1). Især Ensomme Gamles Værn gav god hjælp. De henledte for eksempel vores

opmærksomhed på Samvirkende Menighedsplejer, som blandt andet har en besøgstjeneste, og det ledte til et par interview. Begge organisationer sagde god for den kontaktmetode, vi havde udformet.

Vi har på nettet søgt efter væresteder, klubber, aktivitetscentre og lignende steder, hvor ældre kommer. Vi har herefter kontaktet disse steder. Som udgangspunkt har vi sendt en mail, hvis stedet har en mailadresse, ellers har vi sendt et brev. Mailen eller brevet har indeholdt en kort skrivelse til institutionen og en informationsskrivelse om undersøgelsen (se bilag 2). Nogle har svaret med en mail eller telefonisk, men i de fleste tilfælde har vi efter en til to uger kontaktet værestederne. Vi lærte hurtigt, at vi ikke skulle være for hurtige med at følge op på mails eller breve, da det kunne tage lidt tid, inden værestedet havde fundet ud af, om der var relevante personer, og om de ville deltage i undersøgelsen. I nogle tilfælde har vi været i – overvejende – telefonisk kontakt flere gange. De fleste steder har været interesserede og hjælpsomme. Det har sædvanligvis været lederen af værestedet, vi har haft kontakt med.

Vi har kontaktet 36 forskellige former for væresteder i københavnsområdet. Der er rettet henvendelse til såvel kommunale som private væresteder. Tre har meldt tilbage, at de borgere, der kommer hos dem, er mere eller mindre demente. Ingen af disse borgere er blevet interviewet, selvom der kan være nogle af dem, der har været udsat for et tricktyveri i deres hjem. Den væsentligste grund til at undlade at interviewe disse personer er, at det er umuligt at forudsige, hvordan de vil reagere på at tale om oplevelsen. Det må derfor betragtes som uetisk at foretage sådanne interview.

Ikke alle kontakter til væresteder har resulteret i, at der er blevet knyttet forbindelse til interviewpersoner. En tilbagemelding fra et værested lyder således: ”Det lyder som et spændende projekt. Jeg må desværre på vegne af borgerne i X melde fra if. til deltagelse i projektet. Jeg kan dog anbefale at du kontakter Y beboelsen i ... måske de har lyst”. En anden lidt mere kortfattet tilbagemelding lyder: ”Jeg har talt med borgerne i dagcentret, og der er ikke nogen, der ønsker at deltage i et interview”. Der er også et eksempel på, at ledere har taget en beslutning på borgernes vegne og sagt, at der ikke skal rippes op i de dårlige oplevelser. Denne leder kan have en god forståelse for borgerne, der er eksempler på tilbagemeldinger om, at personer, som har været udsat for et tricktyveri i deres hjem siger nej til blive interviewet, netop fordi de ikke ønsker at få rippet op i en ubehagelig oplevelse. En anden grund, som en interviewperson omtaler, er, at hendes umiddelbare tanke var, at hun ikke ville deltage, fordi vi ikke skulle vide, hvor dum hun er. Kvinden valgte dog alligevel at blive interviewet til undersøgelsen. En enkelt person, som havde sagt ja til et interview, trak senere sit tilsagn tilbage. Det vides ikke hvorfor.

Kontaktformen er – udover at være en formodet brugbar vej – også anvendt for at lægge en art buffer mellem de ældre, der har været udsat for tricktyveri i deres bolig og interviewereren. Henvendelsen er således sket til selve klubben, værestedet, aktivitetscentret eller anden institution og personalet har så informeret de ældre. Det er indtrykket, at især på nogle af de mindre steder,

har personalet allerede haft en viden eller et indtryk af, hvem der har været udsat for noget. Flere steder fortæller personalet, når vi har ringet tilbage, at der er mange der har været udsat for tyveri i busserne, og at de ældre fortæller om disse episoder på værestedet.

I den skrivelse vi har sendt til værestederne, har vi tilbudt, at vi kunne komme ud og give en kort orientering om undersøgelsen, hvilket tre steder benyttede sig af. Det indebar, at der i sammenhæng med to af disse besøg blev foretaget interview i umiddelbar forlængelse heraf.

Der er dog også opnået kontakt til interviewpersoner på andre måder. Dels er der nogle af de ældre på værestederne, som kender en, der har været udsat for et tricktyveri i deres bolig, og dels er der opnået kontakt gennem personer, som har hørt om undersøgelsen, og som kender ældre, der har været udsat for et sådant tricktyveri. Interviewene er foretaget over en periode på lidt over to måneder. Alle de interviewede bor i egen bolig. Der kan i enkelte tilfælde være tale om en beskyttet bolig, men der indgår ikke personer, som bor på plejehjem eller på anden boinstitution.

Interviewene

Der er foretaget 30 face to face interview og ét telefoninterview. Det ene telefoninterview blev foretaget med hustruen til en person, som ikke ønskede at blive interviewet, fordi han havde det dårligt. Manden er det egentlige offer for tricktyveri i hjemmet. 22 af interviewene vedrører tricktyverier i private hjem, fire interview omhandler tricktyverier i opgange og de øvrige fem dækker over et tricktyveri på gaden, et vedrørende at lukke personer ind, således at de kunne opsøge anden beboer i opgangen, et med en underbo til en der har været udsat for tricktyveri, et med beretning om andres oplevelser og hvad der gøres i boligforeningen og et hjemmerøveri. Hovedvægten i analysen vil blive lagt på de 22 interview, der direkte omhandler tricktyverier i beboelser samt de fire, hvor tricktyveriet sker på trappeopgangen. De øvrige interview vil blive inddraget i den udstrækning, de kan belyse og underbygge resultater fra analysen af interviewpersonernes oplevelser af tricktyveri eller forsøg herpå i deres bolig.

Interviewene er ikke særlig lange. De fleste har en varighed af omkring 30 minutter, mens enkelte er længere. Til tider har interviewerens kunnet mærke, at interviewpersonerne bliver trætte eller gerne vil tilbage til det, de var i gang med, eller at der er emner, de ikke ønsker at komme nærmere ind på. 11 af de 25 face to face interview om tricktyverier i eget hjem eller på trappeopgange er foretaget på et værested, og 14 er foretaget hjemme hos personen selv. På trods af deres oplevelser med tricktyveri er det alligevel over halvdelen af interviewpersonerne, som har lukket interviewerens ind i deres hjem. Dette tillader vi os at tage som udtryk for, at vi i en vis udstrækning har formået at skabe den tillid, som vi forsøgte at opnå med den valgte metode. Det sidste af de 22 interview var som omtalt et telefoninterview. Af de otte interview, der omhandler andet end tricktyveri i beboelse, optages fem på væresteder og tre hjemme hos interviewpersonen.

Der er en stor overvægt af kvinder blandt de interviewede. Ud af de 26 interview om tricktyverier i boliger og på trappeopgange er de 20 med kvinder, fire er med mænd og så indgår der to

interview, hvor det egentlig er manden, der har været udsat for tricktyveri, men hvor det er kvinden, der fortæller til interviewer. Den yngste interviewperson er 66 år og den ældste 96 år. I den yngste aldersgruppe fra 65 til 69 er der to personer. Tre af de interviewede er i 70'erne. Den største andel af interviewpersonerne er mellem 80 og 89, nemlig 16, og endelig er der 5 personer, der er i 90'erne.

Bortset fra tre gifte personer bor alle alene, der er dog en, der har en kæreste. De fleste af dem har været gift, men ægtefællen er død og i de fleste tilfælde, er det adskillige år siden. Enkelte har ikke været gift eller har været fraskilt i mange år. Det, der karakteriserer de interviewede, er altså, at de bor alene. Endvidere er alle interviewpersonerne pensionister. Vi har ikke spurgt om tidligere beskæftigelse, fordi det i sammenhængen er mere betydningsfuldt, at disse personer lever en pensionisttilværelse, hvor det må formodes, at de sædvanligvis er mere hjemme om dagen end mennesker, der stadig er tilknyttet arbejdsmarkedet.

Undersøgelsen er som omtalt foretaget i København, og interviewpersonerne er spredt ud over byen, dog er der ingen med bopæl i Indre By. Som det fremgår af tabel 3.3, er der kun få anmeldelser om tricktyveri i Indre By. Alle interviewpersonerne bor i lejlighed. Det er ikke muligt at sige, hvorfor der ikke indgår personer, der bor i hus, men som det fremgår af tabel 3.4 foregår cirka tre fjerdedele af de anmeldte tricktyverier i København i etageejendomme.

Citater fra interviewene er helt overordnet gengivet ordret, men i enkelte tilfælde, er der byttet rundt på en ordstilling, og ind imellem er der sket udeladelse af ordene 'ikke' og 'vel', når de bruges på en forstærkende eller forklarende måde. For eksempel et citat, hvor der siges 'så gik han bare ind ad døren ikke', vil i teksten være gengivet som 'så gik han bare ind ad døren'. Dette er gjort for at gøre teksten mere letlæselig.

Gerningsindhold

Samlet er der 37 fuldbyrdede eller forsøg på tricktyverier i beboelse fordelt på de interviewede, så der er altså flere, der har mere end én oplevelse med tricktyveri i deres hjem eller på opgangen hertil. 10 personer har således været udsat mere end én gang. Det er en stor andel, men der er ikke mulighed for at sige noget om, hvorvidt det er et repræsentativt billede af ofre for tricktyverier. Nogle af beskrivelserne ligger på grænsen mellem forsøg og fuldbyrdede forhold. Hermed menes, at tricktyvene for eksempel kommer helt ind i lejligheden, men at det ikke lykkes dem at stjæle noget. Det kan skyldes, at de ikke finder noget at stjæle, at de bliver afbrudt, før de er færdige, eller at de på en eller anden måde bliver hindret i deres foretagende af beboeren.

Eksempelvis er der en mand, der godt nok lukker to unge piger ind. Deres forklaring på, at de skal ind i lejligheden er, at de skal se, om der er løbet vand ned fra en lejlighed højere oppe i boligkomplekset. Manden er imidlertid mistænksom over for de to unge piger allerede fra starten, så han følger dem tæt og sørger for, at de ikke får mulighed for at splitte sig op og være i forskellige rum. Endvidere konfronterer han dem direkte med sin mistanke. Et andet eksempel på

at tricktyvene bliver forhindret i at begå tyveri sker hos en kvinde. En ung mand ringer på døren, og da kvinden åbner, farer han ud i køkkenet og åbner lågen under køkkenvasken. Kvinden bliver stående i entréen. Den unge mand råber gentagende gange, at hun skal komme ud og se. Kvinden bliver imidlertid ved med at råbe tilbage, som hun siger: "Nej, jeg vil ej, skreg jeg hele tiden, der er ikke noget i vejen der, bare se at komme ud". På et tidspunkt dukker der en anden mand op i entréen bag kvinden, og han siger at nu skal han tage ham (den unge mand i køkkenet), hvilket han gør, og så går de.

Et eksempel på, at tricktyvene bliver afbrudt, sker hos en kvinde, som har lukket en mand ind, som siger, at han kommer fra vandværket, og at der er problemer i kvarteret. De går ud i køkkenet og snakker frem og tilbage om problemet – kvinden siger: "Og han spurgte om det ene og han spurgte om det andet". På et tidspunkt bliver kvinden træt af at stå op, og siger at hun vil ind i stuen og sidde ned. Manden siger, at han kan komme igen en anden dag og går. Da kvinden kommer ind i stuen står der en åben kuffert, som er fyldt med hendes porcelænsfigurer og sølvtøj. I et andet eksempel er der tale om, at tricktyven nok når at kigge nogle steder i lejligheden uden at finde noget, men at han til sidst, efter den kvindelige beboers opfattelse, opfører sig så underligt, at hun truer med at ringe til politiet, hvorefter manden skyndsomst forsvinder. Den for kvinden underlige adfærd består i, at manden kommer med nye forklaringer på, hvorfor han har kontaktet hende. Det starter med, at han gerne vil låne papir og blyant for at skrive en besked til en overbo, da det ikke lykkes for ham at stjæle noget, går han hen til køkkenvasken for at se efter vandskade. Det fremgår af beretningen, at han er alene om forholdet.

I et tilfælde bliver et forhold på en trappeopgang, som til en start lykkes, afværget, fordi det mandlige offer bliver ved med at råbe op og skælde ud. De to gerningsmænd stjæler i elevatoren mandens pung, som indeholder en 200 kroneseddel og to tyvekroner ved at aflede hans opmærksomhed. Manden får først pungen tilbage, men finder så ud af, at 200 kronesedlen er væk. Han truer nu med at ringe til politiet, hvorefter tricktyvene også afleverer den og forsvinder i løb ned ad trapperne.

Der findes et eksempel på, at tyvene ikke finder noget, de har lyst til at stjæle. Lejlighedens kvindelige beboer åbner døren for en ung kvinde, der ringer på hendes dør. Den unge kvinde siger, at hun skal se efter vandskader. Den unge kvinde trækker derfor kvinden ind på badeværelset, hvor hun holder hende fast. Kvinden kan høre, at der kommer andre personer ind i lejligheden. Hun mener, det drejer sig om to til tre unge mænd. Efter nogen tid forsvinder de alle. Kvinden kan se, at de har gennemrodet hele lejligheden – der er trukket skuffer ud, skabe står åbne og en del ting ligger på gulvet – men de har ikke stjålet noget. På interviewerens spørgsmål om hvor fast den unge kvinde holdt hende, svarer hun: "Hun tog godt nok lidt hårdt i min arm, men det tog jeg jo ingen skade af". Dette forhold ligger på grænsen til hjemmerøveri.

Der er andre episoder, hvor der anvendes vold. En 93-årig kvinde prøver at hindre en kvindelig tricktyv, som har stjålet en hel del penge, i at komme ud af døren. Tricktyven begynder så at slå

kvinden. Den ældre kvinde siger: "Jeg holdt hende længe igen i døren, men til sidst kunne jeg ikke magte det længere". I et andet tilfælde bliver en kvinde holdt fast i en stol af to yngre kvinder, mens to andre gennemroder lejligheden. Der er nok ikke tale om et egentligt tricktyveri, men kvinden opfatter det sådan. Som optakt til hændelsen sidder kvinden i sin stol og venter på hjemmehjælpen. Hjemmehjælpen har nøgle, så de selv kan lukke sig ind, så da kvinden hører, at det pusler ved døren råber hun: "Hallo er der nogen, du må godt komme ind", hvorefter de fire kvinder kommer ind i lejligheden. I et af forsøgene er det tvivlsomt, hvordan tingene ville have udviklet sig, hvis det var lykkedes for den kvinde, som ringer på gadedøren, at komme ind. Kvinden, der ringer på, beder om at blive lukket ind med den begrundelse, at hun er nyindflyttet og endnu ikke har fået en nøgle. Da hun er nået op til beboerens hoveddør, har hun trukket en strømpe ned over ansigtet. Da den kvindelige beboer ser det: "Så røg min dør i med et smæk", som hun siger.

Der er altså interview, hvor beskrivelserne af det, der er foregået, tyder på, at hændelsen har udviklet sig på en måde, som betyder, at der nok snarere er tale om hjemmerøveri end om tricktyveri samt enkelte episoder, som allerede fra begyndelsen går i den retning. Vi har valgt at medtage disse beskrivelser i undersøgelsen, fordi ofrene opfatter og taler om hændelserne som tricktyveri.

Lister, Wall & Bryan, som har foretaget en undersøgelse af tricktyverier i boliger i Leeds i England, udtaler: "The hallmark of distraction burglary is the deliberate engagement with victims by offenders in order to deceive them and gain entry to their dwelling. If this approach is unsuccessful, then offenders sometimes resort to violence. This emphasizes the serious nature of the offence and its potentially damaging impact upon victims" (2004, s. iv). Hermed siger de, at et tricktyveri indeholder et potentiale til at udvikle sig voldeligt, og i værste fald kan udvikle sig til et hjemmerøveri. Dette er i overensstemmelse med, hvad vi ser i vores interviewmateriale.

Mobilitet, hørelse og syn

Vi har tidligere omtalt, at når væresteder for ældre, som vi har kontaktet, har meldt tilbage, at de var et værested for demente, så har vi ikke foretaget interview blandt de borgere, der frekventerer stedet. I ét tilfælde har en interviewperson fortalt, at hun var diagnosticeret med Alzheimer i et tidligt stadie. Oplysningen kommer frem, fordi kvinden havde glemt interviewtidspunktet. Kvinden bor alene og kan klare sig selv, og der er da heller ikke noget at bemærke under interviewet. Hun kan – som de fleste andre interviewede – ikke huske præcis, hvornår tricktyveriet var sket. En anden af de interviewede kvinder er stort set blind, hvilket er sket i en høj alder. Hun opfatter det som et stort handicap, som gør hverdagen besværlig.

Eftersom det netop er ældre mennesker, vi har ønsket at interviewe, er det ikke bemærkelsesværdigt, at nogle af dem i en vis udstrækning er præget af alderdomstegn. Omkring halvdelen går med stok eller har rollator, hvoraf nogle bruger den både på gaden og hjemme. Der er også nogle, der har lidt problemer med synet eller hørelsen, men der er dog ikke nogle af disse

alderdomstegn, som har været så alvorlige, at de har påvirket interviewene på en uheldig måde. Det har sommetider betydet, at interviewerens har skullet tale højt eller skullet være lidt behjælpelig.

Vi har ikke specifikt søgt oplysninger om helbredstilstand, men nogle har under interviewet fortalt om sygdomme som blodpropper, dårligt hjerte, gigt, dårlig ryg og dårlige ben. Der er også flere, der får medicin. Vi har ikke interesseret os for hvilken medicin, men oplysningen er kommet frem, fordi vi har spurgt om, hvem der kommer hos dem. Og her er der så nogle, der fortæller, at der kommer en sygeplejerske og måler medicin op.

Det er ikke de mest svækkede ældre, der indgår i undersøgelsens interviewdel. Som tidligere omtalt bor alle de interviewede i egen bolig, og de er i en eller anden udstrækning i stand til at bevæge sig rundt. Omkring to tredjedele har hjemmehjælp. I de fleste tilfælde er der tale om rengøringshjælp hver 14. dag. En 96-årig kvinde fortæller, at hun ikke har hjemmehjælp, fordi "det bliver man syg af". Hun har haft hjemmehjælp i en periode, da hun var i slutningen af 80'erne, og hun havde også rollator og krykkestokke. Hun begyndte så at gå til styrketræning og kan nu klare sig selv og bruger hverken rollator eller krykkestokke. I hvert fald tre af de interviewede har en tilkaldealarm om halsen.

Tidsafstand til tricktyveri

Langt de fleste interview beskriver tricktyverier, som er foregået inden for de seneste ca. to år. Der er dog enkelte, der ligger længere tilbage i tiden – således er der et enkelt forsøg, der fandt sted for cirka 10 år siden. I den anden ende af tidsspektret findes der tricktyverier, som er sket inden for få uger før interviewet, og i ét tilfælde er der en person, som efter at hun har lavet en aftale om et interview, bliver udsat for et nyt tricktyveri. Blandt interviewoplysningerne er det således kun et par dage siden den sidste episode finder sted.

KAPITEL 2

TRICKTYVERI I KONTEKST

I dette kapitel ser vi nærmere på tricktyveri i Danmark. Hvordan forholder tricktyveri i beboelse sig til indbrud i private hjem på den ene side og tricktyveri i butikker på den anden side? Fællestræk mellem boligindbrud og tricktyveri i beboelse er, at begge former for kriminalitet udspiller sig i folks private hjem. Fællestræk ved sammenligning mellem tricktyveri i beboelse og i butikker er – selvfølgelig – fremgangsmåde: tyveri ved hjælp af et trick.

I det følgende afsnit ser vi nærmere på de anvendte tricks ved denne form for tyveri. Som beskrevet i det forrige kapitel, skelner forskere i England (Lister & Wall, 2006) mellem tre typer tricks: fagfolk, service og almindelige mennesker, der beder om en tjeneste. Analysen vil vise, hvordan trickene ser ud i den danske kontekst.

Til sidst retter vi blikket mod udbyttet ved tricktyveri i beboelse. Når der er tale om kontanter, hvilket beløb taler vi så om, og når der er tale om ting, hvilke varer er så i fokus ved tricktyveri?

2.1 Kriminalitet i beboelse

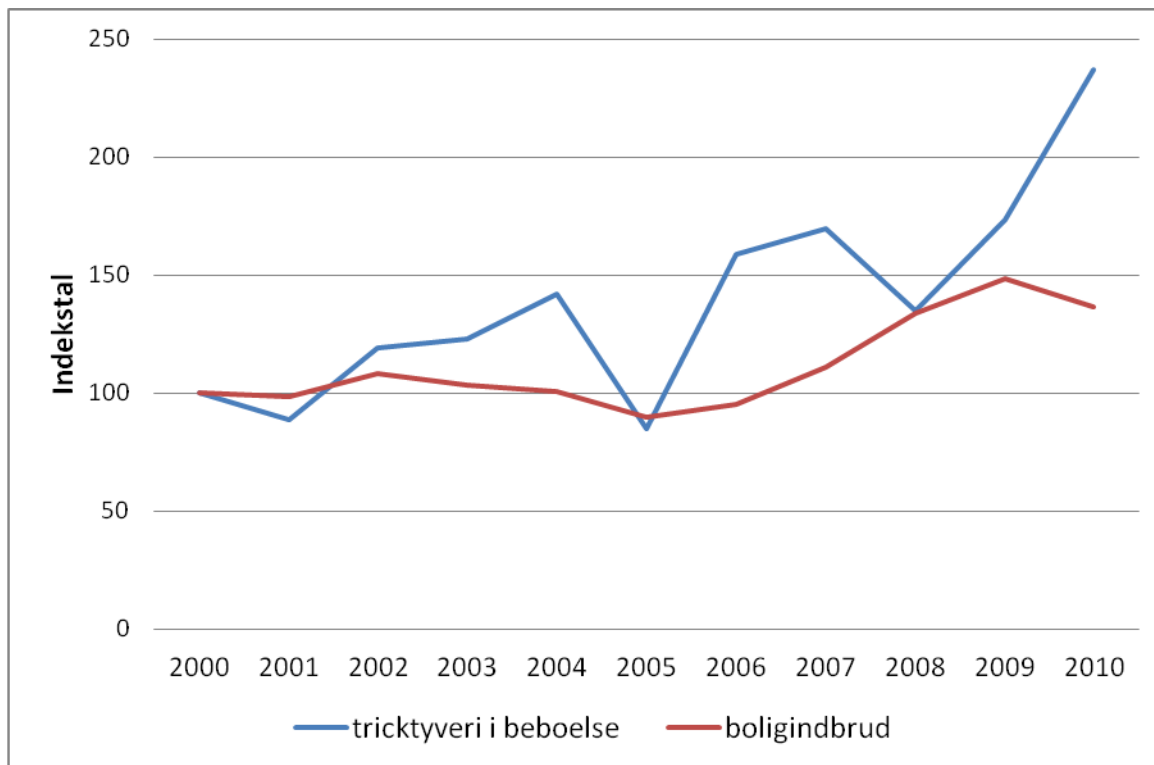
De fleste mennesker føler sig trygge i deres eget hjem, men kriminalitet kan ramme husstanden – familiemedlemmer imellem eller fra venner, fra bekendte og fra ukendte personer. Man skal ikke undervurdere bekendtes andel i kriminalitet inden for hjemmets fire vægge: kærestevold, ufrivillig samleje og andre former for vold er ikke helt sjældne fænomener. I denne undersøgelse af tricktyveri i beboelse er det ukendte, der trænger sig ind i folks hjem. Det samme gælder – for det meste – for indbrudstyveri og hjemmerøveri. Indbrud er den hyppigste form for kriminel berigelse fra beboelser.

Et blik på kriminalstatistikken viser, at der anmeldes langt flere boligindbrud end tricktyverier i beboelse. I 2010 er der, ifølge Danmarks Statistik, anmeldt 44.788 boligindbrud og 1.448 tricktyverier i beboelse. Det betyder, at antallet af anmeldte indbrud er godt 30 gange hyppigere end tricktyveri. Ser vi imidlertid boligindbrud og tricktyveri i historisk perspektiv, så viser det sig, at omfanget af tricktyveri vokser hurtigere end indbrud. I året 2000 var indbrud mere end 50 gange hyppigere end tricktyveri. Figur 2.1 viser den indekserede udvikling af indbrud og tricktyveri i perioden 2000-2010.

Det er svært at give et dokumenteret svar på hvorfor tricktyveri – relativt set – har en højere vækst end boligindbrud. Det kan skyldes en sammenhæng med tiltagende sikring af boliger. Ifølge Tryghedsmåling 2011 (Hede et al, 2011, s. 33) er sikring af bolig i form af bedre låse, stærkere

karme eller lignede de mest hyppige forholdsregler danskerne tager mod kriminalitet – efterfulgt af boligalarmer.

Figur 2.1 Indeksrede udvikling af tricktyveri i beboelse versus boligindbrud (år 2000 = 100)

Kilde: Danmarks Statistik

Hjemmerøveri har kun været en selvstændig kategori i anmeldelsesstatistikken i få år. Ifølge Danmarks Statistik har der været 284 anmeldelser af hjemmerøverier i 2010. Et antal der er betydelige lavere end anmeldte tricktyverier i beboelse (1.448 i 2010). Der er en gråzone mellem tricktyveri og hjemmerøveri. Et tricktyveri kan udvikle sig til et hjemmerøveri, hvis gerningspersonen anvender vold – for eksempel fordi ofret opdager, at vedkommende er blevet fuppet, og gerningsmanden ikke vil forlade boligen uden udbytte.

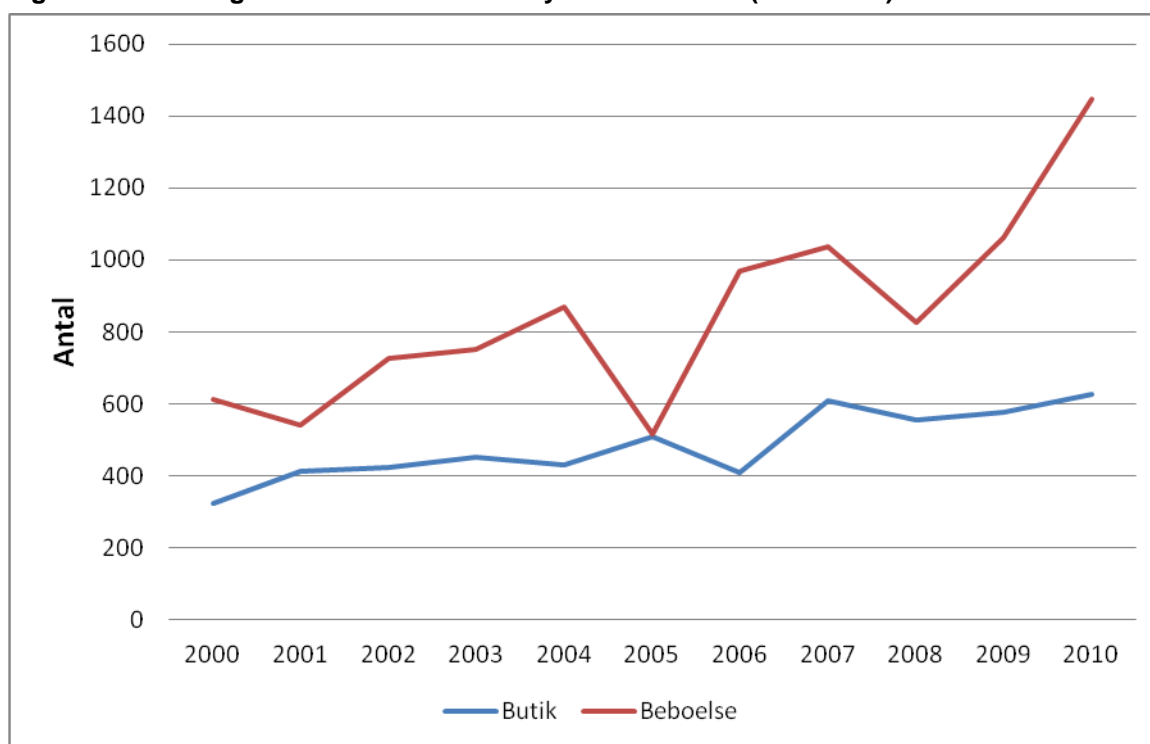
Da der ikke er ret meget historisk data om hjemmerøveri, er det svært at fastslå, om også denne type af kriminalitet er i vækst, men erfaringer fra andre lande (se Kongstad & Kruize, 2011) peger i den retning. Det betyder, at alle tre former af berigelseskriminalitet inden for borgernes private bolig er i vækst de seneste år. Og dette kan betragtes som en foruroligende udvikling.

2.2 Tricktyverier

Tricktyverier er et bredere fænomen end blot i beboelse. Også på gader, i butikker og andre steder bliver folk bestjålet ved, at nogen distraherer dem. Politiet registrerer imidlertid kun to typer af tricktyveri som separate kategorier, nemlig i beboelse og i butikker. Når vi sammenligner disse to kategorier af tricktyverier, kan vi fastslå, at tricktyveri i beboelse anmeldes hyppigere end tricktyveri

i butikker. Det gælder i hele perioden 2000-2010, selvom begge typer stort set er på samme niveau i 2005. For det andet kan vi konstatere, at begge typer af tricktyveri er i vækst i perioden 2000-2010. Til sammenligning med år 2000 er tricktyveri i butikker næsten fordoblet i 2010 (fra 323 til 627; en 94 procents stigning). Tricktyveri i beboelse er steget med hele 137 procent i perioden 2000-2010 (fra 611 til 1.448). Figur 2.2 viser oversigten.

Figur 2.2 Udvikling af anmeldelser af tricktyveri i Danmark (2000-2010)

2.3 Anvendte tricks

Der bliver anvendt en række forskellige tricks til at skaffe adgang til ofrenes bolig. Københavns politi har i Polmap Plus registreret de anvendte tricks – og vi har adgang til disse data for 2010. Ud over disse registreringer har vi set på en stikprøve af gerningsbeskrivelser af tricktyverier i de øvrige politikredse i 2010. Vi kan ikke i alle tilfælde se det anvendte trick i Polsas data.

Gennemgang af sagerne viser, at mere eller mindre identiske tricks bliver anvendt i et geografisk område inden for en kort periode. Det tyder på, at de samme gerningsmænd står bag en serie af tricktyverier. Således er der for eksempel i København en tricktyv, som siger, at han sælger postkort for Christianshavns Gymnasium. Der er i alt 12 anmeldelser af tricktyveri med lige præcis dette trick. Et andet eksempel er tricktyve som siger, at de kommer fra (Gladsaxe) kommune for at skifte rollatoren. Dette trick er anvendt fire gange i træk. Det betyder, at gerningspersonerne har observeret ofrene, for ellers kunne de ikke vide, at de er i besiddelse af en rollator. Collomb-Robert et.al. mener, at de samme tricktyve kan benytte sig af forskellige typer af tricks. De siger således: "Offender descriptions and offender locations indicate that many of the offences are being committed by the same group of individuals using a wide range of MO types" (u.å., s.5). MO står for modus operandi – altså fremgangsmåde.

I alt har vi set nærmere på 438 tricktyverier i beboelse fra 2010, hvoraf det klart fremgår, hvad det anvendte trick har været. En opsummering af anvendte tricks findes i tabel 2.1.

Tabel 2.1 Anvendte tricks ved tyveri i beboelse (2010)

	Antal	Procent
Fagligt		
• Omsorg (hjemmehjælp)	121	28 %
• Tilsyn (håndværker)	80	18 %
Ikke-fagligt		
• Tilbud om hjælp	50	11 %
• Tilbud om gave	41	9 %
• Spørger om hjælp vedrørende nabo(er)	99	23 %
• Spørger om anden hjælp	47	11 %
I alt	438	100 %

Kilde: Polmap & Polsas

I 201 af tilfældene (46 procent) udgiver tricktyvene sig for at være en faglig person. Oftest siger de, at de kommer fra hjemmehjælp, kommune eller et håndværkerfirma. I enkelte tilfælde oplyser tricktyvene, at de er sygeplejerske, fra politiet eller vicevært. Når vi deler dække som fagperson i omsorg og tilsyn, så kan 121 sager stemples som omsorg og 80 som tilsyn. Herunder gives enkelte eksempler:

Fagperson: omsorg (hjemmehjælp mm)

- Gerningskvinden ringer på hos forurettede og udgiver sig for at være fra hjemmeplejen. To andre kvinder kommer bagefter ind for at gennemrode forurettedes ting.
- Gerningskvinde, iklædt kittel med 'hjemmeplejen' på ryggen, ringer på dørtelefonen og bliver lukket ind i lejligheden.
- Gerningskvinden ringer på, og siger at det er sygeplejersken; fremviser legitimation og siger, at hun skal kontrollere om forurettede har gemt sine penge forsvarligt jf. aftale med politiet.
- Gerningsmand retter henvendelse til forurettede lige umiddelbart efter at madudleveringen har været der. Under påskud af, at de havde glemt at aflevere en croissant samt nogle småkager, bliver han lukket ind.

Fagperson: tilsyn (håndværker mm)

- Gerningsmanden henvender sig til forurettede og siger, at han skal tjekke vandhanen i køkkenet og at han skal se på affaldssortering.
- To gerningsmænd banker hårdt på forurettedes hoveddør og klapper med brevsprækken. De siger, at de er blikkenslagere, og at de skal tjekke en utæt radiator.

- Tre mænd udgiver sig for at være håndværkere. Den ene går med forurettede ud i køkkenet og lader vandet løbe, mens de andre gennemroder skabe og skuffer i stue og soveværelse.
- Gerningsmanden ringer på hos forurettede og siger, at han skal reparere forurettedes rollator og samtidig skal tjekke om radiatorerne kan give varme.

I 237 tilfælde (54 procent) er det anvendte trick klassificeret som ikke-fagligt. Disse sager er kendetegnet ved, at gerningspersoner enten tilbyder eller spørger om noget. I alt handler 91 af disse 237 sager om tilbud af et eller andet: 50 gange bliver der tilbudt hjælp med at bære indkøb eller noget andet op til lejligheden, mens der bliver tilbudt en gave, som blomster eller småkager, i 41 tilfælde. Herunder enkelte eksempler på disse tricks.

Tilbud om hjælp

- En gerningsmand og -kvinde møder forurettede ved gadedøren og beder hende om at lukke dem ind, da de skal besøge nogen i opgangen. Manden tilbyder at bære forurettedes indkøbspose op. De trænger sig med ind i forurettedes lejlighed, og manden hælder varerne ud på køkkenbordet, mens kvinden går rundt i lejligheden.
- Gerningskvinden går med forurettede ind i opgangen, når forurettede åbner døren. Forurettede kommer op til sin lejlighed med elevatoren. Gerningskvinden står og venter uden for lejligheden. Hun trænger sig ind i lejligheden og fører forurettede ud i køkkenet med et greb i armen, og sætter hende på en stol.
- Gerningsmanden henvender sig til forurettede, når denne kommer ind i sin opgang efter indkøb. Gerningsmand vil hjælp med at bære hendes rygsæk og indkøbspose til lejligheden, hvilket forurettede accepterer.

Tilbud om gave

- Det ringer på dørklokken og forurettede åbner. Udenfor står en kvinde, der vil give en blomsterkurv for godt naboskab. Hun presser forurettede ud i køkkenet samtidig med, at hun åbner døren til trappeopgang for at lukke sin medgerningsperson ind.
- To gerningsmænd ringer på hos forurettede og siger, at de har holdt fødselsdag og har en kasse med frugt med, som forurettede skal have. De to mænd opholder forurettede og veninde i køkkenet, mens en tredje person stjæler kontanter.
- Gerningskvinde ringer på hos forurettede og påstår at være producent af nogle nye småkager, som forurettede skal have en smagsprøve af. Imens stjæler en anden person kontanter.

Når tricktyve spørger deres ofre om noget (146 sager), handler det om en bred vifte af forskellige påskud. Ofte er naboer/nabolaget (99 sager) indblandet i historien. De har en besked til en person i nabolaget og spørger, om de ikke må låne et stykke papir til at skrive den ned. Den opdigtede historie kan også gå ud på, at de lige er tilflyttet og vil høre hvordan et eller andet apparat virker,

eller at de er gamle naboer. Under- eller overboerne kan indgå i påskud om vand, der siver ned. Ved de andre sager (47) handler det om, at de samler ind til et eller andet (penge eller underskrifter), vil sælge postkort, eller vil veksle penge. Herunder enkelte eksempler på disse tricks.

Spørger om hjælp vedrørende nabo(er)

- Gerningskvinden ringer på forurettedes dør og udgiver sig for at være Christina, der har boet i opgangen tidligere sammen sin mor. Hun omfavner forurettede og går indenfor. Hun går rundt, selvom forurettede protester. Pludselig siger gerningskvinden, at hun skal ned til sin cykel.
- Gerningskvinden ringer på dørtelefonen og siger, at hun hedder Christina og er underboen. Hun banker på forurettedes dør og spørger om hendes vandhane drypper, hvorefter de går ud i køkkenet, imedens en anden gerningsperson stjæler kontanter og smykker.
- Gerningskvinden ringer på hos forurettede og siger, at hun netop er flyttet ind ovenpå. Hun medbringer en hjemmebagt kage og maser sig ind og ud i køkkenet. Forurettede følger efter, imedens en anden gerningsperson stjæler kontanter og smykker.
- To gerningsmænd ringer på for at spørge forurettede, om hun vil give naboen deres klippekort. De påstår, at naboen ikke er hjemme. Den ene får sig lusket ind i entreen, hvorefter den anden følger efter.

Spørger om anden hjælp

- To gerningskvinder tiltvinger sig, under påskud af at skulle have vekslet en pengeseddel, samt at de kender manden, adgang til et ældre ægtepars lejlighed.
- En kvinde skaffer sig adgang til forurettedes lejlighed ved at påstå, at hun sælger blomster. Hun får forurettede med ud i køkkenet, hvorefter to andre kvinder gennemroder stuen.
- Der bliver ringet på døren. Gerningsmanden fortæller, at han indsamler penge til et godt formål, hvorefter han stjæler pungen op af forurettedes lomme.

2.4 Udbytte ved tricktyveri i beboelse

Oplysninger fra Københavns Politi omkring tricktyveri i beboelse (2010) indeholder blandt andet indblik i udbytte ved tricktyveri. I en fjerdedel af anmeldte tricktyverier er der tale om et forsøg (som bliver nærmere omtalt i kapitel 5) eller at gerningspersoner forlader hjemmet uden udbytte. Kontanter indgår i udbyttet i næsten 80 procent af de gennemførte tricktyverier, men også andre ting er ofte en del af udbyttet.

Tabel 2.2 Udbytte ved tricktyveri i beboelse (Københavns Politikreds; 2010)

	Antal	Procent	Procentfordeling ved udbytte
Kontanter + andet udbytte	151	28 %	37 %
Kun kontanter	170	31 %	42 %
Kun andet udbytte	84	15 %	21 %
Forsøg eller intet udbytte	135	25 %	
Uoplyst	8	1 %	
I alt	548	100 %	

Kilde: Polsas København

Et nærmere blik på kontanter viser, at der er stjålet for ca. 1,7 mio. kr. ved tricktyverier i beboelse i København i 2010. Det svarer til godt 5.000 kr. pr. tricktyveri, hvor kontanter indgår som udbytte. Fordelingen er imidlertid skæv – det vil sige, at der er enkelte sager med et forholdsvist stort pengebeløb (hvor ofrene har større summer i pengeskabet), men også mange sager med et meget beskedent udbytte. Tabel 2.3 viser, at udbyttet ligger under 5.000 kr. i tre fjerdedele af sagerne, mens det kun i 1 procent af de tilfælde, hvor der stjæles kontanter, overgår 50.000 kr. Medianen ved kontanter som udbytte ligger ved 1.500 kr.

Tabel 2.3 Kontanter som udbytte ved tricktyveri i beboelse (Københavns Politikreds; 2010)

	Antal	Procentdel af kontanter	Procentdel af tricktyverier med udbytte (n=405)
1.000 kr. eller mindre	137	43 %	34 %
1.001 - 5.000 kr.	106	33 %	26 %
5.001 - 10.000 kr.	43	13 %	11 %
10.001 - 50.000 kr.	32	10 %	8 %
50.000 kr. eller mere	3	1 %	1 %
I alt	321	100 %	79 %

Kilde: Polsas København

Andet udbytte ligger dels i forlængelse af kontanter (76 sager), nemlig diverse kort, der normalt ligger i ens pung. Dette gælder diverse debet- og kreditkort og sygesikringsbeviser. I få sager kan vi læse om, at kortene er blevet brugt til at hæve penge. I et mindre antal af sager (12 sager) indgår en bankbog i udbyttet. Når andet udbytte ikke er relateret til kontanter/pung handler det i de fleste tilfælde om smykker mm. (99 sager). Det svarer til en fjerdedel af tricktyverier i beboelse, hvor der er tale om et udbytte.¹ Kun i få sager kan vi læse om smykkernes værdi, og dette grundlag er for spinket til generelle udtalelser. På grund af høje guld- og sølvpriser på markedet, og den relativt enkelte måde at afsætte disse ædelmetaller hos opkøbere, bliver smykker til et attraktivt udbytte.

¹ Ifølge Sorensen (2012, s. 28) indgår smykker i udbytte ved ca. en fjerdedel af boligindbrud i 2010.

Tabel 2.4 Andet udbytte ved tricktyveri i beboelse (Københavns Politikreds; 2010)

	Antal	Procentdel af andet udbytte	Procentdel af tricktyverier med udbytte (n=405)
Smykker mm	99	42 %	24 %
Debet- og kreditkort	68	30 %	17 %
Sygesikringsbevis	10	4 %	2 %
Bankbog	12	5 %	3 %
Edb-udstyr	8	3 %	2 %
Andet	38	16 %	9 %
I alt	235	100 %	58 %

Kilde: Polsas København

2.5 Økonomiske konsekvenser

Eftersom kun knap halvdelen af de tricktyverier, der berettes om i undersøgelsens interviewdel, er succesfulde for gerningspersonerne (se også afsnit 4.2), er der en hel del beboere, som ikke rent økonomisk lider tab. Det er helt overvejende penge tricktyvene har stjålet, hvilket ind imellem betyder, at også punge forsvinder. I et par tilfælde tales der om smykker, og i et enkelt tilfælde drejer det sig om andre genstande. De pengebeløb beboerne oplyser, at de har fået stjålet, går fra 35 kr. til omkring 30.000 kr. En kvinde, der har været udsat for to tricktyverier fortæller: "Første gang det var ikke så mange, der havde jeg ikke så mange herhjemme, men så havde jeg været i banken, og så tog de hvad der var". Det viser sig, at det drejede sig om 6000-7000 kr. En anden kvinde siger om omfanget af det stjalne i forbindelse med det tricktyveri, som hun var udsat for: "Ja, der var 3.000 kr., jeg lige havde hentet, det er mit månedsforbrug".

I en del tilfælde overværer beboerne, at tricktyvene tager deres penge, mens der i andre tilfælde går lidt tid, før de finder ud af, at der er forsvundet noget. I de fleste tilfælde opdager informanterne, at der er forsvundet penge ret kort tid efter, at tricktyvene har forladt stedet. Et eksempel på en der opdager det meget hurtigt efter, at tricktyven er gået, kan lyde således:

"Da han så var gået ned, så var der noget der dæmrede for mig, nu har du vist lavet noget kluns, men han holdt i en bil dernede, der holdt en bil dernede, og det lignede også ham, og der sad også et barn bagi ikke, og så slår det mig det her med pengene, og så går jeg hen og dykker ned i min taske, og så var min pung altså bare væk, og jeg var 1.100 kr. fattigere".

Tricktyven har fortalt, at han er i bil, og at hans barn venter i bilen. Den kvinde, som fortæller herom, er, altså allerede umiddelbart efter den mandlige tricktyv forlader hendes lejlighed, begyndt at ane uråd. I et andet tilfælde går der nogle timer, før det går op for den mandlige beboer, at han er blevet bestjålet. Han fortæller, at den kvindelige tricktyv har været hos ham omkring klokken 13. Han beretter videre, at han går ind i sin stue og sætter sig i sofaen. Det er også her han sidder under interviewet:

”Så pludselig kommer jeg i tanker om min tegnebog, den ligger her (han peger ned ved siden af sig), at jeg skulle se, om jeg havde nogle penge, og det havde jeg, der var en 600 kr., men det var der altså ikke mere, men da var klokken i mellemtiden blevet hen ad ved 5-tiden, inden jeg kommer så langt, jeg tænker slet ikke på, at det kan være sådan en, overhovedet ikke”.

I et andet eksempel går det først for alvor op for en kvinde, at hun har været offer for tricktyveri morgenen efter, at episoden er sket. Dette tyveri sker på en trappeopgang, hvor en ’hjælpssom’ mand støtter hende op af trappen. Den samme aften registrerer kvinden, at hendes pung er væk, men hun tror dog, at hun har glemt den i en forretning, og først den efterfølgende morgen begynder hun at tænke nærmere over hændelsen og de involverede personer. Hun beretter herom: ”Ham der den flinke mand, der fulgte mig op i går, og så ham den anden der, han blev jo stående dernede, og de sagde ikke et ord, og det er da for resten noget luskeri. Og ganske rigtig”. Kvinden har antaget, at manden, der fulgte hende op, skulle højere op i opgangen, men det er nu gået op for hende, at det skulle han ikke, for efter at have fulgt hende op, går han ned igen. Endelig er der et eksempel på en person, som først opdager, at der er forsvundet smykker efter en måneds tid: ”Ja, det gjorde jeg først en måned efter. Jeg kiggede lige derind, men syntes ikke, det så ud, som om nogen havde rørt det, så jeg gjorde ikke mere, men så er jeg senere blevet klar over, at der var noget væk”.

For de fleste af de personer, som har fortalt om deres oplevelser til vores undersøgelse, har tyverierne ikke de store økonomiske konsekvenser. Det skyldes først og fremmest, at en pæn del af dem, der bliver udsat for tricktyveri i deres bolig, får erstattet det stjålne eller en del af det stjålne fra deres forsikringsselskab. I andre tilfælde skyldes det, at den sum, som de får stjålet, er ret begrænset i forhold til deres samlede økonomi. Uanset at forsikringsselskaber erstatter de stjålne penge, kan der være nogle besværlige dage, hvor de ældre kan være uden penge, indtil erstatningen når frem. En kvinde fortæller, at hun ikke havde ”en øre”, og for hende var det besværligt, for som hun beretter: ”Det var alt hvad jeg havde og kunne disponere over her før jul. De var lige hævet. Min datter havde hjulpet mig, for jeg kan slet ikke sådan noget selv mere, og derfor havde jeg så mange, for jeg kan slet ikke sådan noget mere, jeg er nødt til at have hjælp”. Enkelte får ingen erstatning, og må derfor bære hele tabet selv.

En kvinde, som får de fleste af de mistede penge erstattet, udtaler: ”Jeg mistede da en tusse næsten, det kan man godt mærke. Det er der ikke noget at gøre ved, bare jeg fik lidt tilbage, og hun glemte en 50’er; jeg havde en 50’er til kostpenge”. Det sidste siges med latter i stemmen. Kvinden har selvrisiko på sin forsikring, og derfor får hun ikke hele det stjålne beløb. Andre tager det mindre tungt. En kvinde, som er folkepensionist, ræsonnerer således omkring, hvor mærkbart det økonomiske tab er: ”Nej, det synes jeg nu ikke det er, for har man råd til at ryge så har man jo også råd til at miste 200 kr., nej, det vil jeg ikke sige”. For nogle er tabet af pengene ikke så stort, fordi deres økonomi ikke lider voldsomt under det. En kvinde siger herom: ”Jeg har en god

pension, men det er da ærgerlige penge alligevel ikke, men som jeg også sagde, det er din egen skyld, du kunne bare have tænkt dig en lille bitte smule om, men man tror jo ikke, at folk kan komme i tanker om sådan noget”.

Selvom der er nogle, der mister værdier ved tricktyverierne, så er det for langt de fleste ikke det økonomiske tab, der spiller den største rolle. Det er i langt højere grad selve oplevelsen og det at man ikke kan stole på andre, der har betydning.

2.6 Forsikring

Traditionelt dækkes tricktyveri kun som simpelt tyveri af forsikringsselskaber. I en pjece fra Forsikring & Pension (2011) kan vi da også læse ”kommer en tyv ind i din bolig ved for eksempel at udgive sig for at være hjemmehjælper, dækker forsikringen normalt kun som simpelt tyveri. Den slags tricktyveri forekommer ofte. Du bør derfor være forsigtig med, hvem du lukker ind”. Når der er tale om simpelt tyveri, dækker forsikringen kun i begrænset omfang – det vil sige, at guld og sølv, smykker, penge og pengelignende effekter som for eksempel klippekort og frimærker ikke erstattes.

I februar 2012 har vi haft telefonisk kontakt med en konsulent i afdelingen *Forsikringsoplysning* i Forsikring & Pension, og han bekræfter, hvad vi kan læse i pjecen fra 2011. Han tilføjer, at området er standardiseret, så der er ikke rigtig nogen forskelle mellem forsikringsselskaberne imellem, og at det ikke er muligt at købe en tillæggsforsikring for tricktyveri.

Efterfølgende har vi haft kontakt med landets fire største forsikringsselskaber inden for private indboforsikringer. Det viser sig, at tre ud af disse fire forsikringsselskaber dækker tricktyveri under samme vilkår som et indbrudstyveri. I et af selskaberne – Topdanmark – er dækning af tricktyveri en del af deres almindelige indboforsikring, mens de to andre selskaber har det som tilbud til ældre kunder: over 60 år (Alm. Brand) og mindst 59 år (Tryg).

Tricktyveri bliver defineret mere eller mindre ens af forsikringsselskaber: når en eller flere ukendte personer får adgang til forsikringsstedet/boligen under falsk dække, det vil sige, hvis de for eksempel udgiver sig for at være fra hjemmehjælpen eller håndværkere.

Den største forskel mellem dækning som simpelt tyveri eller som indbrudstyveri ligger i dækning af penge og smykker, som typisk indgår i udbyttet ved et tricktyveri. Når tricktyveri betragtes som indbrudstyveri er penge dækket med maksimalt 21.955 kr. (2012), og smykker er dækket med maksimalt 43.911 kr. (2012). Når tricktyveri betragtes som simpelt tyveri dækkes smykker, penge og lignende, som ovenfor omtalt, ikke.

Selvom forsikringsselskabet ikke som standard dækker tricktyveri som indbrudstyveri, kan der – forsikringsmæssigt – være tale om indbrud i tilfældet af tricktyveri. Afgørende er, om boligen har været forsvarligt aflåst før forsikringskunden blev kontaktet af tricktyve, og også efter de er lukket

ind. Har forsikringstageren sørget for at låse døren, efter at have budt den pågældende indenfor, men vedkommende ser sit snit til at låse op, uden at kunden opdager det, anses boligen som forsvarligt aflåst, idet – som det hedder i forsikringsmæssig terminologi – den manglende aflåsning ikke skyldes en forsømmelse fra kundens side. Omvendt i de tilfælde, hvor kunden selv lukker en eller flere tricktyve ind i boligen, eller går ind i et andet lokale og lader hoveddøren stå åben eller ulåst, er der tale om simpelt tyveri.

Spørgsmålet om, hvorvidt tricktyveri i beboelse skal betragtes som simpelt tyveri eller indbrudstyveri har også været forlagt Ankenævnet for Forsikring adskillige gange. På Ankenævnets hjemmeside (www.ankeforsikring.dk) kan læses eksempler og afgørelser, som følgende sag:

”Cirka kl. 14.00 ringede det på gadedøren, og over samtaleanlægget oplyste en mandsstemme, at han havde en pakke til min overbo. Vedkommende var ikke hjemme, hvorfor han bad mig tage i mod pakken. Jeg åbnede min egen entredør og lod buddet komme ind i mit køkken, der ligger umiddelbart til venstre for entredøren og låste entredøren bag os. 'Buddet' var en ung nydansker. I stedet for at udlevere mig pakken bad han om hjælp til at finde et telefonnummer. Jeg hentede følgelig en telefonbog i min biblioteksstue og returnerede til køkkenet, hvor den unge mand holdt mig hen med snak, mens han bladrede i telefonbogen. Jeg bad om pakken, men den ville han ikke af med. Ved en fløjtelyd, der kom fra min gang, som giver adgang til mine 4 stuer, soveværelse og gæsteværelse, skubbede han mig væk mod køkkenbordet og stak af ud af min lejlighed efterladende entredøren åben. Hele hændelsen varer 5-10 min. Jeg konstaterede herefter, at et antikt skrivebord i min dagligstue var blevet brudt op, og at smykker i mit soveværelse til en værdi af ca. 50.000 kr. var blevet fjernet fra aflåste skuffer.” (sag 60196).

Ankenævnet lægger vægt på, at forsikringstageren låste døren efter at have lukket buddet ind. At det var lykkedes den pågældende at slå låsen fra indebar ikke, at boligen ikke var forsvarligt aflåst, og selskabet skulle derfor anerkende, at der var tale om et indbrudstyveri.

Det er langt fra alle interviewpersoner, der fortager anmeldelse til deres forsikringsselskab. Eftersom der i en hel del tilfælde ikke bliver stjålet noget, er det ikke så påfaldende. Til gengæld er det mere bemærkelsesværdigt, at det fremgår, at forsikringsselskaber tilsyneladende dækker tab i forbindelse med tricktyveri i egen bolig forskelligt. Ofrene kan fortælle, at de ikke får nogen erstatning overhovedet, at de får dækket værdi af pung, men ikke pengene i pungen eller at de får dækket det hele.

Dem, der får erstatning fra deres forsikringsselskab, siger, at pengene kommer hurtigt. Således siger en kvinde, der har fået stjålet de penge, hun lige har hentet i banken, og som skulle dække hendes forbrug i den kommende måned, om sit forsikringsselskab: ” ... hver en øre, men nu har jeg været kunde i alle tilfælde 50 år, også da min mand levede, så de fik lov til at betale denne

gang. Det varede ikke to dage, så havde jeg fået pengene, så det var hurtigt. De vidste jeg havde ikke noget mere. Ja, jeg havde en hundredelas i pungen, men det kan jeg jo ikke komme så langt med”.

KAPITEL 3

TRICKTYVERIERNES GEOGRAFI

I dette kapitel ser vi nærmere på tricktyveriernes geografi – det vil sige, hvor finder disse tyverier sted og hvornår sker det? Som kilde anvendes politianmeldelser af tricktyveri i beboelse registreret i Polsas (se også kapitel 1). Analysen omfatter årene 2007-2010 og udgangspunktet er anmeldelsesdatoen. I denne periode er der i alt 4.374 anmeldelser registreret som tricktyveri i beboelse. Ved et mindre antal af disse anmeldelser kan der sættes spørgsmålstegn ved, hvorvidt der er tale om tricktyveri. Det anmeldte tricktyveri foregår ikke altid i selve beboelsen; i nogle tilfælde finder tyveriet sted i opgangen eller omkring beboelse. Disse registreringsfejl ændrer imidlertid ikke billedet af tricktyveriernes geografi, og derfor tager vi udgangspunkt i alle anmeldte tricktyverier i beboelse i perioden 2007-2010.

3.1 Spredning på landsplan

For at få indblik i spredning af tricktyverier i beboelse over hele Danmark, ser vi i først på fordeling pr. politikreds. Tabel 3.1 viser resultatet.

Tabel 3.1 Tricktyverier i beboelse pr. Politikreds (2007-2010)

	Tricktyverier i beboelse 2007-2010		Alle straffelovs anmeldelser 2010
	Antal	Procent	Procent
1 Nordjylland	88	2,0 %	7,6 %
2 Østjylland	153	3,5 %	10,6 %
3 Midt- og Vestjylland	72	1,6 %	7,0 %
4 Sydøstjylland	158	3,6 %	8,2 %
5 Syd- og Sønderjylland	96	2,2 %	7,4 %
6 Fyn	207	4,7 %	8,2 %
7 Sydsjælland og Lolland-Falster	292	6,7 %	6,3 %
8 Midt- og Vestsjælland	273	6,2 %	8,1 %
9 Nordsjælland	667	15,2 %	9,1 %
10 Københavns Vestegn	822	18,8 %	8,4 %
11 København	1.545	35,3 %	18,7 %
12 Bornholm	1	-	0,3 %
I alt	4.374	100,0 %	100,0 %

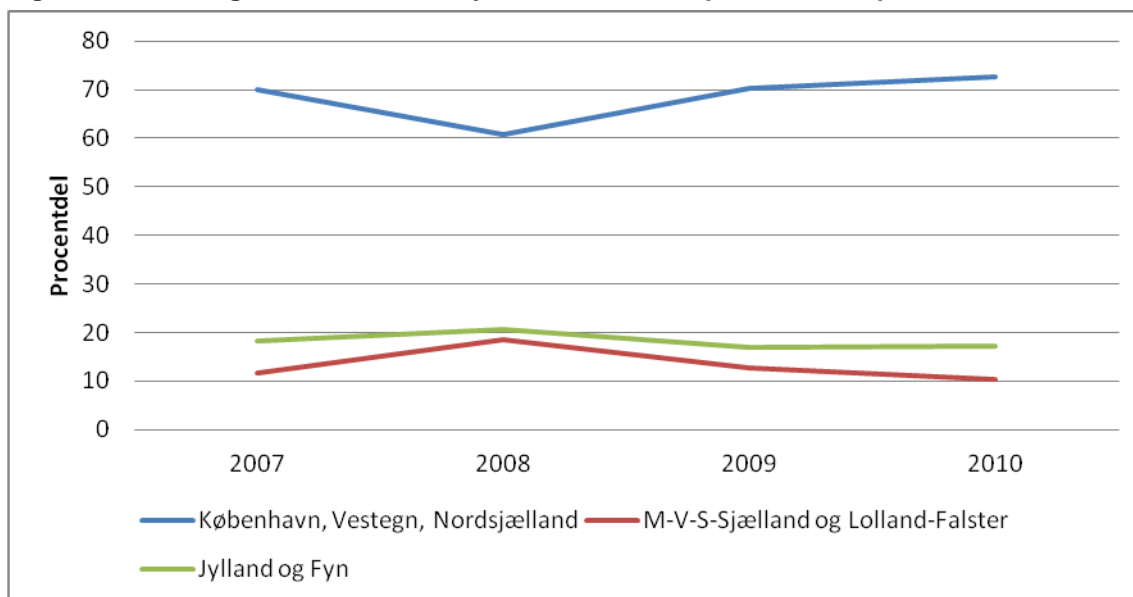
Kilde: Polsas for tricktyverier og Rigs politiet (politistatistik.dk) for alle anmeldelser.

Her kan vi se, at fordelingen ikke er jævn. Der er anmeldt betydeligt færre tricktyverier i beboelse i de jyske politikredse end på Sjælland. Fyn placerer sig indimellem. I perioden 2007-2010 er 13

procent af alle tricktyverier i beboelse anmeldt i en af de fem jyske politikredse. Når vi ser på fordeling af alle straffelovsanmeldelser i 2010, så tegner de jyske kredse sig for 40 procent af anmeldelser. Politikredsene Sydsjælland, Lolland-Falster og Midt- og Vestsjælland står hver for 6-7 procent af anmeldte tricktyverier i beboelse. Det svarer til deres andel i samtlige straffelovsanmeldelser. Tyngdepunktet af tricktyveri i beboelse ligger klart i Hovedstadsområdet. Politikredsene Nordsjælland, Københavns Vestegn og København står for 69 procent af alle anmeldte tricktyverier i beboelse i perioden 2007-2010. Til sammenligning: 37 procent af samtlige straffelovsanmeldelser finder sted i disse tre politikredse.

Den geografiske fordeling af anmeldelser er mere eller mindre stabil i perioden 2007-2010 med undtagelse af året 2008. Som figur 3.1 viser, har politikredsene København, Vestegn og Nordsjælland modtaget ca. 70 procent af alle anmeldelser; i 2008 er denne andel imidlertid reduceret til 60 procent. Det skyldes ikke en stigning af anmeldte tricktyverier i beboelse i andre landsdele, men et fald i anmeldelser i København og omegn. I 2008 er der ca. 200 færre anmeldelser i denne del af landet.

Figur 3.1 **Udvikling af anmeldte tricktyverier i beboelse pr. landsdel i perioden 2007-2010**

3.2 Kommuner med flest tricktyverier i beboelse

I det forrige afsnit har vi set, at de fleste anmeldelser af tricktyveri i beboelse stammer fra Region Hovedstaden minus Bornholm (politikredse København, Københavns Vestegn og Nordsjælland). I dette afsnit zoomer vi ind på kommuneniveau. Tabel 3.2 viser antallet af anmeldte tricktyverier i beboelse fordelt over kommunerne i Region Hovedstaden. For at kunne spotte kommuner med et forholdsvis højt antal af anmeldelser, er det nødvendigt at sætte antallet af anmeldelser i forhold til kommunernes størrelse. Vi kunne i denne forbindelse have brugt indbyggerantal, men vi har valgt at relatere tricktyverier i beboelse til antallet af husstande. Tricktyveri i beboelse er trods alt i højere grad rettet mod en husstand end mod en person.

Tabel 3.2 Tricktyverier i beboelse pr. kommune i Region Hovedstaden (2007-2010)

	Anmeldte tricktyverier i perioden 2007-2010	Antal husstande i 2010	Tricktyverier pr. 1.000 husstande
København	1.164	279.208	4,17
Frederiksberg	304	51.814	5,87
Dragør	8	5.770	1,39
Tårnby	69	18.769	3,68
Albertslund	15	12.335	1,22
Ballerup	92	22.000	4,18
Brøndby	63	15.643	4,03
Gentofte	137	31.984	4,28
Gladsaxe	216	30.411	7,10
Glostrup	56	10.704	5,23
Herlev	85	12.591	6,75
Hvidovre	84	23.486	3,58
Høje-Taastrup	65	20.952	3,10
Ishøj	12	8.857	1,35
Lyngby-Taarbæk	121	25.896	4,67
Rødovre	126	17.729	7,11
Vallensbæk	8	5.964	1,34
Allerød	14	9.619	1,46
Egedal	28	16.228	1,73
Fredensborg	29	17.041	1,70
Frederikssund	18	18.826	0,96
Furesø	40	16.134	2,48
Gribskov	19	17.106	1,11
Halsnæs	18	13.758	1,31
Helsingør	98	28.187	3,48
Hillerød	45	20.134	2,24
Hørsholm	26	11.070	2,35
Rudersdal	74	23.964	3,09
I alt	3.034	786.180	3,86

Kilde: Polsas for tricktyverier og Danmarks Statistik (statistikbanken) for husstande.

Tabel 3.2 viser, at der i følgende 9 kommuner er anmeldt flere tricktyverier pr. 1.000 husstande i perioden 2007-2010 end regionsgennemsnittet:

1. Rødovre	6. Gentofte
2. Herlev	7. Ballerup
3. Frederiksberg	8. København
4. Glostrup	9. Brøndby
5. Lyngby-Taarbæk	
6. Gentofte	

Københavns kommune er delt op i 10 bydele. Tabel 3.3 viser hvordan anmeldte tricktyverier fordeler sig over disse bydele. Her er anmeldelser relateret til antal boliger. Det er fortrinsvis borgere i bydelene placeret nord og vest i kommunen, der er mest udsat for tricktyveri i beboelse.

Tabel 3.3 Tricktyverier i beboelse pr. bydel i Københavns kommune (2007-2010)

	Anmeldte tricktyverier i perioden 2007-2010	Antal boliger i 2010	Tricktyverier pr. 1.000 boliger
Indre By	25	27.065	0,92
Østerbro	176	40.786	4,32
Nørrebro	123	40.991	3,00
Vesterbro/ Kgs. Enghave	93	31.363	2,97
Valby	124	26.183	4,74
Vanløse	131	20.122	6,51
Brønshøj-Husum	178	20.155	8,83
Bispebjerg	172	29.043	5,92
Amager Øst og Vest	142	60.406	2,35
I alt	1.164	296.114	3,93

Kilde: Polsas for tricktyverier og Københavns kommune for boliger.²

² <http://www.kk.dk/FaktaOmKommunen/KoebenhavnITalOgOrd/StatistikOmKoebenhavnOgKoebenhavnere/Noegletal/BoligOgByggeri/BoligerEfterAntalVaerelserOgBydel.aspx?tab=2>

3.3 Type beboelse ved tricktyveri

Anmeldelsesdata giver information om den konkrete adresse, hvor tricktyveriet har fundet sted. Ud fra adressen kan vi ikke se, hvilken form for bebyggelse der er tale om, medmindre adressen indeholder et etagenummer. I sådanne tilfælde tillader vi os at konkludere, at det drejer sig om en etageejendom. Det viser sig, at 59 procent af de anmeldte tricktyverier har fundet sted i en etagebebyggelse – ifølge tal fra Danmarks Statistik bor 39 procent af husstandene i Danmark i en etageejendom.

Tabel 3.4 Tricktyverier i beboelse og type beboelse (2007-2010)

Politikreds	Anmeldte tricktyverier	Andel tricktyverier i etageejendomme	Andel etageejendomme af boligbestand
København	1.545	76 %	90 %
Københavns Vestegn	822	72 %	55 %
Nordsjælland	667	47 %	29 %
Øvrige kredse	1.340	37 %	28 %
I alt	4.374	59 %	39 %

Kilde: Polsas for tricktyverier og Danmarks Statistik (statistikbanken) for type bolig.

Tabel 3.4 viser, at overrepræsentationen af tricktyverier i etagebebyggelse ikke gælder for Københavns Politikreds når boligbestanden bliver taget i betragtning. Det tyder på, at der ikke er en kausal sammenhæng mellem type beboelse og tricktyveri. Vi er tilbøjelige til at tolke etageejendommenes overrepræsentation på nationalt plan som en følge af tricktyvenes præference for byområder – hvor der nu engang findes flere etagebebyggelser end uden for byerne.

3.4 Hvornår finder tricktyverier sted?

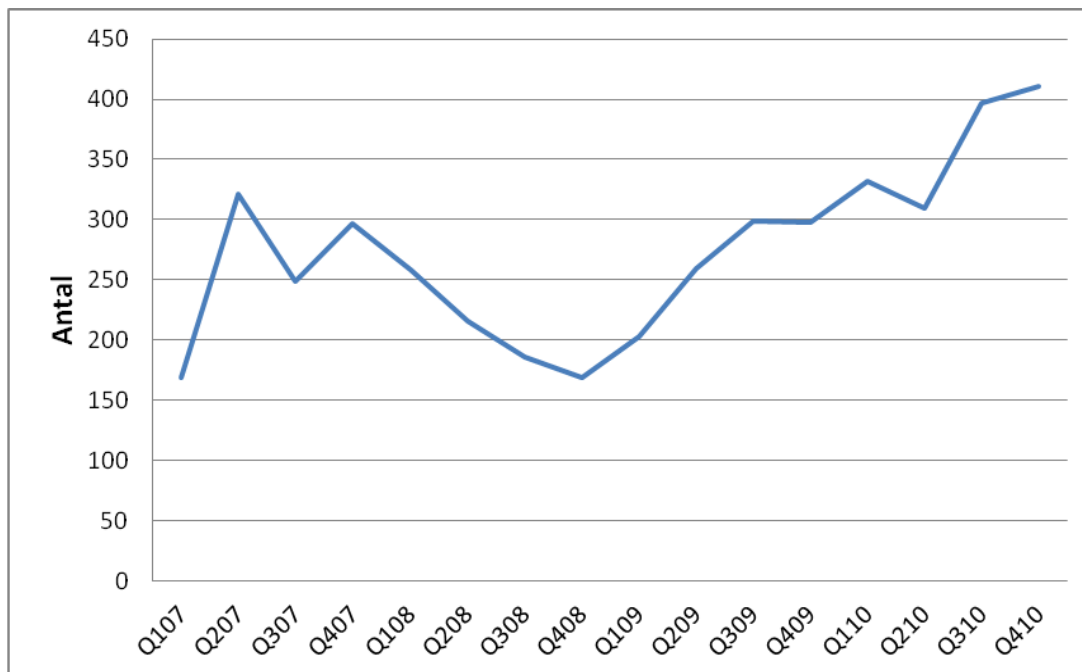
Analyser af hjemmerøverier (Kongstad & Kruize, 2011, s. 44) og boligindbrud (Sorensen, 2004, s. 13) viser, at disse forbrydelser oftere finder sted i årets mørke måneder. Tricktyveri i beboelse følger ikke denne tendens. Antallet af anmeldte tricktyverier går op og ned i perioden 2007-2010, men viser ikke en sæsonindflydelse.

Der er ikke et mønster i forhold til sæson, men når vi ser på tidspunktet på dagen tricktyve slår til, er det tydeligt, at de har en præference for dagtimerne. De fleste ofre for tricktyveri er ældre mennesker, og de er ofte hjemme i dagtimerne. Et andet aspekt er, at en del tricktyve udgiver sig for at være håndværkere eller hjemmehjælpere, og dermed er det logisk, at de vælger dagtimerne som gerningstidspunkt. En tredje grund til favorisering af dagtimerne er, at en del tricktyve får øje på deres ofre i det offentlige rum – i butikker eller på gaden. Og ældre køber ofte ind om dagen.

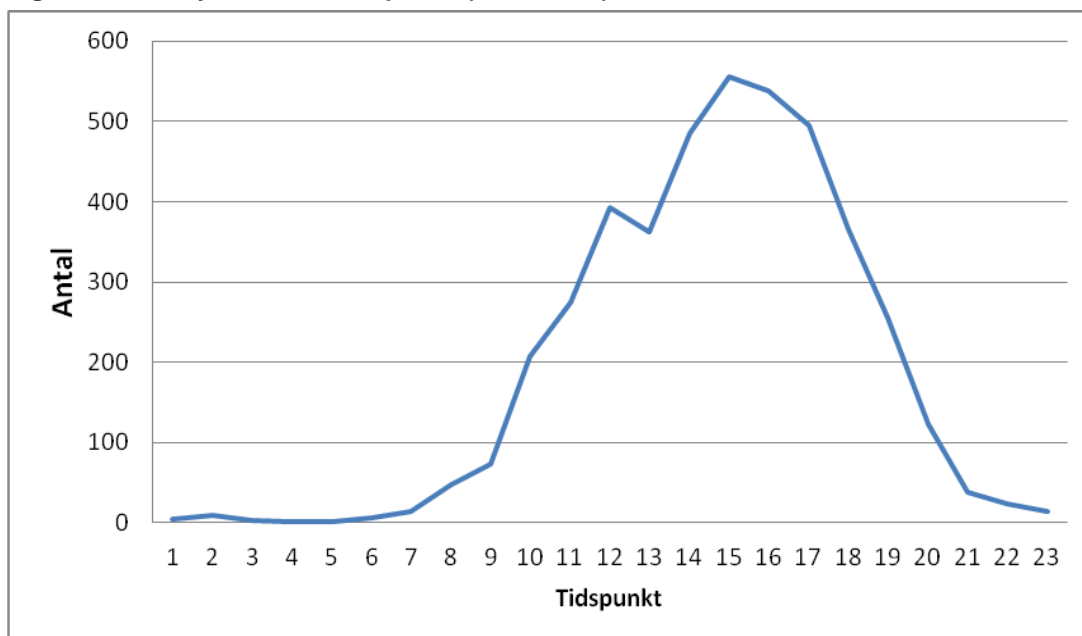
Figur 3.3 viser, at tricktyvenes foretrukne gerningstidspunkt er om eftermiddagen. Før kl. 10 om morgen sker der ikke ret mange tricktyverier, og efter kl. 20 hører det mere eller mindre op. Dette

tidsmønster er tilbagevendende i alle politikredse. Det samme mønster viser sig også i forhold til ugedage – der er ingen forskel uanset om der er tale om en hverdag eller en dag i weekenden.

Figur 3.2 Udvikling af anmeldte tricktyverier i beboelse pr. kvartal (2007-2010)

Figur 3.3 Tricktyveriernes tidspunkt (2007-2010)

Der er imidlertid forskelle mellem hverdage og weekend i forhold til antallet af udførte tricktyverier. Tricktyverier finder (lidt) oftere sted på hverdage end i weekenden. Forklaringen findes muligvis i besøg af børn og børnebørn hos ældre i weekenden. En anden forklaring er muligvis, at en del

butikker – stadig - har søndagsslukket og at ofrene dermed ikke bevæger sig rundt i gadebilledet. Det viser sig i hvert fald, at tricktyverier sjældnest finder sted om søndagen efterfulgt af lørdagen. Tabel 3.5 viser oversigten.

Tabel 3.5 Tricktyverier i beboelse og ugedage (2007-2010)

	Anmeldte tricktyverier	Procent
Mandag	640	14,6 %
Tirsdag	680	15,5 %
Onsdag	672	15,4 %
Torsdag	690	15,8 %
Fredag	658	15,0 %
Lørdag	584	13,4 %
Søndag	450	10,3 %
I alt	4.374	

$X^2 = 68,942$; $df = 6$; $p < 0,01$

Alle de tricktyverier i boliger, som vi hører om under interviewene, finder sted i dagtimerne. De fleste taler om, at det sker om eftermiddagen. Fire personer siger, at tricktyveriet fandt sted på en søndag eller en helligdag. Lister & Wall siger, at også i England gør det sig gældende, at tricktyverier i beboelse finder sted på hverdage og i dagtimerne (2006, s. 110).

KAPITEL 4

TRICKTYVERIERNES OFRE

Som beskrevet i kapitel 3 er der anmeldt 4.374 tricktyverier i beboelse i Danmark i perioden 2007-2010. Ikke i alle tilfælde er det forurettede som anmelder sagen; i 162 tilfælde er sagen anmeldt af en anden person, ofte et familiemedlem til ofret, uden at offeroplysninger er registreret. Det vil sige, at vi har offeroplysninger for 4.212 tricktyverier.

Ved et tricktyveri kan der være flere ofre inde i billedet. I alt svarer disse 4.212 sager til offeroplysninger på 4.353 personer. Fordelingen er vist i tabel 4.1. I langt de fleste tilfælde er der kun et enkelt registreret offer. I de tricktyverier, hvor der er registreret to forurettede (127 sager), handler det i de fleste tilfælde om en kvinde og en mand – formentligt et ægtepar (104 sager).

Tabel 4.1 Antal registrerede ofre pr. tricktyveri i beboelse (Danmark; 2007-2010)

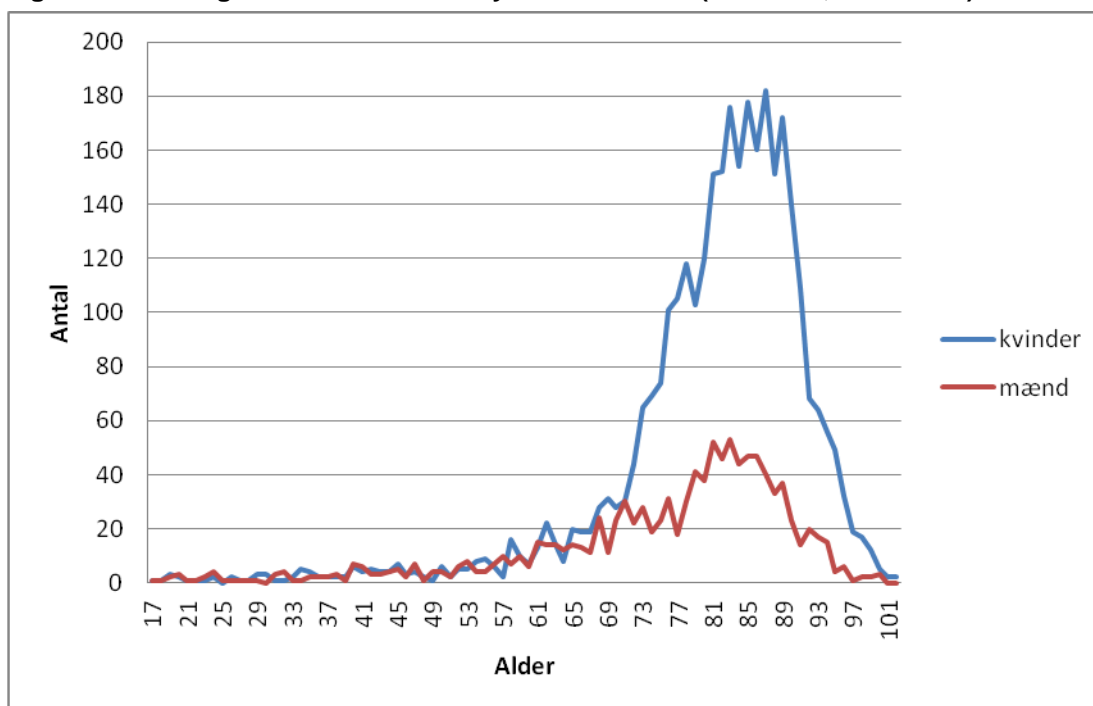
	Antal tricktyverier	Antal ofre
1 offer	4.079	4.079
2 ofre	127	254
3 ofre	5	15
5 ofre	1	5
I alt	4.212	4.353

Kilde: Polsas

4.1 Profil af tricktyveriernes ofre

De fleste ofre for tricktyveri i beboelse er kendetegnet ved tre karakteristika: de er ældre, kvinde og er ofte alene på gerningstidspunktet. Det tyder på, at ofrene ikke er tilfældigt udvalgte personer, men at tricktyve går målrettet efter denne gruppe af borgere. Figur 4.1 viser aldersfordeling for ofre efter køn. Figuren viser, at der ikke findes ret mange ofre, som er under pensionsalderen. Tyngdepunktet i aldersfordeling ligger ved personer, som er mellem 76 og 91 år gamle; to tredjedele af ofrene ligger inden for dette aldersinterval. Det gælder både kvinder og mænd. Den gennemsnitlige alder for ofre er 80 år; medianen ligger ved 82 år. Figur 4.1 viser også, at klart flere kvinder bliver udsat for tricktyveri i beboelse end mænd. Tre ud af fire ofre er kvinder, mens mænd står for en ud af fire ofre. Et nogenlunde tilsvarende billede findes i England; Lister & Wall finder således, at 69 procent af ofre for tricktyveri i beboelse er kvinder, 25 procent mænd og 6 procent af tilfældene er der både et mandligt og et kvindeligt offer. De finder ligeledes, at der er en overvægt af ældre mennesker blandt ofrene; 82 procent af ofrene er over 70 år (2006, s.114-115).

Figur 4.1 Alder og køn af ofre for tricktyveri i beboelse (Danmark; 2007-2010)

Kilde: Polsas

Overrepræsentation af kvinder er stigende i perioden 2007-2010. I 2007 var godt 71 procent af ofrene kvinder, mens dette procenttal er vokset til 78 i 2010 (se tabel 4.2). I samme periode ser vi desuden, at den gennemsnitlige alder for ofrene er en smule stigende: fra knap 79 år i 2007 til godt 81 år i 2010.

Tabel 4.2 Udvikling i køns- og aldersfordeling ved tricktyveri i beboelse (Danmark; 2007-2010)

	Procentdel kvinder	Gennemsnitlig alder
2007	71,4 %	78,7 år
2008	70,1 %	77,6 år
2009	77,1 %	80,1 år
2010	78,1 %	81,1 år

Kilde: Polsas

Som omtalt i kapitel 3 finder de fleste tricktyverier i beboelse sted i Region Hovedstaden. Profilen for forurettede er mere eller mindre ens i politikredsene København, Vestegn og Nordsjælland for så vidt angår køn og alder. Der er imidlertid mindre forskelle på offerprofilen i Hovedstaden i forhold til resten af landet. Der er forholdsvis flere mænd blandt ofrene i resten af landet og den gennemsnitlige alder er en smule lavere. Tabel 4.3 viser oversigten.

Tabel 4.3 Køns- og aldersfordeling ved tricktyveri i beboelse pr. område (Danmark; 2007-2010)

	Procentdel kvinder	Gennemsnitlig alder
København	76,2 %	80,8 år
Københavns Vestegn	75,7 %	80,4 år
Nordsjælland	74,5 %	80,8 år
Resten af landet	68,9 %	77,5 år

Kilde: Polsas

På baggrund af oplysninger fra Københavns Politikreds viser det sig, at ved tricktyverier i beboelse med en kvindelig forurettet, indgår smykker oftere i udbyttet (25 procent), end når den forurettede er en mand (10 procent). Det viser sig også, at det gennemsnitlige beløb i kontakter er lidt højere for kvindelige ofre (4.625 kr.) end for mandlige ofre (lidt under 4.000 kr.). Alderen viser ingen sammenhæng med udbytte.

4.2 De handlende ældre

Der er flere af de ældre beboere, som beretter, at de gør en aktiv indsats for at forhindre, at de bliver udsat for tricktyverier i selve gerningssituationen. Det kan være ved at råbe op, ved at sætte sig til modværge eller ved bare at være ekstra opmærksomme.

Forsøg

Vi har i afsnit 1.5 omtalt, at der er nogle tricktyverier, som ikke udvikler sig videre, fordi beboerne får afværget tricktyvenes hensigter på en eller anden måde. Der er eksempler på, at beboerne ikke tror på den historie, som tricktyvene kommer med for at blive lukket ind. For eksempel fortæller en interviewperson om en person, som venter på hende på trappeopgangen, da hun kommer hjem. Den kvindelige tricktyv siger, at hun kommer fra kommunen, og at hun skal smøre kvinden ind over hele kroppen. Hertil responderer interviewpersonen: "Nej, det gør du ikke, for hvis der kommer en ekstra fra kommunen, så får jeg et brev om det, der kommer ikke bare en ekstra, så du kan godt gå, og så løftede jeg min stok og siger, at den er hård. Du kan godt gå, hvis ikke du forsvinder, så får du en med den her, sagde jeg". Den kvindelige tricktyv vælger at forsvinde. Kvinden kontakter senere kommunen, som kan afvise, at der er tale om en person, der kommer derfra.

Andre beskytter sig selv ved at lukke døren for tricktyven, mens de henter et glas vand til tricktyven eller finder ud af, om der er noget galt i lejligheden, sådan som tricktyven siger. En kvinde fortæller herom: "Det er jo uhøfligt at lukke døren i hovedet på folk. Det gjorde jeg ellers ikke". Kvinden ved ikke, hvorfor hun lukker døren den dag. En anden kvinde er så heldig, at hun har fået sat sikkerhedskæden på, før hun lukker døren op. Hun beretter om det videre forløb:

"Jeg har dårlig nok fået sat den kæde på døren, og så ringer det på døren, og så tænker jeg, nå jeg kan godt lukke op, for jeg har kæden på. Jeg skulle aldrig have gjort det, men det gjorde jeg, og så begyndte hun – hun satte armen ind, og hun blev ved, hun ville have den kæde af, og blev ved og blev ved, og jeg trodsede hende og blev ved med at arbejde

inde fra mig selv". *Videre siger kvinden om hændelsesforløbet*: "Til sidst da jeg ikke kunne holde det ud mere, så råbte jeg af hjertens lyst hjælp, og jeg blev ved med at råbe hjælp, og så styrtede hun ned ad trappen".

Der er flere, der fortæller, at de råber op eller skriger: "Ud, ud, skriger jeg, og jeg skreg højere og højere". Den kvindelige tricktyv, som var kommet ind i lejligheden, trak sig som interviewpersonen siger "lige så stille tilbage". En kvinde, der bliver udsat for, at en mand og en kvinde følger efter hende ind i hendes opgang, fortæller om forløbet:

"Så går han hen og trykker på elevatoren, og så tænker jeg, jamen jeg skal ikke med elevatoren med dem, og så trækker jeg sådan hen, fordi jeg vil gå hen til trappen, og så tager han og hiver mig i kraven, for så skal han have mig over til siden, fordi vi har en helt klar rude i døren, så de kunne se udefra, så skal han have hevet mig derover, og jeg tænker, gud hvad skal du gøre, og jeg skreg i vilden sky, så jeg ved ikke hvad, så han fik et helt chok".

Også dette par forlader stedet efter, at kvinden råber op. En kvindelig informant, som åbner gadedøren for to personer, som siger, at de kommer fra Københavns Energi og skal besøge en anden lejlighed, fortæller, at hun, efter at have lukket dem ind, bliver stående i sin entré for at lytte, fordi hun er kommet i tvivl om, hvorvidt det kan være rigtigt. Hun hører så, at de banker og sparker på døren ovenover, og hun beretter: "Så lukkede jeg døren op og råbte, hvad fanden har I gang i, og så skred de".

Andre af de ældre beboere går lidt mere håndfast til værks, når de skal slippe af med de ubudne gæster. Ud over den ovennævnte kvinde, som truer med sin stok, er der en, der fortæller følgende: "Han satte det ene ben indenfor, så tog jeg lige benet og sparkede det ud og lukkede og låste alle mine låse, jeg har tre låse, så han kom slet ikke ind". Denne kvinde har senere været udsat for to tricktyverier, hvor det lykkes tyvene at komme ind i lejligheden og stjæle. Hun udtaler sig om, hvorfor det ikke længere kan lykkes for hende at få tricktyvene ud af lejligheden: "Det kan jeg ikke mere, jeg er for gammel, jeg er for gammel, jeg har ingen kræfter, jeg har ikke nogen, så jeg kan skubbe dem ud, det ville jeg slet ikke kunne i dag". Denne kvinde er 90 år og går med rollator – også i sin lejlighed. En anden af informanterne fortæller, at det ringer på hendes dør, og da hun åbner, ser hun:

"Udenfor står der så en meget nydelig dame i 40 års alderen og med en Mataspose i hånden, og så skal jeg lige sige med det samme, at vi har en Matasforretning nede i stueetagen, og siger goddag, jeg har en gave til dig fra naboen, for naboen har fødselsdag, og den her gave vil jeg gerne give dig, og i det samme træder hun ind over dørtrinnet ind i min entré, og så er jeg straks på vagt, og så står hun og siger, at hun gerne vil aflevere gaven til mig, og så sker der et eller andet inde i mig, og så siger jeg, nej tak det ønsker jeg ikke, for jeg kender ikke min nabo så godt, og hvad jeg nu kan finde på at sige, og hun

bliver så ved og ved og kommer længere og længere ind i min entré, og jeg bakker lidt tilbage, så bliver det så for meget til sidst, og så gør jeg sådan – (holder hånden op) - så jeg rører hende og siger nej tak, jeg ønsker altså ikke noget, og så bliver hun meget fortørnet og siger, du skal i alle tilfælde ikke røre ved mig, og så går hun”.

Kvinden fortæller, at hun senere på dagen går ned til Matas for at undersøge, om sagen har noget på sig: ”Så går jeg ned i Matas senere og siger, nå I sender nok folk rundt med fødselsdagsgaver, det gør de så ikke”.

I interviewundersøgelsen gælder det faktisk for alle de tilfælde, der ikke bliver til mere end et forsøg, at de ældre gør en aktiv indsats for at forhindre tricktyvene i at stjæle fra dem. Dette kan nok tages som udtryk for, at ældre mennesker ikke altid er hverken godtroende eller ude af stand til at sætte sig til modværge.

Modstand

Det er ikke kun i forsøgene på tricktyverier, at informanterne beretter, at de gør modstand, også i nogle af de sager, hvor gerningspersonerne lykkes med deres forehavende, er der eksempler på, at de ældre gør en eller anden form for modstand eller reagerer på tricktyvenes adfærd. I denne sammenhæng bruges udtrykket fuldbyrdet, når gerningspersonerne er kommet helt ind i lejligheden, og bevæger sig rundt for at finde penge eller andet de kan stjæle, men gerningspersonerne behøver ikke nødvendigvis at gå derfra med et udbytte.

En kvinde fortæller, at hun truer med at ringe til politiet. Hun er faktisk ikke klar over, at hun har besøg af en mandlig tricktyv, men hun synes manden opfører sig mere og mere underligt: ”Så ligger min telefon, den ligger lige der på mit bord derude, så tager jeg telefonen og siger, nu ringer jeg lige til viceværten. Så pist så var han ude af døren”. En kvinde som bliver fastholdt af tricktyvene i en stol beretter, at det lykkes hende at få en hånd fri, og få fat i et forstørrelsesglas, som ligger på bordet ved siden af. Da tricktyvene opdager det, slipper de kvinden og forsvinder. Kvindens kommentar til dette lyder: ”Man skal gøre modstand åbenbart”. En anden kvinde slipper dog ikke helt så godt fra at gøre modstand. Hun siger om sit forsøg herpå:

”... og så går jeg hen og spærrer vej for hende henne ved døren, og så begynder hun at tæve mig, og jeg får blå mærker og alt muligt”. *Intervieweren spørger opklarende om tricktyven slår, hvorpå kvinden uddyber:* ”Ja, ja jeg er fyldt med blå mærker, for jeg tager jo fat, fordi jeg vil have mine penge, der var 3500, men jeg kan jo ikke magte det, hun er 40 år eller deromkring, hun ligner sådan en. Jeg holdt hende længe igen i døren, men til sidst kunne jeg ikke magte det længere, så hun var løbet med pengene, der var ikke noget at gøre”. Denne kvinde er selv 93 år.

En kvinde fortæller, at hun indledningsvis forsøger at få to kvindelige tricktyve ud af sin lejlighed ved at råbe op: ”Kan du komme ud, og det skal være nu”. Det lykkes dog ikke, og i mellemtiden

sker der følgende: "... og så efterhånden havde de fået skubbet mig længere og længere baglæns ind i stuen, og så havnede vi til sidst ude i køkkenet. Hvordan søren vi var havnet derude, det ved jeg ikke". Denne metode med gradvist at få beboerne til at gå baglæns ind i deres lejligheder er ikke ualmindelig, når flere tricktyve arbejder sammen. Tricktyvene tager et skridt fremad, og for beboeren er det derfor naturligt at træde et skridt tilbage, og sådan fortsætter det indtil en af tricktyvene har fået placeret beboeren i et rum, som sædvanligvis er køkkenet. Her stiller en af tricktyvene spørgsmål til beboeren, eller holder vedkommende hen med snak – distraherer beboeren fra at opfange, hvad der foregår i lejlighedens øvrige rum. Herefter kan medgerningspersoner gennemsøge lejligheden.

Metoden lykkes ikke altid, men i en del tilfælde gør det, og ofte hører beboeren ikke, at der er endnu en eller flere tyve, der går rundt i deres lejlighed. Nogle tricktyve er knap så raffinerede i deres metoder, så de anvender sig af tvang, når de skal isolere offeret. I det aktuelle tilfælde er beboeren opmærksom på, at der er en anden person i lejligheden, og hun insisterer på trods af, at tricktyven forsøger at holde hende tilbage, på at komme ind i stuen. På denne måde lykkes det beboeren at få gerningspersonerne ud ved at bruge sin krykkestok til at true og slå med: "Jeg gik bagefter dem og truede med denne her, og så fik de altså med den her, og så gik hun og skreg, av mit hoved. Ja, det skal sgu også gøre ondt, sagde jeg". De to kvindelige tricktyve har dog nået at stjæle nogle penge, inden det lykkes for beboeren at få dem ud af lejligheden. En af de andre interviewpersoner ender med at bruge lidt voldelige midler for at få tricktyvene ud af sin lejlighed. Også i dette tilfælde er der tale om to kvindelige tricktyve, som har fået isoleret beboeren i køkkenet, hvor den ene tricktyv stiller mange spørgsmål. Efter beboerens opfattelse bliver det på et tidspunkt for meget med alle de spørgsmål, og hun beretter herom:

"... så sagde jeg, det skal du ikke spørge om, du skal i det hele taget ikke spørge om mere, du skal gå, og så tog jeg og nev hende i armen, av sagde hun, men så gik tiden jo, der gik lidt mere tid, men jeg fik i alle tilfælde stoppet hende, og så skubbede jeg hende hen imod indgangen, for hun var kommet helt derud jo, så ved jeg ikke om det gjorde ondt, da jeg nev hende i armen".

Der er altså forholdsvis mange af de interviewede, som kan fortælle, at de forsøger at komme af med tricktyvene. Blandt interviewpersoner er der samlet set seks personer, der ikke opdager, hvad der foregår undervejs. Herudover er der tre personer, der ved hvad der foregår, men som ikke gør modstand. I to af disse tre tilfælde bruger tricktyvene tvang. Det skal i denne sammenhæng huskes, at interviewdelen ikke på nogen måde er repræsentativ, og det er muligt, at dem, der har indvilliget i at deltage i undersøgelsen, i højere grad har forsøgt at hindre tricktyvene end det, der generelt er tilfældet.

4.3 Ansvarspåtagelse og tillidsbrud

Nogle af informanterne snakker om, at de har båret sig dumt ad, at de skulle have tænkt sig bedre om, eller at de er godtroende. Således udtaler en mandlig interviewperson: "Det er jo min dumhed, i det hele taget så bliver man så flov over sig selv, over at sådan noget kan lade sig gøre, det er jo helt åndssvagt", og en af kvinderne siger: "... og dum som jeg er, tror jeg på det". En af de andre kvinder mener også, at hun var godtroende, idet hun udtaler: "Jeg var naiv, det var jeg" og senere under interviewet siger hun: "Det er ens egen skyld". Med den sidste udtalelse går hun skridtet videre fra bare at betegne sig selv som naiv til også at påtage sig skylden for, at hun blev udsat for tricktyveri. Også en anden kvinde taler direkte om, at det er hendes egen skyld. Hun nævner, at hvis bare hun havde handlet anderledes og tænkt sig om, så kunne hun have forhindret, at tricktyven var kommet ind. Intervieweren spørger hvorfor den kvindelig informant bebrejder sig selv, og hertil svarer hun: "Fordi jeg ikke var opmærksom på det, at jeg ikke fangede den, og ikke engang fanger det, da han er gået", og hun tilføjer: "Det er nok, fordi jeg hele tiden har fokuseret på det med hjemmehjælp, og det er nok også derfor jeg har sagt det fra, fordi det var forskelligt". Kvinden troede, at den mandlige tricktyv var hendes hjemmehjælper. Hun havde i en periode med sygdom ekstra hjemmehjælp, og det var skiftende hjemmehjælper, der kom hos hende. Der er dog en af de interviewede kvinder, der giver udtryk for, at det er beklageligt, at man ikke kan være lidt naiv: "Jeg er så godtroende, så jeg tror på folk, og det er det forkerte, det skal man jo ikke gøre – desværre".

Selvbebrejdelsen kan være stor, og det virker som om, at det for nogle af disse interviewpersoner fylder meget, når de tænker på de oplevelser de har haft med tricktyveri. Under interviewet vender de tilbage til tankerne om, at de har været naive. En interviewperson siger adskillige gange under interviewet, at hun har været dum, og at det er hendes egen skyld. Denne kvinde er interviewet på et af de væresteder, hvor vi kort præsenterede vores undersøgelse. Hun fortæller til intervieweren, at hun først ikke havde tænkt sig at blive interviewet til undersøgelsen: "Det er det der ærgrer mig, så da jeg hørte dig i går, da tænkte jeg, nej, det skal du fandeme ikke fortælle hende, at være så dum. Det der ærgrer mig mest, det er det, at jeg har været så dum". Senere under interviewet siger hun blandt andet, "der burde klokkerne jo allerede have ringet ... men så langt tænkte jeg ikke". Når intervieweren spørger, om hun ringede til nogen umiddelbart efter tricktyveriet, svarer hun: "Nej, de skulle ikke vide hvor dum jeg var". Kvinden vender i interviewet vedblivende tilbage hertil, men slutter dog af med at sige: "Man kan sige, at man er for god af sig, man tænker mere på at hjælpe andre, at man så ikke lige får det hele op og vende ... Så har jeg prøvet det. Det lader jeg være med en anden gang, det håber jeg".

Intervieweren spørger en af de informanter, der bebrejder sig selv, om hvordan hun ville have haft det, hvis der ikke var sket noget: "Så havde jeg været glad for, at jeg havde hjulpet et andet menneske", og så tilføjer hun: "Hvorfor skal det være sådan, hvorfor er folk sådan". Selvom en del interviewpersoner omtaler sig selv som godtroende og tillidsfulde, så kan nogle af dem altså også se, at det er gerningspersonerne der ikke opfører sig hæderligt.

En af informanterne taler om sin godtroenhed på en måde, som nærmere kan betegnes som god opførsel eller pænhed: "Jeg er nok lidt for, hvad skal man sige, jeg kan ikke lide, når folk taler pænt til mig, så kan jeg altså ikke lide, at lade være med at svare tilbage ... hvis jeg kan huske det, det kan jeg nok ikke, for jeg reagerer forkert". Senere siger hun, at det vil være svært for hende at afvise et venligt tilbud om hjælp; "Det er meget svært, for man regner da ikke med at folk vil gøre en fortræd, det gør man da ikke". Denne kvinde har været udsat for et tricktyveri, hvor en mand hjælper hende op ad trappen. Hun fortæller, at hun flere gange har fået hjælp, uden at der er sket hende noget: "Det sker jo heldigvis flere gange end det andet ikke, men det er jo forfærdeligt, at det skal være sådan; en pæn herre der står og smiler til en, og alt imens han charmerer en, så stjæler han ens penge, hvad er det for noget". Selvom denne kvinde måske nok mener, at hun har været lidt godtroende, så ser hun også tricktyveriet som et klart bedrag.

Der er andre informanter, der betydelig tydeligere giver udtryk for, at der er tale om bedrag og tillidsbrud. En kvinde udtaler: "Jeg synes sommetider, hvor er verden dog blevet modbydelig at leve i, når det er sådan nogle værgeløse mennesker. De overfalder jo ikke raske og kvikke folk vel, men sådan nogle gamle nogle". Også en anden kvinde taler om, at tricktyvene specifikt går efter gamle og svagelige ofre, når hun siger: "Men når de sådan udsøger mennesker, fordi de er blevet usikre, så synes jeg altså, det er topmålet". Det er den samme tanke, en af de mandlige interviewpersoner er inde på, når han siger: "Det er irriterende, der går sådan nogle mennesker rundt, der kan finde på at gøre sådan noget, og det der undrer mig meget, hvis du lægger mærke til det, så skal de forbi en masse andre opgange for at komme lige ned netop til mig". Selvom denne mand taler om sin egen situation, så er det udvælgelse af bestemte ofre, han udtaler sig om. Endelig er der en af de interviewede, der udtrykker sig mere kortfattet om tillidsbruddet: "Jeg synes, det er så frækt, det er så frækt". En kvinde, som bor sammen med sin mand, taler om, at det må være slemt for enlige at blive udsat for at blive snydt af en tricktyv: "Men det må være værre for andre ældre mennesker, som har været ude og handle, og de står og venter på dem, og de hjælper dem op, og så stjæler de det hele fra dem, når de er alene ... de synes måske bare, at de er rare mennesker".

En interviewperson får samlet problemet med godtroenhed og tillidsbrud i følgende udtalelse: "Det er et særkende for vores årgang, at vi stoler på folk, og en gang imellem bliver vi snydt". Der er et gammelt moralkodeks, der siger, at man ikke må slå på en, der er mindre end en selv. Det kan siges, at det er en tilsvarende moral, der kommer til udtryk, når der tales om at udsøge sig svage ofre.

4.4 Ændring af vaner

De oplysninger vi har fået omkring sikkerhedsforanstaltninger udspringer af et spørgsmål om ændrede vaner og adfærd efter tricktyverier. Nogle af adfærdsændringerne er nok ikke alene knyttet til, at disse informanter har været udsat for netop tricktyveri i deres bolig. Nogle gange hænger det nok også sammen med, at de som ovenfor omtalt har hørt om, hvordan de kan beskytte sig, at de kender nogen som har været udsat herfor eller at de har været udsat for andre

former for kriminalitet. Selvom vores spørgsmål går på, om de har ændret vaner efter et tricktyveri, så forholder det sig sådan, at nogle af dem har været udsat for flere tricktyverier; det er derfor tænkeligt, at eventuelle ændringer er sket gradvist, og at de måske ikke varer ved.

Døråbning

Langt de fleste af de beboere, der har været udsat for tricktyveri, har ændret på nogle vaner. Det er først og fremmest og helt overvejende en ændring af vaner omkring, hvem de åbner deres dør for, eller hvilke typer af dørringninger de besvarer og hvornår. For eksempel er der en ældre kvinde, der siger om at lukke døren op: "Ikke fra den dato, det tør jeg altså ikke mere, så er det jo ikke sikkert, at jeg kan løbe mig fra øretæver". Når netop denne kvinde taler om at kunne blive udsat for øretæver, kan det hænge sammen med, at hun blev skubbet gennem lejligheden af tricktyvene. Mange fortæller, at de overhovedet ikke reagerer, hvis det ringer på deres dør på tidspunkter, hvor de ikke venter besøg af en eller anden art. For eksempel er der en, der siger:

"Jeg har oplevet at der er nogle, der har ringet og ringet på min dør om aftenen og om søndagen, men jeg lukker ikke op, så jeg aner ikke hvem det er, og det er jo ikke nogen jeg venter, så jeg lukker ikke op. Og jeg spørger heller ikke, hvem det er".

Også en anden af informanterne fortæller, at han undlader at reagere, når det ringer på døren, og han ikke venter nogen: "Så kommer de ikke ind, for eksempel kommer de med reklamer, og når de så siger det, lader jeg som om, jeg slet ikke har hørt det". Andre fortæller om, at de har aftalt særlige måder at ringe på dørklokken med dem, der kommer på besøg hos dem. Hvis det derfor ringer på deres dør uden for nogle bestemte tidspunkter, og hvis ringesignalet er forkert, så åbner de ikke døren. Det betyder i de fleste tilfælde, at de slet ikke bruger den dørtelefon, som de fleste har, til at finde ud af, hvem der ringer på deres dør. Nogle af de ældre fortæller, at deres børn har en nøgle, så de selv kan lukke sig ind, når de skal besøge deres forældre. En kvinde siger herom: "Hvis jeg ikke venter nogle, så bliver der ikke lukket op, så langt er jeg kommet. Og mine to sønner, de har selv nøgle, så er jeg fri for at spekulere på det", hvorefter hun siger med et grin: "for jeg kan jo ikke lukke dem ude vel". Intervieweren oplever under et interview, at beboerens søn låser sig ind med sin egen nøgle. Han har været et ærinde og kommer nu for at aflevere varerne. Det fremgår også, at han havde tænkt sig at blive og drikke kaffe, da han har købt kage til kaffen. En informants beretning illustrerer hendes ændrede adfærd i forhold til at åbne døren, når det ringer på. Kvinden har været udsat for to tricktyverier, og i dette tilfælde taler hun om det første. Det ringer på hendes hoveddør oppe i opgangen, og herom siger hun: "Jeg havde også været ude for en måned før ... så ringer det på min dør der, nu lukker vi jo ikke op efterhånden, men jeg lukkede op der". Tricktyven kom dog ikke ind, fordi kvinden ikke troede på hans historie.

Det er forståeligt, at den ændring for at beskytte sig mod tricktyverier, som informanterne oftest beretter om, netop er undladelse af at lukke nogen ind. Dette er nemlig et budskab, som de ældre får fra mange sider. Blandt andet er der flere af de interviewede, som fortæller, at deres børn siger til dem, at de aldrig må lukke nogen ind, de ikke kender. Børnenes henstillinger er ikke helt

sjældent blandet op med bekymring om, at deres forældre skal blive udsat for voldelige overgreb, hvis de lukker ukendte mennesker ind i deres bolig. En interviewperson fortæller således:

”Så siger min datter, hvorfor søren lukker du ham også ind. Det er klart at hun siger det. Det gør man da ikke, du kan se, hvad der står udenfor, det gør du da ikke, du kunne jo risikere at blive slået ned. Så sagde jeg, selvfølgelig gør jeg ikke det igen. Det er jo klart, at de er urolige for deres mor, det er meget naturligt”.

En af beboerne beretter om, hvordan hun, da hun lukker tricktyven ind, selv taler om, at hendes datter har sagt, at det må hun ikke gøre:

” ... i det jeg lukker ham ind, der siger jeg, det er ellers noget, min datter siger, jeg ikke skal det her, for det er dem, der slår de gamle koner ned og stjæler deres penge, ja jeg kan godt være sådan lidt – men jeg tænkte slet ikke på det der overhovedet, det strejfede mig slet ikke”.

En af de ældre kvinder, som fortæller ret uddybende om, hvad hendes børn har sagt til hende, siger, at hun for så vidt efterlever det, børnene har bedt hende om. Noget tyder imidlertid på, at det ikke er helt let for hende at være uvidende om, hvem det er, der ringer på hendes dør, og at nysgerrigheden ind imellem vinder overhånd:

”I det hele taget lukker jeg ikke op mere, fordi jeg har fået strenge ordre fra mine børn, du lukker ikke den dør op, og du behøver ikke engang at spørge om aftenen. Du ved, når vi kommer, så siger vi det til dig, så det skal du ikke gøre, du skal ikke høre noget, du skal bare lade som om, det ikke ringer på din dør; så en gang så listede jeg lige så forsigtig ud på altanen, for at se om der stod nogen dernede, men det kunne jeg altså ikke se, så er de nok gået, inden jeg kom derud”.

Der er andre, som fortæller, at de ser efter hvem det er, når nogen ringer på deres dør. Således er der en kvinde, der på spørgsmålet om hun åbner døren, hvis det ringer på oppe ved hendes hoveddør, svarer: ”Ja, lidt på klem gør jeg, så jeg kan smække den i i en fart, så det gør jeg”. Andre tager nogle forbehold og kigger eksempelvis ud af deres spionøje eller beholder deres sikkerhedskæde på døren: ”Ja, selvfølgelig lukker man jo op, men man skal lige vide, hvem det er. Og hvis de kommer med reklamer, så går jeg lige ud og kigger, om de nu lægger i postkassen”. Det er sandsynligt, at det vil være i de situationer, hvor den, der ringer på, fremfører et ærinde, der ligger inden for noget sædvanligt, at døren uanset, at en person har været udsat for tricktyveri, alligevel vil blive lukket op. En kvinde besvarer et spørgsmål om, hvorvidt hun stadig lukker op, på denne måde: ”Nej selvfølgelig, så ville det jo være for dumt. Jeg har lært af det. Hvis det ringer på der nede, nej, det gør jeg ikke, nej absolut ikke, det kunne jeg ikke drømme om”. Når hun derefter bliver spurgt, om hun vil lukke op for nogen, der kommer for at samle penge ind, svarer hun: ”Ja, men jeg kigger i min spion først og så kan jeg se”. Selvom alle de interviewede beboere fra

forskellige sider har hørt, at de ikke skal lukke deres dør op, så er det usikkert, om de faktisk altid undlader det, eller om det afhænger af, hvad der bliver givet som begrundelse for besøget. Et interviewforløb angående at lukke op forløber således:

Når der er nogle der ringer på nu, lukker du så op?

”Ja, men jeg lader kæden sidde på, og så lukker jeg bare op for at høre, hvad de vil”.

Hvis det er nogle du ikke kender lukker du dem så ind?

”Ja, for jeg kender jo ikke alle de mennesker, der kommer”.

Har du ændret på noget ellers?

”Nej, jeg lader det bare være som det er og håber på, at det er ordentlige mennesker, der kommer”.

Så det er mest noget med at håbe på det bedste?

”Ja – og frygte det værste”, siger hun med et grin.

Det lyder på ovenstående som om, at hvis de besøgendes ærinde lyder plausibelt, så bliver de tilsyneladende lukket ind. Denne kvinde har været udsat for to tricktyverier inden for det sidste halve års tid. En anden kvinde, som ligeledes har været udsat for flere tricktyverier, beretter, at begrundelserne for at blive lukket ind, efter hendes opfattelse, kan blive for utroværdige. Hun siger herom: ”Der har været flere i den senere tid, som jeg slet ikke lukker ind, for der var en, der en dag ringede på, om jeg ikke ville støtte rekonstruktion af gamle sejlskibe. Jeg tænkte, hvad pokker er det, nej, ham lukkede jeg heller ikke ind, det har sikkert også været en tricktyv, det ved man ikke, men hvem samler ind til restaurering af gamle sejlskibe, og sådan har der været et par stykker til”.

Der har ikke indgået et spørgsmål, om hvorvidt de interviewede låser deres dør, vi har på det nærmeste forudsat, at det er tilfældet, at dørene er låste i Københavnsområdet. Sådan forholder det sig da også de steder, hvor interviewer er kommet på besøg i beboernes hjem. To beboere fortæller dog, at døren ikke altid er låst. Det begrundes med, at det er det mest praktiske. Den person, som har været udsat for et hjemmerøveri, fortæller, at hun først efter den hændelse er begyndt at låse sin dør. Denne kvinde bor i hus, og hun har svært ved at acceptere, at hun ikke kan have sin havedør stående åben om sommeren. Hun vil, som hun siger, ”ikke være spærret inde i sit eget hjem”.

Man får et klart indtryk af, at budskabet om ikke at åbne døren for mennesker man ikke kender, er blevet hørt, og som det fremgår af analysen af de interviewedes egen adfærd, så efterleves det også i vid udstrækning. Derimod kan det virke som om, at denne anbefaling af de fleste tolkes meget kategorisk. De fleste siger, at de slet ikke lukker op, når det ringer på døren, hvis de ikke venter nogen. Nogle af de interviewede bruger end ikke deres dørtelefon til at forhøre sig om, hvorvidt dem, der ringer på deres dør, kunne være mennesker, som de gerne vil tale med. På den anden side fremgår det også, at hvis tricktyves historier er tilstrækkeligt troværdige for beboerne, så er der en stor risiko for, at de kan blive lukket ind.

Dørspion

Eftersom de interviewede bor i lejlighed kan det være interessant at vide, om de prøver at beskytte sig mod tricktyve ved at kigge ud ad et spionøje i deres hoveddør, inden de lukker op. Det er ikke alle, der overhovedet har en dørspion i deres dør, og det er forskelligt, om dem, der har, bruger den eller ej. Der er nogle der fortæller, at de tror, at den der kommer, er en, de kender, og derfor kigger de ikke ud gennem spionøjet: "Jeg tænkte slet ikke over det der vel, nej, så det gjorde jeg ikke, fordi jeg troede, det var hende oppe på første sal". En anden kvinde, som fortæller, at hun ikke konsekvent bruger sit spionøje, siger, at hun ikke ved, om det ville have ændret hendes adfærd i øvrigt den dag hun blev udsat for et tricktyveri: "Jeg gjorde det ikke den dag, hvis jeg nu havde gjort det, så havde jeg måske tænkt mig lidt mere om, jeg ved det ikke".

En af de kvindelige beboere beskriver samlende de problemer med spionøjer, som en del andre beretter om. På et spørgsmål om hun har et spionøje, svarer hun: "Ja, det har jeg, men det sidder rimelig højt oppe, så man skal stå lidt på tå for at kigge ud, og så står de jo altid lidt ude til siden, de er jo kloge de der mennesker, eller også så dukker de sig ned, så man ikke kan se dem, så det skal være et rigtig stort glughul, hvis man rigtig skal kunne se, men så gør det nok heller ikke den gavn det skal". En af de kvindelige informanter siger grinende: "Jeg kan ikke se ud af det hul, for så høj er jeg ikke, og hullet er helt deroppe, så skal man have en stige at stå på".

For nogle er det ret ligegyldigt, om der er en dørspion i deres dør eller ej, fordi de alligevel ser for dårligt til at kunne bruge den. Blandt de personer, der har været udsat for tricktyveri, er der en, der er næsten blind. En af de personer, som ikke har været udsat for et tricktyveri, er en kvinde, som siger: "Jeg har godt nok sådan en, man kan se ud af, men jeg ser ikke særlig godt".

En kvinde, som betragter spionøje og også sikkerhedskæde som en sikkerhed, fortæller, at renovering af den ejendom hun bor i, har medført at begge dele er blevet fjernet og at hun derfor føler sig mere utryk:

"Jeg havde spionøje og jeg havde sikkerhedskæde, men så har de sat nogle branddøre op, som der ikke må bores i, og som der ikke må foretages noget med, så de kan ikke genoprette det, der er sket, men det er så en helt anden sag, men det hænger sammen. Den har været til beboerklagenævn, jeg har som den eneste fået sat et spionøje op. Vi har ikke skilte på vores døre, og det betyder at vi er anonyme lejligheder, og det gør det jo ikke mere trygt, og det er en løbende sag jeg har. De siger de har sat branddøre op, og der må ikke sættes så meget som en tegnestift i den dør, men nu har de på grund af mine mange henvendelser rent undtagelsesvis sat et spionøje op, selv om de siger, at så er døren ødelagt. Det er et sidespring, men det viser at vi kan ikke engang få lov til at sikre os".

En anden af informanterne fortæller, hvordan han bruger sit spionøje: "Jeg kigger ud igennem spionøjet i døren, hver gang jeg skal lukke nogen ind, men jeg er klar over, at folk er ikke

hæderlige alle sammen". Denne person giver altså udtryk for, at selvom man har set, hvem der står udenfor, kan man ikke alene på grundlag af deres udseende vurdere, om de er hæderlige.

Der er nogle få, der taler om, at det ikke gør noget, at de enten ikke kan nå op til dørspionen eller slet ikke har nogen, fordi de i stedet kan kigge ud ad et vindue eller ud fra en altan.

Det fremgår, at en del informanter ikke opfatter dørspioner som en særlig pålidelig foranstaltning til at hindre personer med skumle motiver i at blive lukket ind. Det fremgår også, at en standardinstallation af et spionøje ikke nødvendigvis opfylder alles behov, fordi en hel del ældre mennesker ikke er så høje, at de kan nå op til spionøjet og dermed anvende det efter hensigten.

Sikkerhedskæde

Der er nogle af de interviewede, der fortæller, at de har fået sat en sikkerhedskæde på deres dør, efter at de har været udsat for tricktyveri eller at de bruger deres sikkerhedskæde mere.

Eksempelvis fortæller en kvinde, at hun bruger sin sikkerhedskæde mere, og hun beretter derom: "Jeg har kæden på, indtil jeg har set, hvem det er, for mig har det betydet at jeg passer bedre på".

Intervieweren spørger herefter, om kvinden ikke altid satte kæden på før hun blev udsat for tricktyveri, og hertil svarer hun: "Nej, jeg sætter kæde på om aftenen, når jeg skal i seng, men før var jeg ikke så, men nu gør jeg". Det er for så vidt ikke så underligt, at netop denne kvinde er blevet omhyggelig med at bruge sin sikkerhedskæde, idet det var medvirkende til, at tricktyvene på trods af ihærdige anstrengelser ikke kom ind i lejligheden. En anden kvinde er et eksempel på en af dem, der har fået sat en kæde på som følge af et tricktyveri. Hun fortæller:

"Så har vi fået sat en kæde på døren. Min mand syntes det var noget pjat i starten, at vi skulle have den på, han var her jo. Så sagde jeg, det skal vi, og så købte vores ældste barnebarn den og satte på. Og jeg kan love dig, at nu sætter han den på – nu kommer han hjem fra byen her om ikke så længe – det første han gør, er at sætte kæden på".

Intervieweren spørger om kæden er at på hele tiden: "Ja, hele tiden det er den, det har vi gjort, og jeg går mere trygt i seng. Selvom vi har dørtelefon på, det er jo ikke bombesikkert".

En kvinde, som har fået sat en særlig effektiv kæde på sin dør, gør sig nogle overvejelser om, at det i nogle situationer kan være en ulempe: "Det jeg så siger ved sådan en sikkerhedskæde – nu bor der en dame ovenpå, vi har haft det rart sammen i alle de år ... vi hjælper hinanden, når det er nødvendigt, jeg har passet hendes katte ... og hun har nøglen, og jeg har nøglen til hende, og jeg har telefonnummeret til hendes datter og svigersøn, og hun har mine, og det er jo dejligt, men hun kan jo ikke komme ind, hvis der om aftenen sker noget med mig, og jeg ringer op til hende, så kan hun jo ikke komme ind, for så har jeg jo sat sikkerhedskæden på, det er det, jeg synes er et aber dæbei ved at have en sikkerhedskæde".

En af dem, der ikke har sikkerhedskæde, siger: "Det har jeg tænkt på, men så bliver der sagt, jamen så kan vi ikke komme ind til dig mor, og så skal vi sprænge døren og så ryger bare det hele, nå ja det må så ryge som det vil, det er jeg da ligeglad med, så får vi nok sat nogle andre døre i,

men det har jeg tænkt på, at jeg godt ville have sat op, men det er da forfærdeligt, at man næsten skal tøjre sig til hus og hjem, det skulle ikke være nødvendig, det har vi da aldrig været vant til". Hun er ikke den eneste, der taler om, at hun har fået at vide, at det ikke er en god ide med sikkerhedskæde på døren. Der er flere, der fortæller, at de ikke må bruge sikkerhedskæde. Det er overvejende informanter, der har en sikkerhedsalarm, der fortæller, at de ikke må have eller bruge sikkerhedskæde, men det kan tilsyneladende også dreje sig om andre grupper. En kvinde svarer på et spørgsmål, om hun har fået sikkerhedskæde:

"Nej, det må vi ikke, det må jeg ikke, hvis jeg ligger og har slået mig, eller der er sket mig noget, for jeg har selv søgt om at få det, men det må jeg ikke". *Intervieweren spørger, hvem der siger, at hun ikke må, og kvinden svarer.* "Det er kommunen, for så dem der kommer om morgenen og skal give mig støttestrømper på, de kan ikke finde ud af, hvis de ikke kan komme ind."

Blandt de ovenstående citater om brug af sikkerhedskæde er der udtalelser om, at sikkerhedskæden sættes på om natten, og en kvinde, som også synes, at det er godt at have kæden på om natten, udtaler:

"Jamen den skal jo også på om natten, så må det koste det, det koster, men det er det min datter siger, lad da være med at spekulere på det mor, for så må vi jo bare have en til at klippe låsen over, hvis du ligger der og hverken kan det ene eller det andet eller har sat træskoene, eller hvad man nu siger, og man kan da også blive syg om natten og skal ringe ikke".

Denne kvinde ser altså en række problemer ved at sætte kæde på om natten. Påsætning af sikkerhedskæde om natten har nok ikke megen sammenhæng med tricktyverier, men der er nok i højere grad tale om, at man ønsker at beskytte sig mod indbrud og overfald. Dette kan være udtryk for en generel utryghedsfølelse, men en sådan følelse kan have sammenhæng med en oplevelse med tricktyveri, og nogle af de fremsatte udtalelser kan pege i den retning.

Opfattelsen af, at en sikkerhedskæde er et enten/eller synes umiddelbart ikke helt forståelig. Det er åbenbart at en sikkerhedskæde, som er sat på hele tiden, kan være en hindring for at komme til undsætning, hvis en beboer har brug for hjælp. En sikkerhedskæde har imidlertid også en sikkerhedsfunktion i forbindelse med at døren åbnes, og det er ikke helt let at forstå, hvorfor nogle ældre borgere ikke skal have mulighed for at benytte sig heraf, selvom det vurderes at være u hensigtsmæssigt, at de har kæden sat på mere permanent. Hvis det er muligt at forklare disse mennesker, at kæden ikke må bruges, må det i de fleste tilfælde være lige så muligt at forklare, at den udelukkende må bruges, når det ringer på døren, og der bliver lukket op. Det er typisk udtrykket "det må jeg ikke", der bruges, når informanter taler om, hvorfor de ikke har eller bruger en sikkerhedskæde. Vi kan ikke, på baggrund af de oplysninger vi har fået, vide om det er sådan, det er blevet fremført, men hvis det forholder sig sådan, virker det umiddelbart noget forunderisk.

Andre forholdsregler

Der er ganske få, der fortæller om andre typer af ændringer, de har foretaget efter tricktyveriet, men der kan være forholdsregler om, hvor og hvordan de opbevarer deres penge. For eksempel er der en kvinde, der siger: "Jeg sørger altid for at tage min taske med ind i stuen, for så er jeg da i nærheden af den, jeg lader den ikke stå ude i korridoren".

Det er ikke blot omkring hjemmet, at beboerne kan have ændret vaner som følge af, at de har været udsat for tricktyveri. Nogle har også ændret deres vaner, for eksempel med hensyn til, hvor mange penge de har på sig, når de færdes på gaden.

En kvinde, som har været udsat for tricktyveri i sin opgang fortæller, at hun ikke længere går med ret mange penge i sin taske: "Jeg har ikke en adresse eller sådan noget i tasken, for sygesikringskort det har jeg også altid herinde så. Og mit sporvognskort det har jeg i lommen, og mine nøgler dem har jeg også i lommen, så de får ikke noget ud af det. Det er måske 100 eller 150 kr., og nå ja, hvis de kan klare sig for det, så går det jo nok, bare de ikke slår mig". På spørgsmålet om det er noget nyt, at hun gør sådan, svarer hun: "Det er faktisk kommet efter første gang, da de havde fat i mig". Kvinden har været udsat for to tilfælde af tricktyveri i sin opgang, og den første gang var der en mand, der tog fat i hendes frakkekrave og trak hende hen i et hjørne.

Dem, der har været udsat for tricktyveri i opgangen, kommer direkte fra gaden og har derfor sædvanligvis penge på sig. Det er imidlertid ikke kun denne gruppe, der har ændret vaner med ikke at have så mange penge med på gaden. Dette ses blandt andet af en kvinde, der har været udsat for tricktyveri i sit hjem. Hun fortæller, at hun har ændret vaner med hensyn til, hvor mange penge hun har med sig: "Jeg har aldrig tænkt over det før, det har jeg ikke, det er faktisk på grund af det der, at jeg er begyndt på det, jeg har da bare haft penge i tasken, det har jeg ikke mere, også fordi man er blevet advaret så meget ikke". En kvinde har været udsat for et tricktyveri i hjemmet, hvor tricktyvene stjal de penge hun lige havde hentet i banken. Tyvene havde set hende komme ud fra banken, og fulgte efter hende hjem til boligen. I dette tilfælde har hendes børn besluttet, at hun ikke længere selv må gå i banken: "I dag får jeg slet ikke lov til at komme ned i min egen bank". Banken har tilsyneladende accepteret dette: "Jeg var dernede en dag, fordi jeg manglede lige 200 kr., og så sagde hun, nu hjælper jeg dig, men du viser dig ikke herinde, for de havde jo fået det at vide alle sammen". Kvinden er helt tilfreds med denne ordning, og siger: "Det er jo kun godt, de passer på mig". Dette arrangement er nok lidt usædvanligt, og det forudsætter, at den ældre har nogle børn, som kan og vil bruge tid på at hjælpe deres forældre. Det fremgår af interviewet, at denne kvindes børn hjælper moderen med flere ting, og at der er hyppig kontakt.

Det fremgår klart af interviewene, at alle benytter sig af kontanter, og at informanterne går i banken og henter dem; betalingskort tales der sjældent om. Der er dog en kvinde, der fortæller, at hun har et dankort, og at hun også har brugt det to gange, fordi hun syntes, at det kunne være sjovt at prøve det. Ellers har hun ikke anvendt det. Uheldigvis har hun den ene af gangene en dårlig oplevelse hermed. Kvinden hæver penge ved en udendørs automat, og det går op for hende, at

der er en mand, som står og kigger på hende. Manden følger også efter hende på gaden. Kvinden henvender sig derfor til en kvinde på gaden, og manden forsvinder. Det er ikke muligt at vide, om manden havde til hensigt at stjæle hendes penge, men det er ikke sandsynligt, at kvinden bliver fortaler for dankort. På trods af kvindens afvisning af at bruge dankort, er hun faktisk bange, når hun går i banken for at hente penge:

”Tænk sig, at man skal være bange for at gå ind i banken for at hente sine egne penge, og det er det eneste sted, jeg er bekymret og tænker, hvad nu hvad sker der nu, ellers gør jeg det ikke. Jeg synes det er en forfærdelig verden, vi lever i, det synes jeg”.

En kvinde, som har været udsat for to tricktyverier, hvor tyvene har taget de penge, hun havde liggende, bliver af interviewereren spurgt, om hun har overvejet at få et dankort, hvortil hun svarer: ”Jo, men gør det, det bedre” - hvilket man godt kan gøre sig nogle overvejelser om. I forbindelse med tricktyverier i boliger, kan det siges, at når der udelukkende findes kontanter, så går tyvene med dem, og det vil i langt de fleste tilfælde ske uden, at der anvendes vold. Hvis der er et dankort tilstede, kan der måske være en større risiko for, at der vil blive brugt vold for at få den pinkode, som er nødvendig for at hæve penge.

Der er flere, der fortæller, at oplevelserne har haft indflydelse på, hvordan de har det, når de færdes på gaden, eller når de skal ind i deres ejendom. Det drejer sig primært om, at de er mere opmærksomme på, hvad der sker rundt om dem, at de kigger sig omkring og at de er mere utrygge. Dette har ingen sammenhæng med, om tricktyverierne er sket i opgangen eller i selve boligen. En kvinde udtrykker sig således om, hvordan hun nu har det med at færdes i byen:

”Altså når man går på gaden, også med det man hører og sådan noget, man har et øje på hver finger ... det sætter sig altså sit præg, når man ser nogen ... hvis de kommer for tæt på en på gaden, eller når man går sådan og kigger, så går man over på den anden side, jo det har altså sat sit præg ikke, det må jeg indrømme”.

Et eksempel på en, der taler om at komme hjem, kan lyde således: ”Der har det været sådan på det sidste, at det har jeg ikke rigtig kunnet lide, altså jeg gør det alligevel, men jeg har aldrig tænkt over det før ... jeg er faktisk lettet, når jeg kommer ind og har smækket. Det er ikke noget jeg vil ligge under for, men alligevel”.

Umiddelbart skulle man ikke forvente, at der ville være en sammenhæng mellem tricktyverier i beboelser, og problemer med at færdes på gaden. Når nogle imidlertid tilkendegiver, at de har ændret deres adfærd, når de færdes ude blandt andre mennesker, kan det måske tages som udtryk for, at tricktyveriet har skabt en større generel utryghed. Det er også muligt, at det kan tages som udtryk for, at utrygheden her skyldes, at oplevelsen med tricktyveri blot er den sidste dråbe blandt flere uheldige oplevelser gennem et langt liv. Undersøgelsen giver ikke mulighed for at pege på en klar årsag.

4.5 Generel forsigtighed

Nogle er, allerede før tricktyveriet er sket, forsigtige – for eksempel er der nogle, der taler om, ikke at have mange penge liggende eller ikke at have mange penge i tasken, når de går på gaden. En informant fortæller, at hun kun har de penge i tasken, hun skal bruge: "Altså i den retning der har jeg hele tiden været forsigtig med, hvad jeg havde ... jeg har ikke noget i tasken sådan." Videre siger hun: "Jeg lukker ikke op, og jeg har altid sikkerhedskæde på, og mine nøgler sidder i døren, så der kan ikke blive stukket noget ind". Denne kvinde betegner sig selv som en forsigtig person, og hun er derfor også overrasket over, at hun blev offer for et tricktyveri, som hun siger: "Bagefter overraskede det mig, at han virkelig havde taget mig sådan, jeg var sådan set meget forbavset selv, over at jeg var røget på den, det var jeg, fordi jeg hele tiden selv og hele tiden har læst og hørt om, og selv taget mine forholdsregler, men han overraskede mig sådan, men det er fordi jeg konstant fik forskellige hjemmehjælpere." Kvinden tror, at tricktyven er hjemmehjælper. De personer, som fortæller, at de allerede inden de bliver udsat for et tricktyveri, er forsigtige, siger dog også, at de nu er blevet endnu mere forsigtige.

Af de få interview, der er foretaget med personer, der ikke har været udsat for tricktyveri, fremgår det, at de også benytter nogle af de ovenfor beskrevne typer af adfærd. De fortæller næsten alle, at de ikke bare uden videre åbner deres dør, og de undlader også at reagere, hvis de ikke har aftaler med familie, venner eller andre, som kommer hos dem. Eksempelvis er der en, der siger: "Nogle gange om søndagen, så ringer det også på min dør, men jeg venter ikke nogen, og dem jeg kender, de kender mit telefonnummer, så de kan ringe og sige, de kommer, og så lukker jeg selvfølgelig op. Så jeg gør det, jeg lukker simpelthen ikke op, det tør jeg ikke". Der er også et par stykker, der fortæller, at de ikke har penge i deres taske: "I min taske der er der min læbestift og sådan noget forskelligt noget, det kan de såmænd godt løbe med". Ingen af disse personer har været udsat for tricktyveri i deres bolig, men der er dog en, der har været udsat for et tricktyveri på en bustur. Hun fortæller, at hun er blevet mere opmærksom på, om der er nogle, der ser mistænksomme ud, og som kunne finde på at følge efter hende hjem: "Jeg kiggede efter, men de fulgte ikke efter mig, for ellers var jeg ikke gået hjem". De har dog alle hørt om tricktyverier eller kender nogle, der har været udsat herfor.

Verden er af lave

Den ovenfor citerede kvinde, som taler om, at hun synes det er slemt, at man skal være bange for at hente penge i banken, og at det er en forfærdelig verden, vi lever i, er ikke den eneste, der taler om, at verden har ændret sig, og at verden er blevet mere utryg. Vi har ikke i interviewene direkte spurgt ind til, om de interviewede synes, at verden har ændret sig, men der er nogle af de ældre, der tager emnet op. Undersøgelsestemaet taget i betragtning, er det ikke særligt bemærkelsesværdigt. Det fleste taler generelt om, at "verden er af lave", som én udtrykker det, eller at det er "forfærdeligt, at verden er blevet sådan". Disse udtalelser bliver som oftest sat i relation til, at man tidligere kunne have ulåste døre, mens man nu skal låse alt. Et lidt længere citat belyser dette: "Jeg synes bare det er så trist, at det er sådan en verden, vi lever i. Tænk sig engang da man var ung, man kørte på cykel gennem skov og strand, og man gik hjem, og man

lukkede døren, men om den var låst eller ikke låst, det var da fuldstændig ligegyldigt, og nu er man jo lige ved at sætte tre låse og en hængelås på". Andre taler om, at "folk er onde ved hinanden", eller "der var en bedre moral dengang, man passede lidt bedre på hinanden". Der er også en anden person, der taler om at passe på hinanden, dog mere konkret om at passe på hinanden, når man bor i samme opgang: "Det er ikke som i gamle dage, at man gik og passede på hinanden vel, det gjorde man jo i gamle dage".

Der er også et par stykker blandt interviewpersonerne, der siger noget om gensidig tillid og respekt. En kvinde udtaler således: "Jeg stoler på menneskene, og jeg tror, der er noget godt i alle mennesker, og jeg synes vi alle sammen skal være her, men vi skal indrette os efter hinanden, og vi skal være gode ved hinanden". Mens en af de mandlige interviewpersoner udtrykker det på denne måde: "I det hele taget er det min erfaring, at hvis man behandler folk pænt og ordentligt, så får man pæne og ordentlige mennesker ud af dem".

Alle de interviewede er ældre mennesker, og samfundet har ændret sig meget i deres levetid. Interviewpersonerne kan bestemt ikke karakteriseres som gamle, sure og brokkende mennesker, og mange af dem ler en hel del under interviewet, kommer med kvikke bemærkninger og fortæller om sjove eller gode oplevelser. Nogle taler om, at de synes det er besværligt at blive gammel, for eksempel siger en 90-årig kvinde, som har et dårligt helbred: "Man kan ikke styre alt det der mere, det bestemmer over en, det har jeg det ikke godt med, ens krop den gør, hvad den vil". Mens en 78-årig kvinde mere taler om sin mentale tilstand: "Jeg kan ikke lide at blive gammel, man laver så mange underlige ting, som man aldrig gjorde før". En mand der er 88 år gammel udtrykker sig mere kortfattet, men med en god portion humor, når han siger, at det er upraktisk at blive gammel.

4.6 Interviewpersonernes sociale liv

Dem, vi har talt med, har et socialt liv med kontakt til andre mennesker. Under interviewene har vi stillet nogle spørgsmål om kontakter til forskellige grupper for at få belyst de ældres kontaktflader og hyppigheden heraf. Nogle få er gift, og en enkelt har en kæreste. En hel del har børn og børnebørn, og nogle har også oldebørn, som dog ofte er så små, at de kun ser dem sammen med forældrene. En stor del kommer på aktivitetscenter, væresteder og lignende. Nogle har også kontakt med venner eller bekendte.

4.6.1 Familie

For de fleste af de interviewede betyder familie, børn, børnebørn og oldebørn meget. Som nævnt er der nogle få, der har en ægtefælle eller en kæreste. Mange har været gift, men ægtefællen er død, og i de fleste tilfælde er det flere år siden det skete, dog er ægtefællens død sket inden for de seneste år for to af interviewpersonerne. Begge parter har været gift i over 60 år, da ægtefællen dør, og som den ene siger "det kniber lidt" med at vænne sig til at være alene.

Der er flere, der fortæller, at deres børn hjælper dem med økonomi, indkøb, vask og madlavning og går i banken og henter penge. Det indebærer selvfølgelig, at der er en vis kontakt, og der er

derfor en del, der siger, at deres børn kommer ret hyppigt hos dem; det er ikke ualmindeligt, at de får besøg en gang om ugen eller hver anden uge. Eksempelvis siger en kvinde: "Jeg ser dem en gang om ugen, så kommer min datter og svigersøn, min anden søn ser jeg ikke, ham taler jeg i telefon med hver dag, han ringer og spørger, hvordan det går". Den søn, kvinden taler om, bor i udlandet. Der er andre blandt informanterne, hvis børn bor udenlands eller langt væk, og hvor kontakten derfor er mere begrænset. Det er imidlertid et flertal, der har deres børn boende i eller i nærheden af København. I et par tilfælde går hjælpen den anden vej – der er det de ældre, der passer børnebørn. En 82-årig kvinde fortæller: "Jeg er børnepasser, og så spørger de, skal du noget der mor", men det er nu ikke det mest almindelige blandt den gruppe, vi har interviewet. Nogle beretter, at børnene ikke kommer så ofte, men at der kan være hyppig telefonisk kontakt. En kvinde svarer, at hendes børn ikke kommer så tit, fordi de arbejder meget, men at de taler sammen telefonisk: "Jeg ringer næsten dagligt, hvis ikke de ringer til mig, så ringer jeg til dem".

Nogle gange er det sværere at vurdere, hvor hyppig kontakten til børn og børnebørn er. Det er muligt, at de ikke kommer helt sjældent for at hjælpe, men at de ikke bliver så længe. På et spørgsmål om hendes datter ofte kommer, svarer en kvinde: "Mmm ikke og besøger mig, for hun har jo selv travlt, men hun handler jo for mig, og så kommer hun, men sådan sidder og snakker det gør vi ikke ret tit, for det har hun slet ikke tid til, men hun ringer næsten hver dag, jo, jo det gør hun, vi har en fin kontakt for så vidt". En anden kvinde udtaler om kontakten til sine børn: "Jeg ser dem af og til, det er ikke sådan, at jeg sidder på dem. Jeg ser dem jævnligt, og hvis ikke så ringer vi i alle tilfælde sammen, på den måde er jeg meget heldig, at man har det godt i sin hverdag". En af de øvrige kvindelige informanter giver også udtryk for, at hun er tilfreds med sin tilværelse: "Børnene nyder også, at jeg kan være med næsten i alting ... Jeg er glad for livet, så kan jeg jo ikke forlange mere".

I enkelte tilfælde giver interviewpersoner udtryk for, at de ikke synes, at der er meget kontakt. En kvinde udtaler: "Ja, jeg har en søn, men det står lidt sløjt til med besøget ... men jeg må indrømme, at ind imellem så laver jeg lidt vrøvl". På kvindens beretning lyder det som om, at det kan hjælpe at gøre vrøvl over de manglende besøg. En anden kvinde, som også tilkendegiver, at besøgene er lidt sparsomme udtrykker det således: "Jah, de overrender mig ikke". Om det ene barns besøg, siger hun: "Nogle gange så kommer hun, inden hun skal på arbejde sådan en times tid og får en kop kaffe, det sker nogle gange". Det er ikke ualmindeligt, at de ældre forklarer børnenes manglende besøg med, at de har travlt, hvilket også gælder for denne kvinde, som videre beretter: "Men hun har nok at lave, og så har de hus og have og alt det, der også skal passes".

Mange taler gerne om oldebørn, men det er mest i form af små historier om, hvad de siger og gør. Der er en, der siger, at hun synes, det giver livsmod med en ny generation. Enkelte taler også om søskende. Således er der en der fortæller: "Nu har jeg en del søskende, og vi holdt sammen". Det viser sig imidlertid, at alle disse søskende nu er døde. En kvinde, som ikke har børn, fortæller at

hendes søster lige er død, og herom siger hun: "... og nu har jeg lige mistet min søster her for en måned siden, og det var så den sidste, der var tilbage".

Der er nogle stykker blandt informanterne, der ikke har børn. De fortæller, at de ser niecer og nevøer eller andre med en eller anden familiemæssig relation. Det, de fortæller om denne kontakt, adskiller sig ikke synderligt fra det, forældrene fortæller om kontakten til deres børn. Der er dog en, der beklager sig over, at niecerne og nevøerne ikke har fået børn: "... bortset fra, at de ikke kan tage sig sammen til at få lavet nogle børn, det er jeg lidt ked af sådan set".

4.6.2 Venner og bekendte

Mens mange har en eller anden form for familierelation, ligger det gennemgående lidt tungere med venner. Det er ikke helt få, som fortæller, at alle deres gamle venner er døde. En kvinde udtaler således: "Og ens venner og bekendte de er jo væk også, jeg har faktisk ikke nogle af mine venner tilbage". Og en anden svarer på spørgsmålet om hun har gamle venner:

"Ikke mere de er døde alle sammen hver eneste i hele min vennekreds. Altså, jeg har kontakt med nogle af mine venners børn, de ringer til mig til jul og fødselsdag og sådan. De er meget søde, men venner nej det har jeg ikke".

En af dem, hvis gamle venner er døde eller som hun siger "Dampet af til forskellige steder", fortæller blandt andet om en syklub, hvor de skiftedes til at lave lækker mad til hinanden, og så siger hun: "Det var meget dejligt, så selvfølgelig savner man sådan nogle ting". En af de andre interviewpersoner udtrykker savnet noget stærkere: "Der er jo ingen jeg kan snakke med om gamle dage, de er væk alle sammen, om fælles rejser og åh nej, jeg tør slet ikke tænke på det". Disse to kvinder er nok inde på noget meget væsentligt i ældre menneskers liv, for når de gamle venner forsvinder, så er der ikke nogen at tale med om fælles oplevelser fra ungdommen. Eftersom også søskende, som tidligere omtalt, ofte er døde, bliver deres barndom og ungdom noget, der kun eksisterer i deres erindringer. De kan selvfølgelig berette herom til andre, men de har ikke længere fælles erindringer om disse med andre mennesker. Det er imidlertid ikke kun fortiden de ikke deler med andre, også i nutiden risikerer de at have begrænset kontakt med jævnaldrende.

Nogle har stadig venner, som de bevarer telefonisk kontakt med, men de ser dem ikke mere eller ser dem meget lidt, fordi det er blevet for besværligt at besøge hinanden eller at mødes ude i byen. En kvinde fortæller, at hun har nogle veninder, som tidligere besøgte hinanden eller mødtes inde i byen, men at det nu mest er telefonsnak, de har med hinanden: "Nej, det er ikke så meget mere, men der er nogle enkelte stykker der kommer, jeg har et par veninder ikke, som så ringer". En mand besvarer spørgsmålet om han har venner således: "Ja, det har jeg, men de kommer ikke og besøger mig, desværre. De kan ringe til mig. De har ikke tid, det kan jeg godt forstå, jeg synes heller ikke jeg selv har tid, også selv om jeg bare sidder her (her griner han højt). Nej, det er sket med venner". Han forklarer den manglende tid med, at alting tager længere tid, er mere besværligt

og at han bliver træt, så han må hvile sig. Denne mand er inde på et andet forhold, som formentlig har betydning i en del ældre menneskers liv, nemlig at de ikke overkommer så meget mere.

Der er også nogle, der stadig ser deres venner, som stort set i alle tilfælde omtales som veninder. Det er typisk kvinder, som har veninder, som de besøger og går ud og spiser frokost med. Der er ikke mange, der taler om, at de går ud om aftenen. Vi har ikke spurgt om, interviewpersonerne går ud om aftenen, men der er flere, der siger, at det gør de ikke. En kvinde fortæller om sine to veninder, der bor i nærheden, og som hun hyppigt ser: "Det er hende inde i naboejendommens tur, så drikker vi kaffe, og så spiller vi Yatzy, og det er meget hyggeligt". Hun fortæller, at hun har travlt, og at hun sommetider må sige til veninderne, at hun ikke kan mødes med dem.

Enkelte taler om, hvad der lyder som, nyere bekendtskaber eller eventuelt genoptagelse af gamle: "Jo man snakker med gamle skolekammerater og gamle kollegaer og sådan noget ikke, og lige pludselig så ser man ikke hinanden i flere år, og så mødes man som pensionist, så det synes jeg er meget rart, det synes jeg godt nok, det er". En anden fortæller om en veninde, som er 12 år yngre end hende. De bor i samme gade og mødes til kaffe hjemme hos dem selv: "Vi ses i alle tilfælde hver søndag enten her eller hos hende til kaffe". Hun fortæller også, at veninden er meget mere aktiv, end hun selv er: "Ja, det kan jeg slet ikke holde til, jeg kan godt mærke at det begynder at knibe". Denne kvinde er 86 år.

Der er flere, der taler om, at de har kontakt med andre beboere i deres opgang. Det kan være en ret begrænset kontakt, hvor man hjælper hinanden lidt eller snakker lidt sammen, men det kan også være en mere venskabelig relation, hvor man besøger hinanden, eller det kan dreje sig om, at der er naboer, der hjælper med forskelligt i dagligdagen. En mand fortæller, at der er flyttet en ny familie ind, og at manden i familien havde sagt: "at jeg bare skulle sige til, hvis jeg havde brug for hjælp, og siden har han hjulpet mig med mange ting". En kvinde snakker om, at hun har vennerrelationer i opgangen. "Jeg kom sammen med et par stykker her i opgangen, men der døde en i går ganske pludselig. Hun havde været kvik om morgen og havde snakket med familien i telefon og ved middagstid var hun død. Så hurtigt håber jeg også, det går med mig, når det skal være".

4.6.3 Fortalt familie og venner om tricktyveri

En meget stor andel af dem, der har børn, har fortalt deres børn, at de har været udsat for et tricktyveri. Som tidligere omtalt er der nogle af de voksne børn, der snakker med forældrene om, at de ikke må lukke ukendte mennesker ind, og nogle af børnene er bekymrede over, hvor galt det kunne være gået.

Der er nogle, der fortæller, at de ringer til deres børn umiddelbart efter, at tricktyveriet er sket. For en stor del er det børnene og politiet, som er de første, der kontaktes. På spørgsmålet om de har fortalt det til børnene kan et bekræftende svar lyde således: "Ja, det kan du stole på, det var det første jeg gjorde", eller blot "absolut". Det er uvist om telefonopringningerne til børnene direkte er

en opfordring til, at børnene skal komme, eller om det blot er et ønske om at snakke med nogen tæt på. Der er dog en kvinde, der fortæller, at hun beder sine sønner om at komme, når interviewer spørger, om hun har fortalt dem om hændelsen: "Ja, selvfølgelig det var det første, jeg gjorde, da jeg havde ringet til politiet, det var at ringe til dem, og jeg sagde, at hvis de havde tid, måtte de godt komme". I nogle tilfælde kommer børnene med det samme eller ret hurtigt efter for at hjælpe deres forældre.

Det er lidt uvist, om børnene også snakker med forældrene om, at det eventuelt har været en belastende oplevelse. Det er ikke det interviewpersonerne beretter under interviewene; her fortæller de mere om, hvad deres børn gør for dem af mere praktisk art, og om børnenes bekymring for dem. Det behøver imidlertid ikke at udelukke, at de har talt om, hvordan oplevelsen har påvirket forældrene. Der er enkelte, som svarer, at børnene har talt med dem herom. For eksempel er der en, der siger: "Den anden søn kom, han er pensionist, og snakkede med mig, og sagde hvis der er noget, så må du ringe". En anden kvinde udtaler også, at børnene har snakket med hende: "Så kom mine sønner, og så fik vi snakket det igennem og i den dur". Det viser sig dog senere i interviewet, at der ikke er blevet talt om, hvordan kvinden har det: "Men det var meget, at drengene ikke sagde noget om, at var du ikke bange. Det fik vi slet ikke snakket om. Jeg fik bare skæld ud, fordi jeg havde lukket døren op".

Der er også enkelte som svarer, at børnene ikke har snakket med dem. En kvinde udtrykker det således: "Ja, det har hun ikke ret meget gjort" og en anden sætter lidt flere ord på og udtaler: "Nej, nej vi snakkede ikke så meget om det, det gjorde vi ikke, det gik mere sådan i glemmebogen, men jeg har det jo i mig stadigvæk, jeg er bange for at lukke døren op og sådan noget". Begge disse kvinder er utrygge, hvilket kan have en betydning for deres oplevelse af, at der ikke er blevet snakket om, hvordan hændelsen har påvirket dem.

Der er en der fortæller, at hun går hen til en veninde, der bor i nærheden, da tricktyvene er gået, og at hun også efterfølgende kan snakke med denne veninde om oplevelsen: "Jeg havde jo min veninde at kunne snakke med". Denne kvinde er den eneste, der taler om at søge støtte hos en fra venskabskredsen. Der er adskillige, der beretter om, at de fortæller til andre mennesker, at de har været udsat for et tricktyveri. En af informanterne udtaler: "De har fået det at vide alle sammen også mit barnebarn, hende ringede jeg jo til bagefter", og en anden siger: "Fortalt dem der gad høre på det, at vi havde haft den ubehagelige oplevelse, ellers har vi ikke". I denne udtalelse kan der ligge et dobbeltydigt budskab, dels at dette ægtepar gerne fortæller om hændelsen, og dels at ikke alle har lyst til at høre om deres oplevelse. Andre svarer på spørgsmålet om, hvorvidt de har fortalt det til andre mennesker med at svare, at ja det har de for at advare andre: "Jeg fortalte det for det første i opgangen og i bestyrelsen, så det eventuelt kunne blive spredt ud, og først og fremmest talte jeg også med viceværten, og fortalte ham, at vi måske skulle have opslag op, om at der var en i kvarteret". En kvinde, som også advarer andre, er lidt mere vag i sin udtalelse omkring at fortælle det til andre: "Man siger til folk pas lige på, og hvis man kommer ind på et eller andet emne, så snakker man jo om det ikke, så på den måde der".

4.6.4 Væresteder, aktivitetscentre og pensionistklubber

Eftersom vi overvejende har søgt efter deltagere til undersøgelsens interviewdel på forskellige typer af væresteder for pensionister, er der en stor del af informanterne, der kommer på et sådant værested. Det er typisk, at de kommer der to til tre gange om ugen. Der er ingen tvivl om, at de hygger og morer sig på værestederne. Der er stor forskel på faciliteterne de forskellige steder, og dermed også aktivitetsmulighederne. Som omtalt er en del af interviewene foretaget på selve værestedet, og i enkelte tilfælde har vi holdt et kort oplæg om undersøgelsen. Det har givet mulighed for at få et vist indblik i de forskellige steder. Specielt i de tilfælde, hvor vi har holdt oplæg, har vi fået mulighed for at tale med flere af de borgere, som frekventerer værestederne. Oplægget har ført til diskussioner, og der er ingen tvivl om, at brugerne kender hinanden, og at omgangsformen er afslappet. Ved en lejlighed, hvor interviewerens har lidt ventetid mellem to interview, sidder hun ved et bord, som dem, der sidder ved bordet, betegner som rødvinbordet, fordi nogle af dem drikker et glas vin til maden hver dag, hvilket de understreger, at de hygger sig med.

Et par stykker af de interviewede fortæller, at de kommer på værestedet for, som en af dem siger, "at sludre med andre" og for ikke at være så meget alene: "Ja, det var derfor jeg gik hened, jeg tænkte, jeg kan ikke holde ud ikke at snakke med nogle mennesker, man sidder derhjemme og kukkelurer, og bliver dum i hovedet ikke". Der er en, der siger, at hun søger de venneoplevelser, som hun har mistet, fordi hendes gamle venner er døde: "Det er så det jeg har fået her, og når der så er omkring 30 mennesker, så kan man hurtigt finde en". Selvom de fleste ikke fortæller, hvorfor de kommer på et værested for pensionister, er der nok ikke så meget tvivl om, at det primært er samvær med andre jævnaldrende, de søger her.

Der er en interviewperson, der fortæller, at hun ikke længere kommer i det aktivitetscenter, hvor hun tidligere er kommet. Hendes begrundelse er, at hun ikke har tid. Det fremgår da også, at hun har en del socialt samvær. Hun fortæller, at hun også ser fjernsyn: "Jeg ser også meget fjernsyn, jeg har nogle serier. Der er en der hedder Hortonsagaen, den har ellers begyndt kl. 8, nu er den sandelig begyndt kl. 7, så jeg må sætte vækkeuret til og fare ind og sætte den til, og så ind under dynen igen". Denne historie fortæller hun med et grin, og det hun sætter til er videoen.

4.6.5 Andre aktiviteter

En hel del fortæller om andre aktiviteter, som de går til. Det er ikke altid helt klart, om det foregår på et værested eller ikke. I nogle tilfælde er det sikkert, at det gør det ikke, fordi personerne, der fortæller herom, ikke kommer på et værested. Et par stykker fortæller, at de er med i bestyrelsen for den andelsboligforening, de bor i. Aktiviteterne kan også bestå i mere dagligdags ting som at gøre rent, købe ind, læse avisen eller at gå en tur. En mand fortæller om sine gåture: "Jeg går rundt om ejendommene her, og det er ½ time til ¾ times spadseretur. Det gør jeg gerne 2-3 gange om ugen. Men jeg har jo travlt, jeg skal også i bad, og de dage kan jeg ikke nå at gå tur, det er åndssvagt det kan du godt se". Det sidste siger han grinende. Der er andre, der taler om, at tingene tager længere tid.

Enkelte taler også om at tage ud og se på, hvad der sker i byen, herunder en 82-årig kvinde, som giver en mere samlet beskrivelse af sine aktiviteter: ”Jeg er også Lillebror – gammel spejder, og så kommer jeg en gang om ugen på en daghøjskole Settlementet, det er et meget dejligt sted, og så er jeg den type, når jeg ser et eller andet ... så er jeg nysgerrig, og så kan jeg godt tage der ind alene, jeg behøver ikke have en veninde, for det rører mig ikke ... og så kan jeg også godt lide at være hjemme og hygge for mig selv. For hvis man ikke har det godt med sig selv, så kan man heller ikke have det godt med andre, og passe på sig selv og hygge med sig selv og lave et eller andet godt. Det er lækkert at se noget i fjernsynet eller høre noget i radioen, bare være lidt god ved sig selv og have det godt i hverdagen”. Hun er ikke den eneste, der taler om, at det også er godt bare at være derhjemme. For eksempel er der en kvinde, der fortæller om at være derhjemme: ”Jeg nyder at være der. Selv når jeg har været herude i så mange timer, så nyder jeg at komme hjem, og så har jeg sådan en sød undulat, den siger næsten alting så den morer jeg mig med”.

4.6.6 Alenetid og ensomhed

Det fremgår indirekte, at mange tilbringer en del timer alene, men det er tilsyneladende ret uproblematisk. Det fremgår blandt andet, når de taler om, at de ikke går ud om aftenen. Nogle taler om, at de godt kan lide at være alene, og at de er helt trygge, når de er hjemme. Det er tidligere omtalt, at de fleste er alene og har været det i mange år. Det må formodes at betyde, at de også i mange år har været vant til at have tid for sig selv, og at det derfor ikke nødvendigvis er problematisk.

Med den metode vi har brugt til at komme i kontakt med interviewpersoner, gennem pensionistklubber, væresteder og aktivitetscentre, er vi nok ikke kommet i kontakt med de mest ensomme. Dem vi får kontakt med på denne måde, kommer i på et værested eller lignende en eller flere dage om ugen. Der er dog stadig nogle af dem, der fortæller, at der ikke er så meget kontakt herudover, og at de kommer på et værested for at møde andre.

Der er enkelte af interviewpersonerne, der giver udtryk for, at de keder sig eller at de gerne vil have mere kontakt med andre mennesker. En kvinde udtaler: ”Der hvor jeg bor - om sommeren - der sidder en to-tre stykker nede i gården. Det er hvad, der sidder dernede, og der bor så mange mennesker, jeg fatter det ikke, jeg går ned i gården for at få lidt sol og lidt frisk luft ikke, der kommer næsten ikke nogen derned. Det er så trist”. Intervieweren spørger, om hun gerne ville have brugt gården til at komme i kontakt med andre beboere, og hertil svarer hun ja. Hun kommer derfor nu i et aktivitetscenter. En anden af de interviewede siger: ”Ja, jeg må sige, at jeg synes også, at det er lidt kedeligt, det er derfor jeg kommer herover så ofte. Nu har jeg lige været hjemme i weekenden, og det synes jeg er utrolig kedsommeligt, når man ikke taler med nogle fra lørdag til mandag morgen”. Denne person kommer i et center tre dage om ugen.

Den mangel på menneskelig kontakt, som disse to informanter taler om, kan nok siges at være udtryk for ensomhed – eller det som også betegnes som at være uønsket alene. I en amerikansk artikel fra 2010 udtaler forfatterne Hawkey & Cacioppo: ”Loneliness is synonymous with perceived

social isolation, not with objective social isolation". Hermed siger de dels, at ensomhed er noget oplevet og dels, at man ikke nødvendigvis behøver at være uden sociale kontakter for at føle sig ensom. Det er det samme, der ligger i det danske udtryk at være uønsket alene. Videnscenter på Ældreområdet finder da også, at der ikke er nogen tydelig sammenhæng mellem på den ene side at have mange eller få sociale kontakter og på den anden side at være uønsket alene for ældre mennesker (Nielsen & Platz, 2006, 30). Københavns Kommunes Sundheds- og Omsorgsforvaltning finder i en række spørgeskemaundersøgelser, at der er: "... flere ældre som er uønsket alene i København, i forhold til de ældre på landsplan". Nielsen & Platz siger, at ensomhed kan gradbøjes: " Det gælder både med hensyn til hyppighed og intensitet". De siger videre, at det kan få nogle alvorlige konsekvenser for dem, der ofte er uønsket alene: "De, der er mest plaget af at være uønsket alene, græder meget, er nedtrykte, bekymrede og bange for at gå uden for deres egen bolig" (Nielsen & Platz, 2006, 11). Der kan være flere blandt de interviewede, end det vi får frem, der ind imellem er uønsket alene, men ældre, der har så dårligt et socialt netværk, at de kan betegnes som ensomme, er ikke for alvor repræsenteret i vores interviewdel.

4.7 Hjemmehjælp

Som tidligere omtalt har omkring to tredjedele af interviewpersonerne hjemmehjælp. For de flestes vedkommende drejer det sig om hjælp til rengøring hver 14. dag, nogle får herudover hjælp til at komme i bad et par gange om ugen. Der er andre igen, der får daglig hjælp til mindre opgaver som for eksempel at få støttestrømper på hver morgen. Der er kun enkelte, der får mere daglig hjælp. Nogle får også besøg af en sygeplejerske, som eksempelvis kommer og giver medicin dagligt, eller som kommer og måler medicin op hver 14. dag. Specielt hjemmehjælp er et emne, som har en vis betydning for mange af informanterne, da det er mennesker, som kommer og går rundt i deres hjem. Det, de fleste taler om i forbindelse med hjemmehjælpen, er, at rengøringskvaliteten er lav – forstået på den måde, at det sker for sjældent, og at der er for meget hjemmehjælperne ikke må eller kan nå inden for tidsrammen. Nogle giver udtryk for, at det har en betydning, at de kan lide eller har tillid til dem, der kommer. Der tales om såvel gode som dårlige oplevelser med hjemmehjælperne, men gennemgående gives der udtryk for, at der ikke er meget menneskelig kontakt. Nogle har en fast hjemmehjælp, mens andre har skiftende hjemmehjælperne. Manglen på kontakt bliver formentlig mest mærkbar, når det er skiftende personer, der kommer. Et andet problem ved den skiftende hjemmehjælp er, at det kan skabe utryghed.

Forskellige hjemmehjælperne og tryghed

"Det er sjældent, vi har den samme, det er det, der er så kedeligt, at vi ikke rigtig kender dem, der kommer, og det er jo heller ikke særlig betryggende for os ældre, at der er så mange forskellige, og så de er udenlandske, hvis så bare de talte et rimeligt ordentligt dansk". Sådan lyder en udtalelse fra en af de beboere, der har skiftende hjemmehjælperne. En anden, som heller ikke har en fast hjemmehjælp, svarer på spørgsmålet, om hun har hjemmehjælp:

”Ja, og der er jeg også blevet meget mere forsigtig, for de kommer hver anden fredag og støvsuger, og ellers gør jeg det selv, men så kommer der den ene, og nogle gange kommer de ikke, og så kommer de på et andet tidspunkt, og det er også med til at gøre en usikker”.

Hun er ikke den eneste, der er blevet mere forsigtig efter at have været udsat for et tricktyveri. En anden kvinde fortæller, at hun efter at have været udsat for et tricktyveri er begyndt at ringe på forhånd for at få at vide, hvem der kommer: ”Når jeg skal have hjemmehjælp, så ringer jeg over på kontoret og siger, hvem kommer i dag. Ja, der kommer den og den, så når de ringer på, så siger jeg, hvad hedder du, jeg hedder sådan, nå, men den er god nok, så ved jeg, det er den, der kommer”.

På interviewerens spørgsmål, om hvorvidt nye hjemmehjælpere viser legitimation, svare de fleste, at det gør de. Der er dog enkelte, der siger, at de ikke gør:

”Nej. I det hele taget synes jeg, det er noget sjuks med den hjemmehjælp, for hvorfor kan de ikke have et skilt eller en jakke på, der viser, det her det er hjemmehjælperen. Engang – og det er længe siden – der ringede de jo altid og sagde, hvornår hjemmehjælpen kom, det gør de ikke mere. Det har jeg beklaget mig over til tilsynet, og tilsynet har sagt, at det skal vi nok sige, at de skal, og det hjælper ingenting, og tilsynet er ligeglade”.

En anden person peger på, at selvom der vises legitimation, så er det ikke nogen garanti. Denne person svarer således på spørgsmålet om nye hjemmehjælpere viser legitimation: ”Ja, på en måde gjorde de, men det kan der jo også svindles med, det har vi jo også hørt. De har stjålet kortene og efterlignet dem”. Et af de tricktyverier, som en interviewperson har været udsat for, bliver begået af en, der udgiver sig for at være sygeplejerske; og denne kvindelige tricktyv har et falsk identitetskort.

Nogle af de ældre fortæller, at hjemmehjælpen har nøgle og selv låser sig ind. Det er omtalt ovenfor, at der er nogle, der ikke må bruge deres sikkerhedskæde, fordi det så ikke er så enkelt at komme ind, hvis der sker noget. Mindst en fortæller, at det er af hensyn til hjemmehjælpen, som kommer hver morgen, og som har nøgle til beboerens lejlighed. En mand beretter, at hjemmehjælpen har spurgt, om hun kan få en nøgle: ”Hun har lige bedt om at få en, men jeg siger nej, du får ingen nøgle”. Han beretter videre: ”Jeg har givet overboen en nøgle, for ham stoler jeg fuldt og fast på”. For denne person er det altså vigtigt, at han har stor tillid til dem, der har nøgle til hans lejlighed. Han fortæller, at hjemmehjælpen ved, at hans overbo har en nøgle, og at den kan hentes der, hvis der skulle være problemer med at komme ind.

4.8 Angst, utryghed og mistænksomhed

Vi har spurgt interviewpersonerne, om de er blevet utrygge, bekymrede eller bange. I nogle tilfælde har vi også spurgt, om de har været bange, mens tricktyveriet skete. En hel del af informanterne fortæller dog uopfordret, at oplevelsen med tricktyveri har påvirket dem. For de af

interviewpersonerne, der har været udsat for mere end et tricktyveri, er det ikke ualmindeligt, at det er et af disse, de taler mest om. Vi har ikke specifikt set på sammenhængen mellem et bestemt tricktyveri og efterfølgende utryghed eller angst, men i højere grad generelt søgt at få belyst, om en oplevelse med tricktyveri i eller i nærheden af boligen kan have en psykisk påvirkning. Det er et tema, som nogle af interviewpersonerne har haft lidt sværere ved at tale om eller ikke har ønsket at komme nærmere ind på. Når vi har kunnet mærke, at informanterne ikke ønskede at tale om, hvorvidt de er trygge eller utrygge, har vi af etiske grunde ikke presset på for at få flere oplysninger.

4.8.1 Ingen bekymring

Der er enkelte personer blandt de interviewede, der udtaler, at oplevelserne overhovedet ikke har haft nogen betydning for deres tryghed. Eksempelvis er der en, der siger: "Jeg er ikke spor nervøs eller urolig, overhovedet ikke". En anden undrer sig over, at hun ikke var bange, da det skete: "Nej, det var det, der var så mærkeligt, bagefter tænkte jeg, du var slet ikke bange". Denne kvinde siger dog også: "Det var først et par dage efter, at jeg tænkte, hvad var det, der kunne jo nemt have været sket noget".

Andre af de interviewede siger, at oplevelsen med tricktyveri ikke har haft nogen betydning for deres følelse af tryghed på længere sigt, men at de under selve forløbet eller i den første tid herefter var påvirkede heraf. En kvinde, som var udsat for et lidt voldsomt tricktyveri, svarer på spørgsmålet, om hun var bange, mens det stod på: "Ja, det vil jeg give dig ret i, det var jeg altså, jeg tænkte gud ved". Efterfølgende har hun efter eget udsagn ikke været utryg eller bange. Hun fortæller, at hendes søn, som kommer kort efter at tricktyveriet er sket, spørger, hvordan hun har det, og at hun svarer således:

"Jeg sagde, jamen der er ikke noget, det er væk alt sammen, så sagde han, jeg er lige ved at tage hatten af for dig at være så frisk oven på, men jeg får ikke noget ud af at sidde og pibe, det gør man ikke".

Det lyder som om denne kvinde tager en aktiv beslutning om, at hun ikke vil lade sig påvirke af tyveriet, og at hun er i stand til at efterleve sin beslutning. En anden kvinde, som ligeledes har været udsat for en lidt grovere behandling, siger, at hun ikke længere tænker på hændelsen. På et spørgsmål om hvorvidt hun var bange, mens det skete, svarer hun imidlertid: "Ikke sådan lige med det samme, men efterhånden blev jeg det". Endnu en kvinde fortæller, at hun var bange mens det stod på: "Jeg blev virkelig bange, det må jeg indrømme". Denne kvinde får den af tricktyvene, som er kommet ind i kvindens entré, ud af døren ved at råbe op, og hun fortæller om det efterfølgende forløb:

"Og så går de ud og ringer på igen fra gaden, men jeg reagerer ikke, og tog mine nøgler i mit forklæde, og så tænkte jeg, hvis de kommer igen, så smutter du altså ud af

køkkendøren". Denne informant fortæller videre: "Dagen efter så kunne jeg ikke finde mine nøgler, for man havde jo det der i hovedet, chokket ikke".

Denne kvinde har altså efter eget udsagn været berørt af situationen dagen efter. Hun oplyser, at hun ikke føler sig utryk længere, men at hun er meget mere opmærksom på, hvad der sker rundt om hende, også når hun går på gaden.

En kvinde fortæller: "Jeg skal da indrømme, at jeg havde det da ikke godt de første otte dage efter, der kunne jeg da ikke lide tanken om, at de havde været inde og rode i mine ting". Når denne kvinde omtaler tricktyveriet, bruger hun ord som "væmmeligt" og "modbydeligt". Det er imidlertid klart, at det hun tænker på i den sammenhæng, er, at der er nogen, der har rodet i hendes ting og forsøgt at stjæle dem. Det går ikke op for denne kvinde, at hun har været udsat for et forsøg på tricktyveri, før manden er gået, og hun kommer ind i sin stue, hvor adskillige værdigenstande er lagt ned i en kuffert. Hun har ikke hørt, at der har været andre i lejligheden, end den mand hun har talt med i køkkenet. På et spørgsmål om hun har været utryk efterfølgende, svarer hun: "Det vil jeg ikke sige. Det har jeg ikke været, og det er sjovt jeg har heller ikke været bange siden. Det undrer mig, men det har jeg ikke".

4.8.2 Bange

Otte af interviewpersonerne tilkendegiver klart, at de er meget påvirkede af deres oplevelser med tricktyve i deres bolig. De taler blandt andet om, at de er bange, at de har mareridt og at de aldrig kommer over det.

En kvinde beretter om sin reaktion efter at have været udsat for et forsøg på tricktyveri: "Jeg tænkte ikke så meget over det den første dag, men så blev jeg bange og begyndte jeg at ryste, og så var det at jeg begyndte at græde, og så var det jeg ringede til lægen, og så sagde han, ved du hvad kom herop. Og det gjorde jeg så, og så gav han mig nogle piller, og det hjalp så". Denne kvinde er den eneste af interviewpersonerne, som har søgt hjælp. En anden kvinde, som er bange, men som ikke mener, at det gør nogen gavn at snakke med andre om det eller at få hjælp, svarer på et spørgsmål, om hvordan hun har haft det efterfølgende: "Jah, der har jeg jo ikke haft det så godt, fordi jeg bor alene". Intervieweren spørger om kvinden er bange, hvortil hun svarer: "Jah, det kan man jo godt sige, jeg er, men det er der jo ikke noget at gøre ved".

En kvinde, som var udsat for et tricktyveri knapt 2 år før hun bliver interviewet, fortæller: "Men jeg er da bange endnu. Jeg har en stol, der står ude i gangen ... og den stiller jeg hen skråt op ad døren, for hvis de skulle komme ind, men det kan de ikke, så vil den stol ryge over i garderobeskabet, og så kunne jeg høre det i soveværelset". Sætningen "men det kan de ikke" siges med stor overbevisning i stemmen, som om hun skal overbevise sig selv om rigtigheden heraf. På et uddybende spørgsmål, om hvornår hun sætter stolen hen foran døren, svarer hun: "Det er, når jeg går i min seng". Selvom de oplevede tricktyverier er foregået i dagtimerne, så kan det altså få betydning også for, hvordan ofrene har det om natten. Der er andre, der taler om

problemer ved nattetid. De fortæller, at de har mareridt eller mareridtslignende drømme. En kvinde udtaler:

”Det dukker op om natten, når jeg sover, jeg har sådan et - mareridt vil jeg ikke sige, men jeg tænker på det, når jeg sover, altså jeg ser dem for mig i den dør der, når jeg sover, jeg vil ikke kalde det mareridt, men jeg kan ikke få det billede væk”.

En anden af de kvindelige informanter har allerede i forbindelse med den telefoniske aftale om interviewtidspunkt sagt, at hun har mareridt, så derfor henviser interviewerens under interviewet til denne oplysning. Kvinden siger herom:

”Ja, og det er det der med at, men så sagde jeg til mig selv, at gudskelov kan hun ikke få min kæde af, hun kunne ikke få hånden ind til den side, hun kunne kun få hånden ind til den forkerte side, men hun blev ved, og se et menneske blive ved og ved, hun er nok blevet mere rasende, fordi hun ikke kunne komme ind”.

Kvinden vender flere gange i interviewet tilbage til dette syn: ”Den dag i dag kan jeg se hendes hoved, men det der med, at hun blev ved, og man kunne se, hvor arrig hun blev, for hun kunne ikke komme ind”. Begge disse kvinder genoplever altså den konkrete situation i forbindelse med tricktyveri i deres hjem i drømme. Den sidst omtalte kvindelige informant fortæller videre: ”Nogle gange om natten – man hører mange flere lyde, men så siger jeg til mig selv, jamen du har sat kæder på døren, men det er som om, der sidder et eller andet grimt indeni”. Intervieweren spørger, om det kun er om natten, at kvinden har problemer. Det viser sig ikke at være tilfældet, idet kvinden svarer: ”Nej, det er mange gange også om dagen, men efterhånden prøver jeg på at få det så langt væk som muligt, og snakker meget sjældent om det”.

Den først omtalte kvinde, der har mareridtslignende drømme, har det heller ikke problemfrit i dagtimerne. Hun siger, at hun skynder sig at gå hen på det værested, hvor hun kommer, fordi hun ikke kan holde ud at være alene hjemme. Hun udtaler herom: ”Ja uha, uha jeg kan næsten ikke holde ud at være alene”. Intervieweren spørger, om det er på grund af det skete: ”Ja, det er på grund af det. Jeg har elsket mit hjem og puslet. Jeg gider slet ikke at se det, jeg gider ikke at rydde op, jeg gider ikke noget som helst mere”. Der er andre end disse to kvinder, der taler om, at de stadig kan se tricktyven for sig. For eksempel er der en kvinde, der udtaler: ”Så det var min oplevelse af det, men jeg kan se hendes ansigt for mig”.

En anden interviewperson, der ikke er tryk i sin lejlighed, virker ikke umiddelbart, som om hun er utryk. Et interviewforløb om denne kvindes oplevelse af tryk lyder således: *Det virker ikke som om du er særlig trykket af det?* Nej, det kan jo ikke nytte – jo det var jeg bagefter, det var jeg. Jeg var meget chokeret første gang, og jeg turde næsten ikke gå ned. *Er du kommet over utrygheden?* Nej, det kommer jeg ikke over, jeg kommer ikke over det. *Så du er utryk i lejligheden?* Ja. Der er tale om en 87-årig kvinde, som er meget aktiv i sin hverdag.

Langt de fleste siger imidlertid, at de er trygge, når de er hjemme hos sig selv, og det er også tilfældet for en kvinde, som dog er blevet utryg, når hun skal ud. På et spørgsmål om hun er blevet mere utryg, svarer hun: "Ja, det er jeg, det er jeg. Jeg har aldrig været bange for at gå ud i mørket eller at gå ud om aftenen, gå på gaden, men det er jeg altså blevet nu, det er jeg". Hun fortæller videre, at hun bliver lidt svimmel, når hun går på gaden. Intervieweren spørger, om kvinden tænker på det som en psykisk reaktion, fordi hun er utryg, og hertil svarer den kvindelige informant: "Ja, så kommer der sådan lidt, at jeg ligesom bliver lidt svimmel".

Der er et par andre af de interviewpersoner, som er blevet meget utrygge som følge af tricktyverierne, som taler om helbredsmæssige problemer. En af de tidligere omtalte personer svarer på et spørgsmål, om hvordan hun havde det bagefter, ved at sige: "Jeg røg på hospitalet tre dage efter med vand i lungerne og kunne ikke trække vejret". Hun tilføjer dog, at hun ikke kan vide, om der er en sammenhæng. En anden kvinde er mere overbevist om en sammenhæng mellem sine helbredsproblemer og tricktyveriet: "Jeg er meget medtaget af det i alle tilfælde, jeg har dårligt hjerte, og jeg har faktisk spist nitroglycerin, siden han har været her". En informant taler om, at hun tror hun er særlig udsat, og at hun bliver forfulgt "jeg er bange for, at det er en stor bande", og senere siger personen "jeg regner jo allerede med, at om et par måneder, så ringer det på igen om et eller andet". Denne informant har været udsat for to tricktyverier inden for kortere tid, og hun har desuden oplevet, at det har ringet på døren, hvor personer fremfører ærinder, som hun ikke finder så troværdigt, at hun lukker dem ind.

4.8.3 Utryg

For atter andre af informanterne er der skabt en vis utryghed som følge af, at de har været udsat for tricktyveri. Utrygheden behøver ikke at være til stede hele tiden, og den behøver heller ikke at være der i længere tid, men kan for eksempel være knyttet til nogle bestemte situationer.

Interviewpersonernes oplysninger om utryghed kan være lidt modstridende. Eksempelvis er der en kvinde, der på et spørgsmål, om hvorvidt hun har været bekymret bagefter svarer: "Nej, det vil jeg ikke sige". Senere i interviewet tales der om, at kvinden bor alene, og her udtaler hun: "Ja, det gør jeg, det er også det, man kan være bekymret for". En anden kvinde, som indledningsvis siger, at hun ikke er blevet utryg som følge af at have været udsat for tricktyveri, ændrer det senere til, at det er hun nok alligevel. Det er cirka ti år siden, at hun blev udsat for et forsøg på tricktyveri i sin bolig, og det er derfor nærliggende, at hun ikke længere tænker på, at der er en sammenhæng mellem tricktyveriet og den utryghed og de adfærdsændringer, hun oplever. Hun taler imidlertid om, at "man kan lære noget af det". Hermed mener hun, at man kan blive bedre til at tage sine forholdsregler. Det er bemærkelsesværdigt, at denne kvinde udtaler: "Jeg kan se ham for mig endnu, ikke hans ansigt, men ellers", og at der, selv mange år efter, sidder en klar erindring tilbage hos denne informant.

En mandlig informant siger: "Nej, jeg bekymrer mig overhovedet ikke". Tidligere i interviewet har han dog fortalt, at han kan blive utryg, når det ringer på døren. Han beretter om, at det en dag, hvor hjemmehjælperen er der, ringer på døren. Manden beder hjemmehjælperen om at åbne

døren, fordi han venter en sygeplejerske. Hjemmehjælperen åbner imidlertid ikke døren, men spørger, hvem det er. Hjemmehjælperen kommer tilbage og siger, at det var en, der havde ringet på den forkerte dør. Manden siger så: ” Det kan du godt se, hvis jeg nu er alene, og jeg kan se i ånden, hvis det er sådan en, så tænker jeg ved mig selv, der er andre, sådan kan man godt tænke”. Intervieweren spørger, om det gør ham utryg, når der sker sådan noget, og hertil svarer manden: ”Ja, det gør meget utryg, fordi det er jo grimt”. Det er nok primært i relation til, at det ringer på døren, at denne interviewperson er utryg; i alle tilfælde siger han i en anden sammenhæng, hvor der tales om at være bekymret: ” Ja, det bliver man jo efter sådan noget, men det er da godt man har det højtalersystem, så jeg går ikke så meget op i det, men jeg passer på hvem, der kommer”. En kvinde, der taler om, at oplevelsen var et chok, og at hun var rystet, siger, at hun ikke synes, at hun nu er utryg på grund af tricktyveriet, som er sket cirka et halvt år tidligere, men at det så anderledes ud med utryghedsfølelsen i den første tid efter tricktyveriet: ”Jeg vil nok påstå, at jeg var, men min mand tænkte ikke så meget over det”. I dette tilfælde er der dog også en vis usikkerhed om ikke utrygheden strækker sig lidt længere. I anden sammenhæng udtaler kvinden: ”Men man tænker meget på det”.

Enkelte informanter snakker om andre følelser end utryghed og angst. For eksempel er der en af informanterne, der siger: ”Det gør mig ked af det, det gør mig vred sådan lige de første timer, jo, jo jeg kunne ikke lide den sidste her. Da jeg kom op i min lejlighed; det påvirkede i alle tilfælde, hvordan jeg havde det i kroppen. Og jeg tror da også, jeg så efter, om jeg havde låst begge mine låse i min dør. Jeg bliver ærgerlig og vred over at det skal være sådan. Det forsvinder efterhånden, men alligevel”. En anden kvinde taler om, at hun er rasende, og at hun sørger for, at hendes dør er låst, når hun går i seng, for som hun siger: ”Jeg skal ikke have nogle til at gå ind”. Det ser ud til, at det, der generer denne kvinde mest, er, at der har været ukendte mennesker i hendes lejlighed. I alle tilfælde udtaler hun: ”Det er bare det, at man har haft nogle fremmede inde, man ikke kunne stole på, det var irriterende”.

4.8.4 Frygten for at det kunne være gået rigtig galt

Nogle af de interviewede taler også om tanker om, at det kunne være gået meget værre; underforstået at de kunne være blevet udsat for voldelige overgreb. Disse tanker har ikke nødvendigvis en sammenhæng med, om de udsatte er blevet utrygge eller om de ikke er blevet utrygge.

Nogle taler om frygten for, hvad der kunne være sket i ret flydende termer. Således udtaler en af informanterne: ”Jeg vil sige, man er glad, at man kom godt fra det, og heldigvis det gjorde jeg så”, og en af de andre udtrykker det således: ”Det var først bagefter, at jeg tænkte, jamen gud hvad kunne der ikke være sket, når der står en mand til”. Andre er mere konkrete, når de tilkendegiver deres frygt for, hvad der kunne være sket dem: ”Det var oplevelsen, der var grim, man er bange, rigtig bange, hvis de slog en eller revolver eller et eller andet, det er mere sådan nogle ting, man er bange for ikke, det må jeg sige”. En anden taler om, at hun kunne risikere at dø: ”Fra den dato lukker jeg ikke op mere, nu er det slut, nu gider jeg ikke, nu overlevede jeg”. Endelig er der en af

informanterne, der har tænkt fremadrettet. Det drejer sig om en mand, der har en tilkaldealarm på sig, og han siger:

”Indtil den dag problemet dukker op selvfølgelig, og så ved man jo ikke, hvad man vil gøre, men jeg vil tænke hurtigt, så vil jeg selvfølgelig trykke på knappen, og fortælle dem, at der står altså to halvanden meter brede brandmænd i døren om et øjeblik, hvis I har lyst til at træffe dem, så er I velkomne til at blive. Hovedsagen er, at man ikke taber hovedet”.

4.9 Årsager til efterfølgende psykiske reaktioner

Man kan forestille sig, at der kunne være nogle årsager til, at nogle af interviewpersonerne får mere alvorlige efterfølgende psykiske reaktioner, end andre gør. Der kunne for eksempel være en sammenhæng med grovheden af tricktyveriet. Med grovhed tænkes der på, om der er tale om et fuldbyrdet tricktyveri eller et forsøg. Der tænkes også på, om der har været anvendt tvang eller trusler under udførelsen af tricktyveriet, og hvor mange gerningspersoner, der har været til stede.

De psykiske reaktioner kunne også have en sammenhæng med, om personer har været udsat for kriminalitet tidligere. Det kan enten være i form af andre tricktyverier, eller det kan være i form af andre typer af kriminalitet. Derudover kunne man forestille sig, at det kunne spille en rolle, om ofrene har hørt om andre, der har været udsat for tricktyveri i deres bolig, og kan føle sig truet heraf.

Endelig er der en mulighed for, at de efterfølgende reaktioner skyldes karakteristika hos ofrene selv. Det kunne i sammenhængen være nærliggende at tænke på, at nogle oplever tricktyveriet i eller i nærheden af deres hjem som et alvorligt tillidsbrud. Det kunne også skyldes, at der er tale om, at det er mennesker, der oplever sig selv som ensomme og derfor rammes hårdere, og endelig kunne det være forårsaget af særlige personlighedsmæssige forhold.

Vi ved, at der er nogle blandt de interviewede, der har været udsat for fuldbyrdede tricktyverier, og at der er nogle, der har været udsat for forsøg. Vi ved også, at der er nogle, der har været udsat for grovere typer af tricktyveri end andre, men der fremstår ikke nogen forskel i efterfølgende reaktioner som utryghed eller angst i forhold hertil i interviewmaterialet.

Der er ingen tvivl om, at alle de interviewede kender til tricktyverier i beboelser, og at det på det tidspunkt, hvor de selv bliver udsat herfor, ikke er første gang, de hører herom. Det fremgår blandt andet, at der ind imellem bliver talt om tricktyverier på værestederne, og at der nogle steder har været holdt foredrag eller anden orientering herom, og at de kender til mediernes omtale af tricktyverier, således at det ikke er et ukendt begreb for dem. Eksempelvis er der en kvinde, der udtaler, om det tricktyveri hun blev udsat for: ”Det var lige efter bogen, og det kan jeg ikke forstå, at jeg ikke tænkte på noget før”. Herudover er der en del, der kan berette om ældre bekendte eller ældre mennesker, der bor i nærheden, der også har været udsat for et tricktyveri. Nogle kan fortælle om tricktyverier, der ligner det, de selv har oplevet. En af de mandlige interviewpersoner

kan give et eksempel herpå: "Og så lidt senere så viste det sig, at der var en oppe på ... vej, der også havde haft besøg. Det fortalte min hjemmeplejer mig, og det var på akkurat samme måde". For nogle gør det indtryk at høre om andre ofre for tricktyveri. En kvinde beretter:

"Det her det er det mest uhyggelige, jeg har været med til. Den aggressivitet hun havde, det forstår jeg slet ikke, men man hører om mangle af de gamle mennesker, der forstår jeg altså, det har været svært, de er kommet ind, og så er de blevet i den grad, ja de er blevet, hvad skal man sige, de er ikke søde ved dem, når de kommer ind".

Det er ikke muligt at sige noget om, hvorvidt der er interviewpersoner, som føler sig mere usikre eller truede af at høre om, at andre har været udsat for tricktyveri i deres hjem, eller om den snak om tricktyverier, som de hører, giver anledning til utryghed. Det kan imidlertid siges, at den megen snak om ikke at lukke ukendte mennesker ind, har skabt opmærksomhed.

Som omtalt har flere af interviewpersonerne været udsat for mere end et tricktyveri i deres bolig. Der kan imidlertid heller ikke her ses en sammenhæng mellem at have været offer for flere tricktyverier og mere alvorlig utryghed eller angst efterfølgende. En af de kvindelige informanter, som har været udsat for to tilfælde af tricktyveri, er meget chokeret og påvirket efter den første gang, mens hun ikke er synderlig bekymret efter den anden oplevelse. Hun gør sig selv nogle overvejelser herom, idet hun udtaler "Nej, det var jeg ikke, nu var det nok også, fordi vi var to og sådan noget". Denne kvinde er sammen med en veninde, da det andet tricktyveri finder sted. Vi har ikke spurgt, om informanterne har været udsat for anden kriminalitet, men flere af dem fortæller, at det har de.

Dette kan også komme frem når de eksempelvis bliver spurgt, om tricktyvene stjal smykker, hvortil de så svarer, at de er blevet stjålet ved en anden lejlighed. Som en af informanterne grinende siger: "De er blevet stjålet for mange år siden". Det er overvejende indbrud og forskellige former for tyveri, som interviewpersonerne fortæller om. Der er i alt 16 af de informanter, der har været udsat for tricktyveri i deres hjem, der oplyser, at de har været udsat for andre typer af kriminalitet. Vi ved ikke, om nogle af de øvrige informanter har været udsat for andre former for kriminalitet, men uanset må det siges at være en ret stor andel af de interviewede, der har været udsat for anden kriminalitet end tricktyveri. Der er en interviewperson, der knytter en sammenhæng mellem tidligere at have været udsat for kriminalitet, og den utryghed hun nu oplever, idet hun udtaler: "Ja, og det ligger der jo nok også". Denne person har været udsat for to forsøg på tricktyveri.

Med hensyn til de personlighedsmæssige karakteristika, er der ingen tvivl om, at nogle af informanterne oplever et tillidsbrud, eller at de føler, at de er blevet snydt. Det er blandt andet det de taler om, når de siger, at verden har forandret sig, eller når de taler om, at de har været godtroende. Endnu tydeligere kommer dette nok frem, når der tales om, at tricktyvene udsøger sig gamle og svage mennesker. Heller ikke i forhold hertil er der nogen sammenhæng med, hvordan interviewpersonerne har det bagefter.

Som tidligere omtalt, er der ikke mange egentlig ensomme mennesker repræsenteret i vores interviewundersøgelse. Ser man på de to-tre personer, som ud fra det, de selv siger, er dem der oftest er uønsket alene, så er de to af dem ret påvirkede af deres oplevelse med tricktyverierne, men den tredje ikke er synderligt berørt heraf. Det lave antal gør det helt umuligt at foretage nogen slutning om betydningen af ensomhed i forhold til psykiske reaktioner på at have været udsat for tricktyveri. Interviewpersonernes personlighed mere generelt set er der ikke grundlag for at udtale sig om. Vi ved dog, at der er enkelte af informanterne, der betegner sig selv som forsigtige, forstået på den måde, at de aldrig har mange penge på sig, og at de er opmærksomme på, hvad der sker omkring dem. Der er ingen af dem, som tilkendegiver, at de er blevet meget utrygge.

Vores undersøgelse giver ikke grundlag for at påpege mulige årsager til, at nogle af informanterne får problemer med utryghed og angst som følge af at have været udsat for tricktyveri i eller i nærheden af deres bolig, mens andre kun får mindre problemer, og atter andre slet ikke synes at være påvirkede heraf.

I en engelsk undersøgelse fra 2003 foretages der interview med i alt 250 personer over 60 år. Heraf har 75 personer været udsat for tricktyveri, 45 har afvist forsøg herpå og 95 af de 250 interviewede har ikke oplevet et tricktyveri. Personerne interviewes to gange med cirka tre måneders mellemrum. De interviewpersoner, der har været udsat for et tricktyveri, samt dem der har afvist en tricktyv, interviewes første gang omkring en måned efter hændelsen. Der er lidt færre personer, der deltager i den anden interviewrunde. Således er der henholdsvis 60 ofre, 27 der har afvist en tricktyv og 69 der ikke har været udsat, der deltager i anden runde. Interviewene er overvejende strukturerede. (2003, s. 11-12).

Forfatterne til den engelske rapport Thornton, Hatton, Malone, Fryer, Walker, Cunningham & Durrani spørger blandt andet om depression og ængstelse som følge af tricktyveriet, og de finder, at der ikke er forskel mellem de tre grupper, ligesom der ikke er ændring over tid. De konkluderer derfor, at oplevelsen med at blive udsat for tricktyveri ikke har sammenhæng med forøget ængstelse eller depression (2003, s. 33). Der kan ikke påvises nogen sammenhæng mellem fysisk helbred og det at have været offer for et tricktyveri (2003, s. 35). Derimod ser det ud til, at der er en sammenhæng mellem at blive udsat for tricktyveri og post traumatic stress disorder (PTSD). Thornton et al. finder også, at de ofre, som har inviteret tricktyverne ind, får større efterfølgende problemer, end de ofre, hvor gerningspersonerne har trængt sig forbi ofrene. Endvidere finder de, at de personer, der afviser tricktyverne, er dem, der har de færreste problemer. Thornton et al. fremhæver især, at ofre for tricktyveri har et forhøjet niveau af undgåelsesstrategier. Ofrene undlader for eksempel at tænke på hændelsen eller undgår at gøre ting, der minder dem om den. Forfatterne finder dog, at der er en forbedring fra det første interview til det andet, som altså finder sted cirka fire måneder efter tricktyveriet (2003, s. 33-34).

Resultaterne fra den engelske undersøgelse kan ikke direkte sammenlignes med denne undersøgelse. Først og fremmest er interviewene i den engelske undersøgelse foretaget på et ret præcist og tidsmæssigt kort tidspunkt efter tricktyveriet, mens vores informanter er interviewet fra få dage til cirka 10 år efter hændelsen. For det andet giver den engelske undersøgelses opfølgende interview helt andre muligheder for at foretage målinger af ændringer, end vores undersøgelse gør. For det tredje indgår der en kontrolgruppe i den engelske undersøgelse, som giver et ret solidt grundlag for at vurdere sammenhængen mellem tricktyveri og efterfølgende reaktioner. Endelig indgår der betydelig flere interviewpersoner i Thornton et al.'s undersøgelse. Aldersmæssigt adskiller de to undersøgelser sig ikke meget, da der kun er få af de interviewede i den engelske undersøgelse, der befinder sig i den nederste del af aldersspektret, og i lighed med vores undersøgelse, er de fleste interviewpersoner kvinder. Andelen af kvinder i den engelske undersøgelse er dog lavere, nemlig 70 procent.

Mens Thornton et al. i deres undersøgelse fra England altså finder tegn på, at ofre for tricktyverier får post traumatic stress disorder (PTSD), kan vi i vores undersøgelse ikke tilnærmelsesvis være så specifikke, men kan blot påpege, at der er nogle af ofrene, som har oplevelser af utryghed og angst. Vi kan også sige, at nogle af informanterne mener, at der er en sammenhæng med tricktyveriet. Vi har derfor også taget forbehold over for en egentlig årsagssammenhæng. Det fremgår, at mange har ændret deres vaner især i forhold til hvornår og for hvem de åbner døren. Vi har overvejende tolket dette ud fra en forståelse af den information, som mange ældre mennesker får. Det er muligt, at der kan være en sammenhæng med PTSD, således at der kan være tale om en specifik undgåelsesstrategi i forbindelse med at forsøge at undgå en genoplevelse af den ubehagelige situation. Dette kunne gøre det forståeligt, at det tilsyneladende er forholdsvis let at overbevise ofre for tricktyveri i deres bolig om denne adfærdsændring. Det kan på den anden side betyde, at der i tilfælde, hvor der er tale om en undgåelsesstrategi, kan ske en uheldig forstærkning af traumet.

4.10 Hvilken hjælp?

I forbindelse med interviewene har vi spurgt, om der er nogle, der har tilbudt de udsatte hjælp eller talt med dem om oplevelsen. Vi har ovenfor beskrevet, at de ældre selv fortæller til andre om det de har været udsat for, og at nogle børn kommer og hjælper dem med praktiske ting og eventuelt taler med dem om, hvad det er, de har oplevet. Vi skal senere vise, at det undtagelsesvis sker, at politiet forholder sig til, at de udsatte kan have behov for hjælp. Det ser ud til, at det, de tænker på, er, at de ældre kan have brug for ikke at være alene.

En kvinde beretter, at på det værested, hvor hun kommer, snakker de om det, når de har været udsat for tricktyveri. På interviewerens spørgsmål om det er godt, svarer hun: "Ja, det tror jeg, det er, man skal have det ud". En anden kvinde, der fortæller, at hun har fortalt om det på værestedet, svarer på et spørgsmål, om der var nogen der hjalp hende: "Nej, det vil jeg ikke sige. Der er ingen, der ved, hvad de skal gøre". Intervieweren spørger herefter, om der var nogen, der talte med kvinden om, hvordan hun havde det, hvortil hun svarer: "Ja, det ved jeg ikke". Hvorefter

intervieweren siger: "Så det var mest det, at de lyttede? Og kvinden svarer: "Ja". Yderligere en kvinde fortæller, at de ældre taler om det indbyrdes på hendes værested, men at hun ikke selv har sagt noget om, at hun har været udsat: "Jeg har fortalt det til dig nu her, men ellers ikke. Heroppe når vi har været udsat, så kan vi godt indbyrdes sidde og snakke lidt om det, men vi kan jo ikke gøre så forfærdelig meget andet end at snakke og få luft for det og vores galde, men det er måske også meget godt. Og så er de så meget flinke til at hjælpe os heroppe. Hvis der er et eller andet, hvis de kan se, at der er nogle, der er kede af det, så tager de hånd om os, og snakker med os". I dette interview bliver det altså tilkendegivet, at personalet er opmærksom på, hvordan de ældre brugere har det.

Et lidt længere interviewforløb, hvor det første spørgsmål er, om der er nogen, der har tilbudt kvinden hjælp efter tricktyveriet, lyder således: "Nej, det er der jo sådan set ikke. Det synes jeg ikke. *Politiet tilbød ikke noget hjælp?* Nej, jeg kunne bare ringe, hvis der var noget. *Har du fortalt i aktivitetshuset, hvad du har været udsat for?* Ja, men det er der jo flere, der har været, så det regner de ikke for noget", siger kvinden med et stort smil. Interviewforløbet fortsætter således: "Så det er det, du tænker, det regner de ikke for noget? Ja. *Jer der har været udsat snakker I sammen om, hvordan I har det med det?* Nej, det gør vi sådan set ikke, fordi det er nogle nye, der er kommet, efter jeg er begyndt. *Du har heller ikke bedt om hjælp?* Nej. *Synes du, at du har brug for det?* Nej, jeg klarer mig. *Og det er ikke sådan at du gerne vil snakke med nogen om det?* Nej, for det gavner jo ikke noget". For denne kvinde er tricktyverier en del af livet, som man må affinde sig med, og hun tror ikke, at det tjener noget formål at snakke om det. Det sidste af interviewerens spørgsmål stilles for at finde ud af, om kvinden gerne vil snakke om, hvordan hun har det, fordi intervieweren kan høre, at kvinden ikke har det godt. Hun har været udsat for to tricktyverier inden for et halvt års tid.

En kvinde var, som følge af tricktyveriet, på en skadestue, og intervieweren spørger derfor, om hun fik tilbudt hjælp her: "Nej, jeg var jo ikke indlagt, jeg var jo kun på skadestuen, nej, de tilbød ikke noget, ja de snakkede lidt med en, men ellers ikke, nej, det må man selv komme over. Det kommer man jo også over, men man har det bare indvendig alligevel". Det er helt gennemgående, at de ældre, der er interviewet til denne undersøgelse, ikke får tilbudt nogen form for hjælp fra andre end deres børn. Det er også gennemgående, at de ikke beder om hjælp fra andre. Der er dog en enkelt kvinde, som har taget initiativ til at få hjælp til at klare den angst og uro hun oplever efter tricktyveriet. Hun ringer til sin læge: "... og så sagde han, kom herop, så taler vi sammen om det, og så fik jeg sådan lidt beroligende piller til at tage". En grund til at nogle af disse ældre ikke beder om hjælp skal findes i, at de ikke synes de har brug for det. Som en siger: "Jeg har ikke taget skade af det, nej, jeg er ikke sådan, at jeg trænger til hjælp". Det kan imidlertid også skyldes, at de ikke ved, hvor de skal henvende sig. I alle tilfælde er der en kvinde, der, på et spørgsmål om, hvorvidt hun har bedt om hjælp, reagerer med at sige: "Hvem skal jeg ringe til".

Det er ikke altid helt gennemskueligt, om nogle af dem, der afviser at have brug for hjælp, gør det, fordi det rent faktisk er det, der er tilfældet eller om det mere skyldes, at de ikke mener, at der skal

snakkes om det, og at det er bedre at glemme det hele. Vi har tidligere omtalt, at der er nogle, der ikke ønsker at blive interviewet, fordi de ikke vil rippe op i det der skete.

Vi kan ikke på basis af vores undersøgelse sige noget om omfanget af personer, der får en eller anden form for problemer som følge af at have været udsat for tricktyveri. Thornton et.al. finder, at for 40 % af dem, der har været udsat for tricktyveri i deres bolig eller forsøg herpå, påvirkes deres livskvalitet mærkbart (2003, s. 36). Vi har ikke i vores interview brugt ordet livskvalitet, men vi har spurgt om utryghed, bekymring og angst, og det fremgår, at en del af de interviewede er bekymrede, utrygge eller bange.

Vi kan på grundlag af interviewene sige, at ældre mennesker, der har været udsat for en potentiel traumatisk oplevelse, som et tricktyveri kan være, ikke får tilbudt nogen form for hjælp uanset om de fast kommer på offentlige eller privat væresteder eller er i kontakt med politiet. I de få tilfælde, hvor vi hører om, at der gives en eller anden form for hjælp, ser det ud til, at det er de individuelle politifolk eller medarbejdere på værestederne, der udviser omsorg. Det ser heller ikke ud til, at ofrenes voksne børn i særlig stor udstrækning tænker på betydningen af den emotionelle påvirkning af tricktyverierne.

Som ovenfor omtalt stiller interviewereren under et interview nogle uddybende spørgsmål for at finde ud af, om en af de interviewede kvinder ønsker at få hjælp til at snakke om sine oplevelser. I forbindelse med et andet interview stilles der efter interviewet et direkte spørgsmål om, hvorvidt den interviewede ønsker hjælp til at tale om sine problemer. Denne interviewperson takker ja hertil. Vi kom imidlertid på en vanskelig opgave, da vi skulle forsøge at finde frem til en eller anden form for hjælp. Den person, som skulle have hjælpen, er folkepensionist, hvilket betyder, at der ikke umiddelbart er råd til at betale en psykolog. Derfor var det vores mål at finde frem til et gratis tilbud. Vi startede med at spørge lederen på det kommunale værested, hvor interviewpersonen kommer. Lederen kunne fortælle, at der ikke eksisterer nogen særlig ordning knyttet til væresteder, og at disse borgere falder ind under de sædvanlige regler. Det lykkedes os at finde frem til, at Offerrådgivningen kan tilbyde en times personlig eller telefonisk rådgivning gratis. En oplysning, som blev videregivet til interviewpersonen, men som ikke syntes helt tilfredsstillende.

Denne oplevelse ansporede os til at se nærmere på gratis hjælpemuligheder. Vi har derfor - ud over den kontakt vi allerede havde haft med offerrådgivningen – haft kontakt med Dansk Psykolog Forening, Lægeforeningen, Dansk Socialrådgiverforening og Ældre Sagen for at undersøge hvilke muligheder for hjælp der var at finde. Dansk Socialrådgiverforening og Ældre Sagen kan udelukkende oplyse om den nedenfor omtalte generelle adgang til delvist betalt psykologbistand for befolkningen som sådan.

Praktiserende Lægers Organisation (PLO) henviser til Lægeforeningens hjemmeside, hvoraf det fremgår, at praktiserende læger kan tilbyde gratis samtalerapi. Det forudsætter dog, at lægen deltager i intern eller ekstern supervision. Der kan højst gives syv samtalerapikonsultationer

inden for et år - regnet fra det tidspunkt, hvor den første samtaleterapi gives. Dette tilbud er altså afhængig af, om ens egen læge er interesseret i at yde dette tilbud.

Der er en generel mulighed for befolkningen til hos egen læge at få en henvisning til en psykolog. Ved denne ordning betaler det offentlige 60 % af honoraret og patienten altså 40 %. Der er dog visse omstændigheder, der skal være opfyldt. Dels er det kun visse begivenheder, der er omfattet af ordningen, og dels er der i en del tilfælde en tidsbegrænsning; idet henvisningen skal ske inden 12 måneder efter den begivenhed, der berettiger til psykologhjælp. En af de begivenheder, der kan berettige til en psykologhenvisning, er at have været udsat for røveri, vold eller voldtægt. Det er sandsynligt, at tricktyveri i beboelse kan falde inden for denne kategori. Gennem Dansk Psykologforening har vi fået kontakt til Dansk Krise- og katastrofepsykologisk Selskab, som oplyser, at det er muligt for folkepensionister at søge om at få dækket 85 % af deres egenbetaling, når de får en henvisning til en psykolog fra deres læge. For at få dækket de 85 % af egenbetalingen skal den enkelte søge herom i kommunens socialforvaltning. Det ser ud til at være en lidt omstændelig procedure, men det bringer betalingen ned på et mere overkommeligt niveau. For at få hjælp til at bearbejde eventuelle psykiske følger af et tricktyveri skal ældre mennesker – som det ser ud for nærværende - selv tage initiativ til at opsøge deres læge og fortælle, hvad de har været udsat for. Det vil formentlig være en barriere for nogle ældre mennesker.

Lister & Wall udtaler: "... the emotional, financial and physical impacts of distraction burglary on older people undoubtedly vary because the heterogeneous nature of the cohort – in terms of their wealth, health, life experience and social status – indicates varying capacities to cope with, and recover from, episodes of victimization" (2006, s.117). Lister & Wall peger her på, at ældre mennesker er en heterogen gruppe, som hvis de udsættes for tricktyveri har forskellige forudsætninger for at klare sig igennem oplevelsen. De ordninger for samtaleterapi og psykologbistand der findes, kan siges stort set at være tilstrækkelige for de ældre, som har kendskab hertil og som er i stand til at opsøge hjælpen. Der er imidlertid ingen af interviewpersonerne, der giver udtryk for, at de har kendskab til muligheden for at få den beskrevne hjælp. Af vores undersøgelse fremgår det, at der er en gruppe, som ikke vil opsøge hjælp, selvom de har behov for den. De vil i stedet leve med deres utryghed og angst og i en vis udstrækning barrikadere sig fra omverdenen, med fare for at deres utryghed og angst vokser. Vi vil derfor foreslå, at der gøres en aktiv indsats for at oplyse ældre om de eksisterende hjælpemuligheder og tilskynde dem til at benytte sig heraf. Der er ikke nogen tvivl om, at en del af de ældre, der udsættes for tricktyveri, kunne have gavn af at tale om deres oplevelse og efterfølgende bekymring og angst. Vi vil også foreslå, at der er en specifik person i kommunal sammenhæng, som får denne opgave. Vi mener, at det er vigtigt, at det er en person med viden om ældre mennesker, som kan formidle budskabet, og som de ældre kan kontakte eller blive kontaktet af. Vi er opmærksomme på, at det er svært at nå alle ældre, der har været udsat for tricktyveri i deres hjem. En mulighed er, at denne information kunne knyttes til politianmeldelse, således at der kan udveksles information i tilknytning til, at der sker anmeldelse af tyveriet. Dansk

ældrepolitik har været præget af devisen "længst mulig i eget hjem". Det synes derfor naturligt, at dette også må omfatte, at ældre kan være trygge i deres hjem.

FOREBYGGENDE TILTAG I FORHOLD TIL TRICKTYVERI

I en undersøgelse om ældre og kriminalitet spørger den svenske forsker Håkan Jönson (2003) en forebyggelseskonsulent, hvorfor ældre er så uforsigtige. Svaret er, ifølge konsulenten, at det hænger sammen med isolation og uskyld. Ældre mennesker, der lever isoleret, vil gerne have selskab og er derfor lette at snyde. Endvidere er ældre vokset op i et samfund, hvor der ikke var så meget kriminalitet, som der er nu om dage. De er sårbare, fordi de stadig er bærere af værdier som tillid og hjælpsomhed. Jönson beskæftiger sig blandt andet med forholdet mellem på den ene side at advare mod visse former for kriminalitet og på den anden side risikoen for at skabe ængstelse eller frygt.

Jönsons undersøgelse drejer sig om forebyggelse i forhold til tasketyveri og tyveri fra hjemmet. Med tyveri fra hjemmet menes der overvejende tricktyveri. Når Jönson spørger til ældres uforsigtighed, mener han blandt andet, at de lukker fremmede mennesker ind. Thornton et al. taler også om ældres uforsigtighed. De siger, at de mener, at det er en myte, at ældre mennesker, der er ofre for tricktyveri, er naive, godtroende og lette at overbevise (2003a, s. 3). Deres begrundelse herfor er, at ældre ikke altid bare åbner deres dør for ukendte personer, men at disse personer sommetider trænger sig forbi den ældre beboer.

5.1 Eksisterende danske råd til at forebygge tricktyveri i beboelse

Der er kommet større opmærksomhed på forebyggende tiltag i forhold til tricktyverier, og en del af dem henvender sig direkte til ældre mennesker. Således afholdte Seniorrådet i Gladsaxe Kommune den 6. april 2011 et møde for at orientere beboere om, hvordan de kan beskytte sig med tricktyverier. Til mødet havde kommunen inviteret to repræsentanter fra politiet til at fortælle om sikring af boligen, opbevaring af værdier og beskyttelse mod tricktyverier og kriminalitet. Ud over oplysningen om at mødet har fundet sted, er der ikke videre omtale af det konkrete indhold i mødets oplæg.

Der er fremsat adskillige råd eller anbefalinger til, hvordan man kan beskytte sig mod tricktyveri. Et eksempel på sådanne råd til, hvordan tricktyverier undgås, er udarbejdet af Nordsjællands Politi i samarbejde med kommunerne i politikredsen i 2011. Rådene findes på lokalavisen Villabyerne's hjemmeside, og begrundelsen for udarbejdelse af disse råd – kaldet *Actioncard* – er, at der oplyses at have været flere tricktyverier i politikredsen inden for den senere tid.

Det Kriminalpræventive Råd (DKR) skriver på deres hjemmeside, hvordan man kan beskytte sig mod tricktyveri i beboelse. I en artikel i Boligen fra april 2011 omtales det, at en af de metoder tricktyve benytter sig af, er at udgive sig for hjemmehjælper. Specialkonsulent Karsten Nielsen fra

Det Kriminalpræventive Råd uddyber i den sammenhæng, at det er vigtigt, at plejepersonale har en klar og tydelig praksis med at legitimere sig, fordi "(æ)ldre mennesker er dybt afhængige af hjælp udefra". Endvidere siger han om den stigning, der har været i antallet af tricktyverier i boliger: "det er en beklagelig stigning. Men statistisk set, er der stadig kun en minimal risiko for at blive udsat for tricktyveri." (Frandsen, 2011).

Eksempler af anbefalinger til at forebygge tricktyveri i beboelse

Nordsjællands Politi (Actioncard)

- Luk aldrig fremmede ind i din bolig
- Giv aldrig et glas vand, og lån aldrig toilettet til fremmede
- Afvis fremmede personer, som forsøger at sælge postkort eller lignende ved døren
- Monter sikkerhedskæde og dørspion på din hoveddør
- Hav fast aftale med hjemmehjælper om ankomsttidspunkt – aftal evt. et kendeord
- Aftalte besøg ændres kun efter forudgående telefonisk henvendelse
- Lig ikke inde med større kontantbeløb – hav mærke på evt. bankbog
- Hav fast aftale med vicevært/varmemester ved reparation af din bolig
- Hold altid tasken tæt til kroppen i forbindelse med indkøb – skjul din pinkode ved betaling
- Vær ekstra opmærksom i forbindelse med transaktioner ved hæveautomater – skjul din pinkode

Det Kriminalpræventive Råd (DKR)

- Lav faste aftaler med hjemmehjælpere, håndværkere, sygeplejersker, familie og andre. Bed dem om at overholde aftalerne
- Du skal kun åbne for folk, som du kender. Spørg eventuelt efter legitimation, hvis du er i tvivl
- Undgå at have for mange kontanter eller andre værdier i dit hjem. Hvis du har penge, så sørg for, at de er skjult et sikkert sted – og husk at bruge det samme sted hver gang
- Hvis du bor alene, så lad være med at skilte med det. Forbogstav og efternavn på dørskiltet er nok
- Vær opmærksom på fremmede i kvarteret og tal med din nabo, andre beboere i opgangen eller ejendomsinspektøren. Det kan give tryghed i hverdagen
- Tal med din bank om mærkning af bankbøger. Brug evt. en bankboks
- Betal dine regninger via Pengeinstitutternes Betalingsservice (PBS) eller via netbank
- Få en sikkerhedskæde eller bøjle af god kvalitet og en dørspion på din hoveddør
- Få en låsesmed til at se på din dørlås. Det kan være, at du har brug for en ny eller en ekstra
- Lås døren omhyggeligt, når du går hjemmefra

Ældre Sagen

- Lav fast aftale med hjemmehjælpere, håndværkere, sygeplejersker, familie og andre. Bed dem om at overholde aftalerne.
- Hvis du bor alene, så lad være med at skilte med det. Forbogsstav og efternavn på dørskiltet er nok
- Vær opmærksom på fremmede i kvarteret og tal med din nabo, andre beboere i opgangen eller ejendomsinspektøren. Det kan give tryghed i hverdagen
- Tal med din bank om mærkning af bankbøger. Brug evt. en bankboks
- Betal dine regninger via Pengeinstitutternes Betalingsservice (PBS) eller via netbank
- Få en sikkerhedskæde eller bøjle af god kvalitet og en dørspion på din hoveddør
- Få en låsesmed til at se på din dørlås. Det kan være, at du har brug for en ny eller en ekstra lås

Sikkerrejendom.dk

- Hvis man skal have besøg af familien, en håndværker, hjemmehjælperen eller andre, bør man lave faste aftaler med dem. Husk at sige, at aftalen skal respekteres.
- Bor man alene bør man ikke skilte med det. Derudover behøver man ikke at have flere informationer på ens dørskilt end forbogsstav og efternavn
- Hold øje med fremmede i området. Det er en god idé at fortælle andre om det, hvis man føler sig utryk. Måske kan man føle sig mere tryk, hvis man har god kontakt med ens naboer eller andre personer i ens opgang.
- Husk altid kun at åbne døren for personer, som kan identificeres. Hvis man tvivler på, hvem der står i ens døråbning, kan man altid bede om at se legitimation.
- Sikr hoveddøren med en dørspion og en robust sikkerhedskæde.
- Sørg for at hoveddøren er sikret med en eller flere gode låse.
- Er man ikke hjemme bør døren altid være låst.
- Lad være med at opbevare en masse penge eller andre værdigenstande hjemme. Hvis man vælger at have kontanter derhjemme, skal man sørge for, at de er forsvarligt gemt væk – og brug det samme sted altid.
- Brug Pengeinstitutternes Betalingsservice (PBS) eller netbank til betaling af regninger.
- Det kan nogle gange betale sig at mærke ens bankbøger – forhør banken herom. Ellers kan man bruge en bankboks.

Også Ældre Sagen har udarbejdet en række råd til, hvordan man kan beskytte sig mod tricktyveri. Det sidste eksempel illustrerer, at også firmaer, der sælger sikkerhedsudstyr, har fundet anledning til at oplyse om, hvordan man kan undgå tricktyverier i sin bolig. Dette sikkerhedsfirma tilføjer, at hvis man følger disse råd, bliver risikoen for at blive udsat for tricktyveri væsentlig mindre, og at når de praktiske foranstaltninger for at sikre ens hjem er foretaget: ”kommer man langt med blot at være kritisk over for fremmede, som forsøger at komme indenfor”.

Mens rådene fra Actioncard fremstår meget kategorisk med udtryk som "aldrig", "afvis" og "ændres kun", fremstår DKRs mere nuancerede og afdæmpede. Ældre Sagens råd er identiske med DKRs anbefalinger, men tre råd er dog udeladt.³ I Sikkerejendoms råd indgår det moralsk betonede ord bør adskillige gange.

Som det fremgår i begyndelsen af dette kapitel, udtaler den svenske forebyggelseskonsulent, at de ældres handlemåder kan hænge sammen med, at ældre mennesker lever isoleret og derfor gerne vil have selskab, og at de i højere grad er i besiddelse af værdier som tillid og hjælpsomhed, fordi de er vokset op i et samfund med mindre kriminalitet. Hvis noget af årsagen til at ældre mennesker udsættes for tricktyverier skal findes i, at de er eller oplever, at de er isolerede, og at de udviser tillid og hjælpsomhed, kunne det være interessant at se nærmere på, om nogle af de råd, der gives for at undgå tricktyverier, måske kan udformes, så der tages hensyn hertil.

Det er for eksempel et almindeligt kriminalpræventivt råd, at folk skal låse deres dør, ikke blot når de forlader hjemmet, men også når de er hjemme. I Kongstad og Kruizes undersøgelse af hjemmerøverier fra 2011 i mindre byer viser det sig da også, at der er en udvikling i retning af, at flere låser deres dør, ikke bare når de forlader hjemmet, men også når de er hjemme. Ligeledes anbefales det, at man har en sikkerhedskæde eller sikkerhedsbøjle på sin dør, således at man ikke bare åbner sin dør på vid gab. Disse råd kunne måske få nogle til at tænke, at hvis én lås og én kæde er godt, så må flere være endnu bedre. Der er da også flere af de ovenstående lister med råd, der indeholder anbefalinger om eventuelt at have mere end én lås på døren.

Jönson påpeger i sin undersøgelse: "Criminologist have warned that crime prevention may create a 'fortress mentality' among old people when describing perpetrators as strangers preying on vulnerable victims" (2003, s.184). Der er altså en risiko for, at mennesker kan komme til at isolere sig markant fysisk fra omverdenen, og det er tænkeligt, at det også kan føre til en social og psykisk isolation. Det står ikke helt klart hvorfor flere låse skulle beskytte mod tricktyverier, og når det tages i betragtning, at ældre mennesker i visse situationer – for eksempel ved et fald, et hjerteanfald eller anden sygdom – kan have brug for, at kunne få hurtig assistance udefra, uden at de selv er i stand til at åbne deres dør, synes et råd om flere låse og sikkerhedskæder ikke helt opportunt.

Både DKR og Sikkerejendom har en anbefaling om at låse døren, når man ikke er hjemme. Det er på mange måder et udmærket råd, men også her gælder det, at det er lidt vanskeligt at se sammenhængen til tricktyverier. Her er det faktisk mere relevant at overveje at låse døre, når man er hjemme. Tricktyverier kan foregå på den måde, at en person henvender sig til beboeren, mens en anden går ind ad en ulåst dør og foretager tyverierne, og den førstnævnte opholder eller distraherer beboeren. Jönson omtaler, at i Sverige anbefales det at holde sin dør låst, også når

³ Rådene, at man ikke skal have for mange kontanter eller andre værdier liggende, at man skal låse, når man går hjemmefra og at man ikke skal åbne for folk, man ikke kender er udeladt i Ældre Sagens liste. Det sidste råd indgår dog i Ældre Sagens generelle tekst.

man er hjemme, men der lægges vægt på, at det kun skal være med en lås, således at redningsfolk kan komme ind, hvis det bliver nødvendigt. (2003b, s.185)

En henvendelsesmåde for tricktyve er at bede om at låne et toilet eller en telefon. Actioncard fra Nordsjællands Politi er meget klar på det punkt. Man skal aldrig låne toilettet til fremmede, og det samme gælder med hensyn til at give et glas vand. Endvidere har Actioncard et råd om at afvise personer, som forsøger at sælge postkort eller lignende ved døren. Ingen af de andre organisationer er så specifikke i forhold til, hvad det er, man skal undlade at reagere på. Her tales der i mere generelle termer som 'personer man ikke kender' eller 'personer som kan identificeres'. Fordele ved at bruge en specifik tilgang er, at det bliver meget præcist og klart, hvad man skal være opmærksom på, når ukendte ringer på ens dør. Ulempen er, at rådene kan blive uaktuelle og aflede opmærksomheden fra andre metoder. Det er tænkeligt, at Nordsjællands Politis Actioncard er udarbejdet som her og nu råd til personer udelukkende inden for politikredsens område, og at rådene er baseret på viden om, hvilke metoder tricktyvene aktuelt bruger. Det er også tænkeligt, at tanken er, at rådene løbende skal suppleres eller omformes. Der er ingen tvivl om, at der bruges forskellige strategier i forbindelse med tricktyverier. På TV Midt-Vest's hjemmeside optræder der den 5. september 2011 en overskrift: Pas på: Tricktyveri på en ny måde. Herefter er der en kort artikel om, at en 82-årig kvinde har været udsat for tyveri efter at være blevet opsøgt af en yngre kvinde, som kom med blomster og sagde at den 82-årige havde vundet 500 kr.⁴

Som indledningsvist omtalt siges det, at ældre mennesker er bærere af værdier som tillid og hjælpsomhed. Hvis det er svært for ældre bare at afvise personerne, der beder om hjælp, fordi de grundlæggende er eller mener, at man skal være hjælpsom, kunne et råd for eksempel være, at de finder ud af, hvor det nærmeste offentlige toilet er, og hvor den nærmeste offentlige telefon er. Oplysninger som de så kan give videre til den/dem, der står uden for døren. Det betyder, at de kan være hjælpsomme samtidig med, at de ikke lukker de fremmede ind i deres bolig. En anden mulighed er at give råd om, at afvisninger kan fremføres på en venlig måde.

En anbefaling, som optræder på såvel DKRs som på Ældre Sagens og Sikkerejendoms liste, er, at man ikke skal skilte med, at man bor alene. Det synes at være et godt råd i forhold til tricktyverier. Af tabel 4.1 fremgår det, at ud af de 4.212 sager om tricktyveri i perioden 2007-2010, hvor der er oplysning om ofrene, er der i 4.079 af sagerne kun et offer. Det kan ikke fastslås, at alle disse ofre også bor alene, men det er mest sandsynligt, at det er hovedparten af dem. Vi ved, at de fleste ofre er ældre kvinder. Der er derfor en statistisk sandsynlighed for, at en hel del af dem bor alene, da kvinder gennemgående lever længere end mænd. Det er derimod vanskeligere at forstå, hvordan rådet om kun at have forbogstav og efternavn på dørskiltet skal kunne skjule, at en person bor alene. Det kan skjule kønnet på beboeren, men ikke antallet. En af interviewpersonerne i undersøgelsen af hjemmerøverier, som boede alene, berettede, at vedkommende havde sat to

⁴ En metode i øvrigt, som allerede blev brugt i København i 2010 jf. Polsas-oplysninger.

forbogstaver på sit dørskilt for at give det indtryk, at der boede to personer i boligen (Kongstad & Kruize, 2011).

Det er helt gennemgående, at det anbefales at lave faste aftaler med personer, som skal komme enten på besøg eller for at udføre arbejde i boligen. Det lyder umiddelbart som en udmærket tanke, og ses det som et enkeltstående råd virker det uproblematisk. Hvis rådet imidlertid kombineres med andre råd om ikke at åbne døren for fremmede kan det måske føre til det Jönson omtaler som: "... educated to regard a ring on the doorbell as a risk situation, where it is appropriate to think and fear the worst" (2003b, s.189). Jönson tilføjer, at hvis anbefalingerne virker for skræmmende, kunne det få den ulempe, at beboere vil blive tøvende i forhold til at konfrontere den, der ringer på døren.

Det er ligeledes gennemgående, at det anbefales ikke at have for mange kontanter liggende hjemme, at bruge pengeinstitutternes betalingservice eller netbank til at betale regninger med og at have mærke på eventuel bankbog. Også disse råd synes umiddelbart som gode. Det ville dog nok for nogle synes ret uoverskueligt at skulle omlægge gamle rutiner ved betaling af regninger. Det ville formentlig være hjælpsomt, hvis der i sammenhængen blev givet eller henvist til oplysninger om, hvordan man griber sådanne ændringer an. Det kunne blot være en oplysning om at tale med banken, i lighed med oplysningen om mærke på bankbog. I forbindelse med rådet om ikke at have for mange penge liggende siges det af nogle, at hvis man har penge liggende, så skal man sørge for, at de er skjult et sikkert sted, eller at de er forsvarligt gemt væk. Det lyder igen som et godt råd, men spørgsmålet er, hvad et sikkert sted eller hvad forsvarligt gemt væk betyder, og hvordan disse udtryk opfattes. Et sikkert sted kunne være et pengeskab, men de færreste har et pengeskab hjemme. En anden mulighed er en låst skuffe eller skab, men det fører til, at der er en nøgle, som så skal opbevares sikkert.

I forbindelse med at gemme kontanter derhjemme tales der også om, at det altid skal være det samme sted pengene gemmes. Det må formodes, at det er underforstået, at hvis det samme sted bruges hver gang, så er det lettere at huske, og at der dermed opbygges en fast rutine eller en vane. I den ovennævnte artikel fra boligbladet tales der om, at ældre kvinder har nogle vaner, som tyvene kender til, og som de udnytter. Det nævnes at smykker ofte opbevares i et smykkeskrin foran et spejl, og at deres taske ofte hænger i entreen (www.blboligen.dk). I denne sammenhæng ses de faste vaner som en ulempe.

Såvel Det Kriminalpræventive Råd som Sikkerejendom anbefaler, at hvis man er usikker på, hvem den person, der ringer på døren, er, kan man bede om at se legitimation. Det vil i de fleste tilfælde være en udmærket fremgangsmåde, bortset fra de få tilfælde, hvor tricktyvene har udstyret sig med et falsk identitetskort, eller i de tilfælde hvor beboeren er blind. Det kan måske siges, at hvis der skal bruges legitimation, ville det være at foretrække, at de personer, som i arbejdsmæssige sammenhænge, skal ind i en privat bolig altid har legitimationskort på sig og altid uopfordret fremviser kortet. Det kan formodes, at en fremgangsmåde, hvor den, der ringer på, automatisk

fremviser legitimation, vil skabe mindre mistænksomhed og anledning til ængstelse især i ældre beboeres hverdag.

Både Det Kriminalpræventive Råd og Ældre Sagen har en anbefaling, der lyder som følger: "Vær opmærksom på fremmede i kvarteret og tal med din nabo, andre beboere i opgangen eller ejendomsinspektøren. Det kan give tryghed i hverdagen". Sikkerejendom har formuleret en tilsvarende anbefaling således: "Hold øje med fremmede i området. Det er en god idé at fortælle andre om det, hvis man føler sig utryg. Måske kan man føle sig mere tryk, hvis man har god kontakt med ens naboer eller andre personer i ens opgang".

Det er højst sandsynligt, at tricktyve vil være personer, som ikke sædvanligvis færdes i kvarteret. Der er som udgangspunkt ikke noget forkert i, at være opmærksom på, hvad der sker i ens nærområde, og hvem der færdes der. Det synes dog, at menneskers mistænksomhed over for andre personer strækkes meget vidt med rådet om at være opmærksom på eller at holde øje med alle ukendte personer i kvarteret. Selvom der er sket en stor stigning i antallet af tricktyverier i boliger, er omfanget af denne form for kriminalitet begrænset relativt set. Det kunne frygtes, at en sådan anbefaling snarere er med til at skabe utryghed frem for at mindske utrygheden. Det kunne være mere ønskeligt, hvis der i højere grad lagdes vægt på den positive nysgerrighed og interesse mange mennesker har for nyt i deres kvarter. Ukendte personer kan være nytillflyttere, som det kunne være interessant at lære at kende, og som det ville være godt at integrere i lokalmiljøet. Anbefaling om at tale med andre mennesker i ens nære omgivelser synes derimod som en god tanke.

I andre sammenhænge har Det Kriminalpræventive Råd talt for, at naboer hjælper hinanden, nemlig i en ordning, der kaldes Nabohjælp, og i en ordning om netværk i boligområder. Nabohjælp omtales oftest i forhold til forebyggelse af indbrud. Nogle af de forhold, der lægges vægt på, er at kende hinandens dagligdag og at hjælpe hinanden med at få boligen til at se beboet ud under bortrejse. Formålet er at skabe større tryghed og at mindske kriminaliteten. Formålet med netværk i boligområder er at skabe kultur, tradition og fællesskab gennem projektlignende aktiviteter bl.a. for at fremme trivslen. I denne sammenhæng lægges der noget større vægt på at deltage i og inkludere nærmiljøet i modsætning til at lukke sig inde, som en del af anbefalingerne i forhold til tricktyverier tenderer at fremhæve.

Det Kriminalpræventive Råd slutter af med en anbefaling, der lyder således: "Lås døren omhyggeligt, når du går hjemmefra". Også i Sikkerejendoms liste indgår et tilsvarende råd. Det er dog formuleret lidt anderledes: "Er man ikke hjemme bør døren altid være låst". I dagens Danmark er det langt de fleste steder en god idé at låse døre, når man forlader sit hjem. For skulle der ske et indbrud, er det af forsikringshensyn en fordel, at døren har været låst. Det er imidlertid ikke helt gennemskueligt, hvilken betydning anbefalingen har i forhold til tricktyverier.

5.2 Interviewpersonernes kriminalpræventive anbefalinger

Vi har under interviewene spurgt, om interviewpersonerne har nogle gode råd til andre, så de kan undgå at blive udsat for tricktyverier i deres bolig. Nogle svarer klart nej, når de bliver spurgt, om de har råd til andre, men ellers er det oftest råd i retning af ikke at åbne døren for nogen, man ikke kender, eller når man ikke venter nogen. Der er også nogle, der nævner, at man skal bruge sikkerhedskæde eller dørspion, og en enkelt taler om "at passe på, når der kommer nogle med ditten og datten". Det er råd, som er i overensstemmelse med det, der bliver anbefalet i de tidligere omtalte vejledninger.

Nogle fortæller, at politiet, når de kommer ud i forbindelse med en anmeldelse for tricktyveri, siger til dem, at de skal lade være med at åbne døren for mennesker, de ikke kender. I to af de besøgte lejligheder sidder der et lille skilt på indersiden af lejlighedens hoveddør med teksten: "Vi lukker ikke op for tricktyve. Politiet". På nogle væresteder har der været orientering om tricktyverier, og når interviewpersonerne taler herom, lyder det som om, at de også her har fået de samme råd. Det kan bekræftes af, at en leder for et aktivitetscenter udtaler, at borgerne er meget opmærksomme på, at de ikke skal lukke døren op for mennesker, de ikke kender. En anden leder omtaler, at blinde og svagtseende har en evne til at høre på trin på trappen, at det er nogle, de ikke kender, og at så lukker de ikke døren op. Nogle af interviewpersonerne siger, når de taler om ikke at åbne døren for mennesker, de ikke kender, "det ved vi jo godt" eller "det har vi jo fået at vide". Der er ikke så meget tvivl om, at det er netop budskabet om ikke at åbne døren, der har den største udbredelse. Nogle kan fortælle, at også boligselskaber til tider giver besked om, at man skal undlade dette. En interviewperson, som ikke selv har været udsat for tricktyveri, beretter: "Vi har fået besked på fra bestyrelsen, at vi ikke må lukke op, fordi det må vi bare ikke, fordi folk kan finde på at sige det ene og det andet, som ikke passer. Vi skal bare lade være, for vi får skriftlig besked fra bestyrelsen, hvis vi skal have lavet et eller andet, så vi må ikke lukke op". Senere i interviewet siger denne kvinde: "Vi skal hele tiden låse og låse og låse". En interviewperson svarer på spørgsmålet, om hun har nogle råd til andre, så de kan undgå tricktyveri: "Ja, først og fremmest at lade være med at lukke op, det er sådan set det. Jeg kan ikke sige ret meget andet, og hvis der er lukket, så kan de jo ikke gøre noget". Denne kvinde har faktisk været udsat for et tricktyveri, hvor der ikke bliver ringet på døren, men hvor en kvinde på trappeopgangen tilbyder at hjælpe hende, så hendes råd til andre er altså ikke baseret på egne dårlige erfaringer.

Nogle interviewpersoner taler i forbindelse med råd til andre om, at man skal tænke sig om. Dette kan være knyttet sammen med at undlade at lukke døren op, for eksempel er der en, der siger: "Jeg vil håbe, de ville tænke sig godt om, og ikke lukke fremmede mennesker ind, nogen de ikke kender, bede om at se et bevis på, at de er den, de er. Det ville jeg foreslå". Det med at tænke sig om kan også være bredere tænkt, således er der en mand, der siger: "... og så i det hele taget prøv at tage det roligt, for hvis du går i panik, så kan du ikke foretage dig noget fornuftigt, så prøv om du kan tage det roligt. Og så kan du se folk an, man kan godt sommetider se på folk, om de er hæderlige eller de ikke er". En enkelt person taler om ikke at reagere med frygt: "... og så skal

man ikke se ud, som om man er bange over for dem, det tror jeg nok er det værste man kan gøre, man skal ligesom vise, at her bor jeg. Og så får de en lille smule respekt.”

Som omtalt er der personer, som siger, at de ikke har nogen anbefalinger til andre. Det er uvist, om det skyldes, at de mener, at de ikke vil eller ikke kan give råd, eller om det hænger sammen med, at de mener, at der ikke findes råd, der kan forebygge tricktyverier i beboelser. To af disse interviewede udtaler, at de ikke tror, at det er særlig let at hindre tricktyverierne. Den ene siger meget klart: ”Jeg må ærlig indrømme, at jeg tror ikke, der er så meget at gøre, fordi når menneskeheden er sådan, og vi lukker frit op for et halvt hundrede stykker hver dag, så kan jeg altså ikke se, der er nogen mulighed for at gøre det andet end at prøve på at tænke på det og så være opmærksom på det.” De 50 mennesker, denne interviewperson taler om, er østeuropæere. Den anden interviewperson, der taler om, at det ikke er så let at forhindre tricktyverier, har nævnt forskelligt man kan gøre, men slutter så af med at sige: ”Men det er jo næsten ikke til at gardere sig imod, det er det ikke, og folk er usædvanlig frække”.

En enkelt informant har et råd, som er rettet mod tiden efter at have været udsat for et tricktyveri: ”Jeg skynder mig herhen, hvor jeg snakker med de andre, og de griner, og de laver sjov, og det er ligesom om det hjælper, så det vil jeg råde andre til. Vær endelig sammen med nogen, så man er fri for at sidde og være ulykkelig”.

Det er tidligere omtalt, at der er en kvinde, der taler om, at hun savner tidligere tiders fællesskab i opgangen, hvor man passede på hinanden. Der er også nogle, der fortæller, at de søger hjælp hos andre beboere i deres opgang. Det drejer sig i alle tilfælde om mennesker, som de kender i forvejen. Det er bemærkelsesværdigt, at der ikke er nogen af informanterne, der taler om, at en større kontakt beboerne imellem i den opgang eller i det lejlighedskompleks, de bor i, kunne være en mulighed for at beskytte sig mod tricktyverier, fordi der ville være en større viden om, hvad der sker, og hvem der færdes i ejendommen.

5.3 Anbefalinger sammenholdt med interviewanalysen

Det Kriminalpræventive Råd har i forbindelse med deres anbefalinger en oplysning om, at det især er ældre, der udsættes for tricktyveri. Det er en oplysning, som sikkert henviser til Ældresagen må formodes overvejende at henvende sig til ældre, mens det ser ud til, at Nordsjællands Politi med deres råd henvender sig mere bredt til lokalbefolkningen.

Undersøgelsens interviewdel viser, at budskabet om, at man ikke skal lukke mennesker ind man ikke kender, i vid udstrækning har nået målgruppen. Af informanternes udtalelser lyder det som om, at dette budskab når målgruppen fra flere sider. Dette kan formentlig tolkes som, at en betydeligt bredere skare end blot ældre har hørt herom i sammenhæng med tricktyverier i boliger. Meget tyder på, at budskabet er gået så klart igennem, at der er en tendens til, at der slet ikke reageres på, at det ringer på døren, hvis en beboer ikke venter besøg. En hjemmeside for to bydele i London har det råd, at hvis man er i tvivl om, hvorvidt det ærinde, der fremføres, er sandt,

kan man bede den besøgende komme tilbage på et senere tidspunkt, hvor der er mulighed for, at der kan være en anden person til stede. De påpeger: "A genuine caller will not mind making an appointment".

Det ser også ud til, at budskabet om at lave aftaler med i alle tilfælde familie og venner fungerer, mens det er mere tvivlsomt, om det fungerer med andre grupper, som har et legitimt ærinde. I anbefalingerne rådes folk til at bede om legitimation, hvis de er usikre på, om dem, der beder om at komme ind, er dem, de påstår, de er. De oplysninger om legitimation, som vi har fået i forbindelse med interviewene, tyder på, at det i det undersøgte område er forholdsvist udbredt, at hjemmehjælpere af sig selv viser legitimation, når de ikke fast kommer hos en person. Det kunne fremføres, at spørgsmålet om legitimation eller tydelig uniformering snarere burde være de besøgendes opgave. Der er enkelte blandt de interviewede, der taler om falske legitimationskort og falske uniformer. Det er korrekt, at der kan forekomme forfalskninger, men uanset må det betragtes som mere sikkert, at faggrupper, som skal ind i menneskers hjem i fagligt ærinde, er udstyret med tydelige kendetegn på, hvem de er, og at de også sørger for at vise dem. Hvis besøg yderligere kombineres med forudgående skriftlige aftaler, hvor der er en afbildning af logo eller legitimationskort, kunne det være en stor hjælp. Den ovenfor nævnte hjemmeside fra London anbefaler, at man tager legitimationskortet og ser godt på det, som det siges: "Don't allow them to flash it". Der er ikke så meget tvivl om, at når informanterne lukker nogen ind, så er det blandt andet, når informanterne tror på, at henvendelserne er legitime og at de besøgende kommer fra en offentlig institution.

Derimod kniber det mere med budskabet om at få installeret dørspion og sikkerhedskæde. Det fremgår da også af interviewene, at der er nogle problematikker i forhold hertil for ældre mennesker. Dørspionen viser sig at volde problemer for nogle ældre mennesker, fordi dørspioner sædvanligvis er placeret i en højde, som gør, at en del af de ældre ikke kan nå op og se, hvem der står uden for døren. I forhold til sikkerhedskæde kan der være helt modsatrettede anbefalinger. Det viser sig, at nogle ældre mennesker ligefrem får forbud mod at bruge sikkerhedskæder. Det kan siges, at i relation til sikkerhedskæder kommer det meget tydeligt frem, at rigide anbefalinger og påbud volder problemer. Det synes oplagt, at hvis og når der skal gives anbefalinger om at bruge en sikkerhedskæde, skal der medfølge en beskrivelse af, hvordan og hvornår kæden er relevant at bruge i relation til tricktyverier. Brug af sikkerhedskæde eller sikkerhedsbøjle kan i mange tilfælde siges at være et udmærket værn mod tricktyverier. Frem for et råd om overhovedet ikke at åbne døren for mennesker, man ikke kender, kunne det måske anbefales, at man i stedet undersøger, hvem det er, der ringer på, inden man åbner. En mere konsekvent brug af sikkerhedskæde og dørspion kunne betyde, at der vil ske en mindre isolation, fordi det trods alt giver en mulighed for at undersøge, hvem det er, der prøver at komme i kontakt med beboerne, og samtidig giver det en mulighed for, at åbne for mennesker, som man gerne vil i kontakt med. En af de interviewede, som ikke har været udsat for et tricktyveri, fortæller, at hun ikke længere får lokalavisen, fordi hun overhovedet ikke reagerer, når det ringer på døren. Lokalaviser uddeles sædvanligvis på samme måde som reklamer. Der er adskillige af interviewpersonerne, der

fortæller, at de overhovedet ikke reagerer, når det ringer på eller at de ikke lukker op, når der bliver sagt, at det drejer sig om reklamer. De risikerer altså både at blive afskåret fra menneskelig kontakt og fra information om deres lokalområde.

I interviewene er vi gået lidt dybere ind på spørgsmål om forskellige former for betalingsmåder. Det fremgår, at alle har kontanter liggende, og det fremgår, at der ikke bruges betalingskort. Det fremgår også indirekte, at der ikke bruges netbank. Der er en del der fortæller, at de eller deres børn går i banken og hæver penge, og der er kun en af de interviewede, der oplyser, at hun har en PC'er dog uden nettilslutning. Vi har tidligere argumenteret for, at det måske kan være en fordel, at der findes kontanter frem for betalingskort, når der kommer tricktyve ind i ældre menneskers hjem, fordi kontanterne blot kan medtages, mens betalingskort forudsætter, at der også udleveres en pinkode. Udlevering af både kort og pinkode kan eventuelt give tyvene adgang til et ældre menneskes samlede rørlige formue. Det er derfor en risiko for, at der kunne blive brugt grovere metoder fra gerningspersonernes side. Der er, som det fremgår, da heller ikke så meget tvivl om, at anbefalingerne om ikke at ligge inde med kontanter ikke efterleves. Vi har ikke spurgt, om de ældre informanter, vi har talt med, har mange kontanter liggende, men det fremgår af nogle af interviewene, at det dels kan variere for persongruppen, og at det dels for de enkelte kan variere afhængig af, hvornår de sidst har været i banken, eller om der er særlige begivenheder i den nærmeste fremtid.

5.4 Mørketal og forebyggelse

Der er flere, der peger på (Collomb-Robert et.al., u.å., Lister & Wall, 2006, Thornston, 2003), at der formentlig er et stort mørketal for tricktyverier. Lister & Wall mener, at der er en del tricktyverier, som ikke anmeldes til politiet på grund af ofrenes skam over at være blevet snydt, eller at social isolation kan betyde, at der ikke er familie eller venner til at tilskynde en politianmeldelse. Ligeledes mener de, at forsøg er underrapporterede, fordi ofrene måske slet ikke opdager, at de har afvist en potentiel tricktyv (2006, s.109). Disse antagelser bekræftes af en udtalelse fra en ansat i Samvirkende Menighedsplejere, som var os behjælpelige i relation til interviewundersøgelsen. Hun udtaler således, at hun tror, at flere af de tricktyverier i boliger, som hun hører om, ikke anmeldes til politiet. Hun siger, at når man er oppe i 90'erne og har besvær med bare at få hverdagen til at fungere, så kan man ikke overskue eller overkomme at foretage en politianmeldelse. Hun har ikke hørt om, at der er blevet stjålet meget, og det er hendes indtryk, at det ikke så meget er tyveriet som indtrængningen, der giver anledning til problemer. Collomb-Robert et.al. giver udtryk for, at et stort mørketal kan få betydning for forebyggelse, fordi: "... it is difficult to identify the characteristics of victims and/or offenders. This point leads, finally, to a difficulty in accurately targeting interventions" (u.å., s.28). Collomb-Robert et.al. taler her om at målrette forebyggelsen. Hermed mener de blandt andet, at forebyggelsen skal målrettes de grupper, der især risikerer at blive udsat, og at viden om tricktyves mange forskellige fremgangsmåder skal være bedre. Endvidere taler de om, at formidlingen så vidt som muligt skal ske, uden at frygten for at blive udsat for tricktyveri øges (u.å., s.29).

5.5 Afsluttende bemærkninger

Det er udbredt blandt de forskere, som beskæftiger sig med tricktyverier, at tale om, at den kriminalitetsforebyggende indsats ikke må føre til en øget frygt hos de ældre. Jones taler ikke blot om risikoen for at ældres angst øges, men også om at kriminalforebyggende tiltag kan føre til, at "elderly people feel increasingly deskilled in coping with their environment" (s. 199). Mens Jones taler om at kriminalitetsforebyggelse kan føre til, at ældre mennesker kan komme til at føle, at de bliver dårligere til at begå sig, taler Lister & Wall mere generelt om, at samfundets opfattelse af ældre kan få indflydelse på, at de opfattes som lette ofre. Lister & Wall mener, at sårbarhed er en bedre prædikator for, hvem der er i risiko for at blive udsat for tricktyveri, end alder er. De udtaler: "... although 'old age' overlaps with 'vulnerability', the two are not synonymous" (2004, s.56). Dette konkluderer de ud fra en forståelse af, at ældre mennesker, efter deres opfattelse, kan være "unge" eller "gamle" ældre mennesker. De mener, at "gamle" ældre er de mest udsatte, og yderligere at det også er dem, der er sværest at nå med forebyggende tiltag (2006, s.118). Videre tilkendegiver de, at hvis ældre generelt stemples som sårbare, kan det indebære, at det ikke bare påvirker gerningspersonernes opfattelse af ældre som lette ofre, men at ældre selv internaliserer denne opfattelse (2004, s.57).

Jönson taler også om betydningen af samfundets opfattelse af ældre. Han taler således om et 'breakdown syndrom', som indtræder, når de rolletab, der følger med at blive gammel, kombineres med "stereotypical societal images of old age". Han siger, at negative forventninger resulterer i faldende kompetencer og tilbagetrækning hos ældre. Videre omtaler han en kriminalpræventiv kampagne for ældre mennesker i Sverige. Blandt de anbefalinger, som han omtaler fra denne kampagne, er der især to, som vi finder interessante. For det første at ældre lærer, at de selv kan overgå tricktyvene, hvis de er opmærksomme og lærer at forudse de metoder, som tricktyve bruger over for ældre. For det andet at ældre rådes til, at tage kontakt til naboer og andre mennesker i beboelsesområdet for at etablere kriminalpræventive netværk (2003b, s. 185-186). Det sidste har stor lighed med det ovenfor omtalte Nabohjælp og netværk i boligområder, som Det Kriminalpræventive Råd beskæftiger sig med. Det fremgår af omtalen, at i den svenske kampagne var der personlig kontakt mellem de ældre og rådgiverne på møder. Dette er interessant i sammenhæng med, at Thornton et.al. finder, at interviewpersonerne i deres undersøgelse fortrækker, at kampagner om tricktyveri formidles via fjernsyn eller ved personligt møde (2003, s.40).

Jönson udtaler "Brott mot äldre väcker också en särskild indignation ..." (2003a s.11). Denne indignation har vi også personligt oplevet under vores arbejde med tricktyverier mod ældre. Vi er dog opmærksomme på, at dette nødtigt skal føre til forenkede løsninger, som kan komme til at virke nedgørende og fratage ældre mennesker deres muligheder for at være de enkeltindivider, som de også er; samtidig hermed mener vi, at vi som samfund skal tage hånd om vores ældre, når de har brug for det – og det kan meget vel være gennem at gøre dem bedre til at tage vare på sig selv. Det fortærskede Kirkegaard citat om at møde mennesket, hvor det er, kan også passende

trækkes frem her. Vi mener, at det er vigtigt, når man skal give ældre anbefalinger og råd om, hvordan de skal forsøge at beskytte sig mod tricktyveri i deres bolig, at man tager udgangspunkt i, at de er ældre mennesker, og at de ændringer, de eventuelt skal foretage, skal ligge inden for nogle realistiske rammer i forhold til det liv, de lever og har levet. Vi mener samtidig, at det er vigtigt at medtænke, at ældre mennesker ikke skal betragtes som en ensartet gruppe, hvis fællestræk er, at de er ældre, men en lige så heterogen gruppe, som andre aldersgrupper.

KAPITEL 6

GERNINGSMANDSPROFIL AF TRICKTYVE

For at få et indtryk af hvem der står bag tricktyverier, er der tre mulige tilgange. For det første kan vi se på, hvem der er fundet skyldig i tricktyveri. Fordelen ved denne tilgang er, at vi med (en ret stor) sikkerhed kan sige, at disse personer er tricktyve. Ulempen ved denne metode er, at der kun er få personer, der er fundet skyldige set i forhold til antal anmeldte tricktyverier. Risikoen, for at de kendte tricktyve ikke er repræsentative for alle tricktyve, er reel.

Den anden mulighed er at se på, hvem der er sigtet for tricktyveri. Det er ikke sikkert, at skylden kan bevises, men hypotesen er, at når politiet sigter en person for tricktyveri, er personen formentlig gerningspersonen; om det nu juridisk kan bevises eller ej. En ulempe ved denne metode er, at der sikkert også er sigtede, som faktisk er uskyldige. En anden ulempe er, at der set i forhold til anmeldelser heller ikke er mange sigtelser for tricktyveri.

Den tredje vej til at nå frem til en profil af tricktyve er på basis af signalement. Forurettede og vidner har været i kontakt med tricktyvene og er dermed i stand at give en beskrivelse af gerningspersonerne. Den store fordel ved denne tilgang er, at alle gerningspersoner i princippet kan medtages i beskrivelsen. Denne metode har også sine ulemper. For det første kan forurettede og vidner kun oplyse få karakteristika ved gerningspersonen - kun hvad de kan se, høre eller lugte. For det andet bygger denne metode på forurettedes og vidners observationer. Det er langt fra sikkert, at de er præcise. Endelig er denne metode afhængig af politibetjentenes evner til at spørge efter og dokumentere signalementsoplysninger.

I dette kapitel anvendes alle tre metoder til at opnå profiler af tricktyve. Idéen med at tegne en profil af tricktyve er, at undersøge om der kan genkendes (idealtypiske) grupper blandt tricktyve. Profilen kan blive sammensat på baggrund af personkarakteristika, men også på baggrund af fremgangsmåde (modus operandus). Alle tre metoder til at finde frem til personkarakteristika for tricktyve har fordele og ulemper; og ved at kombinere resultaterne af disse tre spor kan der formentligt opnås de bedst mulige resultater.

6.1 Grundlag for profil af kendte/sigtede tricktyve

Analyserne tager udgangspunkt i perioden 2007-2010. Når et tricktyveri er anmeldt i 2007, kan der blive sigtet en eller flere personer for denne lovovertrædelse. Det behøver ikke nødvendigvis at ske i det samme år. Det samme gælder for anklagernes eller domstolens afgørelse. Tabel 6.1 viser antallet af anmeldelser for årene 2007-2010. Det viser også, hvor mange af disse anmeldelser, der har ført til en sigtelse og hvor mange af disse sigtelser, der er afgjort. At der er en mindre difference i antal sager med sigtelse og sager med afgørelse i årene 2007, 2008 og 2009 skyldes

muligvis, at anklageren har ændret på gerningskoden; med andre ord, at sagen ikke længere anses som tricktyveri i beboelse. Differencen i 2010 er betydelig større, og dette hænger sammen med, at disse sigtelser ikke var afgjort ved slutningen af 2010.

Tabel 6.1 Anmeldelser, sigtelser og afgørelser af tricktyveri i beboelse (2007-2010)

	Anmeldelser	Sager med sigtelse	Sager med afgørelse
2007	1.036	63	60
2008	829	64	63
2009	1.059	32	30
2010	1.450	40	24
I alt	4.374	199	177

Kilde: Polsas

I alt har – i slutningen af 2010 – 199 af de 4.374 anmeldte sager ført til en eller flere sigtelser. Det svarer til opklaring af 4,5 procent af sagerne.⁵ Der er sigtet i alt 262 personer i forbindelse med disse 199 sager.

I slutningen af 2010 er 177 af de sager, hvor der er rejst en sigtelse, afgjort. Disse 177 afgjorte sager vedrører 229 personer. Efter afhøringen af sigtede, vurderer politiet om sagen indeholder tilstrækkeligt bevis til, at anklageren kan rejse tiltale. Hvis beviset ikke er stærkt nok (retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 2), eller hvis det viser sig, at den sigtede ikke kan være gerningsmand – for eksempel fordi vedkommende har et holdbart alibi, eller fordi der ikke er tale om et strafbart forhold (retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 1) – opgives påtalen. Det er formelt anklagemyndigheden, der tager denne beslutning. Når en sigtelse er opgivet efter § 721 anses personen for ikke bevisligt skyldig (Kruize, 2004). En anden situation, hvori en person ikke er (beviseligt) skyldig, optræder når retten frifinder tiltalte.

Tabel 6.2 viser, at 45 procent af de 229 sigtede/tiltalte personer ikke er fundet skyldige i tricktyveri i beboelse. Ser vi på sagsniveau, så viser det sig, at sigtede i 73 ud af de 177 sager ikke er fundet skyldige. Det svarer til 41 procent af sagerne. I 104 sager anses de sigtede som skyldige.

Afgørelsen af om en tiltalt person er skyldig kan træffes af anklagemyndigheden eller i retten. Anklageren kan afgøre sagen ved bødeforlæg eller tiltalefrafald (retsplejelovens § 722). Ved 7 ud af de 9 personer, hvor tiltalen er undladt, er det sket efter § 722, stk. 1, hvilket vil sige, at den pågældende lovovertrædelse er af ringe strafværdighed.

⁵ Politiet anser en sag for (delvis) opklaret når der er sigtet en person i sagen.

Tabel 6.2 Afgørelser af tricktyveri i beboelse (2007-2010)

	Antal	Procent
Sigtelse grundløs (§ 721, stk. 1, nr. 1)	2	1 %
Påtale opgivet (§ 721, stk. 1, nr. 2)	75	33 %
Frifundet	26	11 %
Ikke (beviseligt) skyldig	103	45 %
Tiltale undladt (§ 722)	9	4 %
Bødeforelæg	6	3 %
Betinget dom	12	5 %
Dom	90	39 %
Forvaring (§ 68-70)	3	1 %
Andet	6	3 %
Skyldig	126	55 %
I alt	229	100 %

Kilde: Polsas

6.2 Personer sigtet og/eller fundet skyldige i tricktyveri

For at tegne et billede af hvem der er sigtet for tricktyveri i beboelse, og hvem der er fundet skyldige for denne lovovertrædelse, har vi tre karakteristikker til rådighed: køn, alder og nationalitet. Kønsfordeling blandt sigtede og personer fundet skyldige i tricktyveri i beboelse er næsten ens. Godt to tredjedele af disse personer er mænd, mens kvinder står for lidt under en tredjedel. Tabel 6.3 viser oversigten.

Tabel 6.3 Kønsfordeling sigtede og personer fundet skyldige i tricktyveri i beboelse

	Sigtede		Fundet skyldige	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Mand	176	67 %	90	71 %
Kvinde	87	33 %	36	29 %
I alt	262	100 %	126	100 %

Kilde: Polsas

Også aldersfordeling giver mere eller mindre det samme resultat uanset om vi tager udgangspunkt i sigtede eller i personer fundet skyldige. De fleste tricktyve er i trediverne, mens en betydelig del er i tyverne eller fyrrerne. Der findes ikke mange sigtede eller tiltalte tricktyve, som er over 50 år gamle. Tabel 6.4 viser oversigten.

Tabel 6.4 Aldersfordeling sigtede og personer fundet skyldige i tricktyveri i beboelse

	Sigtede		Fundet skyldige	
	Antal	Procent	Antal	Procent
10-14 år	5	2 %	4	3 %
15-17 år	16	6 %	8	6 %
18-23 år	27	10 %	11	9 %
24-29 år	55	21 %	22	18 %
30-39 år	89	34 %	47	37 %
40-49 år	57	22 %	28	22 %
50-59 år	13	5 %	6	5 %
I alt	262	100 %	126	100 %

Kilde: Polsas

I forhold til om tricktyvene fortrinsvis er herboende eller udenlandske har vi oplysninger om deres nationalitet, og om de er bosat i Danmark eller i udlandet. Cirka en fjerdedel af de sigtede har ikke bopæl i Danmark. Af dem, der er fundet skyldige, bor 29 procent ikke i Danmark. 39 af de sigtede, der bor i Danmark har en udenlandsk nationalitet – det svarer til 15 procent af de sigtede. For personer fundet skyldige i tricktyveri i beboelse er der 11 (9 procent), der bor i Danmark, men som har en udenlandsk nationalitet. Blandt sigtede og personer fundet skyldige er der altså i alt 25-30 procent udlændinge, 10-15 procent immigranter og ca. 60 procent bor i Danmark og har dansk nationalitet. Hvor mange af dem, der har status som indvandrere eller efterkommere, kan vi ikke fastslå på grundlag af vores materiale.

Tabel 6.5 Hjemland og nationalitet sigtede og personer fundet skyldige i tricktyveri i beboelse

	Sigtede		Fundet skyldige	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Bor i Danmark, dansk nationalitet	161	61 %	78	62 %
Bor i Danmark, udenlandsk nationalitet	39	15 %	11	9 %
Bor i udlandet, udenlandsk nationalitet	62	24 %	37	29 %
I alt	262	100 %	126	100 %

Kilde: Polsas

På basis af oplysningerne om sigtede og personer fundet skyldige viser det sig, at udenlandske tricktyve overvejende er rumænske. Ingen af dem med rumænsk nationalitet er bosat i Danmark. Det samme gælder for tricktyve fra Holland og andre skandinaviske lande. Det modsatte billede findes for tricktyve fra typiske indvandrerlande i mellemøsten og det tidligere Jugoslavien.

Ikke kun udenlandske tricktyve stammer ofte fra Rumænien. Sorensen (2012, s. 35) påpeger, at rumænere også er stærkt repræsenteret blandt sigtede indbrudstyre. I hans undersøgelse er 692 personer fra Rumænien sigtet for boligindbrud i perioden 2007-2010; det svarer til 44 procent af alle sigtede for boligindbrud uden fast ophold i Danmark.

Tabel 6.6 Hjemland og nationalitet sigtede og personer fundet skyldige i tricktyveri i beboelse

Nationalitet	Sigtede		Fundet skyldige	
	Bosat i DK	Ikke DK	Bosat i DK	Ikke DK
Danmark	161	-	78	-
Skandinavien	1	6	-	3
Jugoslavien, Kroatien, Bosnien	14	3	4	3
Rumænien	-	39	-	28
Mellemøsten	14	-	5	-
Holland	1	7	-	3
Polen, Ungarn, Tjekkiet	5	7	1	-
Andet	4	-	1	-
I alt	200	62	89	37

Kilde: Polsas

6.3 Signalement af tricktyve

Som nævnt i kapitel 1 har vi set nærmere på anmeldte tricktyverier i beboelse i Københavns Politikreds for 2010. I alt er der journaliseret 548 sager som tricktyveri i beboelse i denne politikreds i 2010. Et tricktyveri kan blive udført af en gerningsperson (solo), to personer (duo) eller flere personer (flok). Vi har valgt at analysere signalementer på sagsniveau. Det vil sige, at et tricktyveri begået af seks personer vægter lige så tungt som et tricktyveri begået af én person.⁶

I interviewmaterialet er der 16 tilfælde med én gerningsperson og 21 tilfælde med to eller flere gerningspersoner. Beboerne har ikke altid set alle gerningspersoner, hvis der har været flere tricktyve til stede i lejligheden. I enkelte tilfælde har de kun set én og måske hørt, at der har været andre, og i andre tilfælde har de overhovedet ikke registreret, at der har været andre tricktyve i lejligheden. De har kun kunnet ræsonnere sig til, at det må være tilfældet, fordi der er forsvundet penge eller genstande fra andre rum. De sidst omtalte tilfælde er talt med under tricktyverier med flere gerningspersoner.

For at tegne en profil af tricktyve har vi brugt signalementsoplysninger fra Polmap Plus; i dette system monitorer Københavns Politi tricktyverier, og signalementsoplysningerne er tastet ind af en analysemedarbejder på baggrund af anmeldelsesrapporten. For det meste er der fire slags oplysninger, som er interessante for en profildannelse, nemlig: køn, alder, udseende og sprog.

Kønsfordeling

Der findes ikke ret mange forbrydelser, hvor kvinder lige så ofte optræder som gerningspersoner som mænd. Signalementsoplysningerne viser, at tricktyveri i beboelse er en af dem. Tabel 6.7 viser oversigten. I denne tabel kan det også ses, at mænd relativt oftere optræder som solo tricktyve, mens kvinder oftere begår denne gerning i en duo.

⁶ Hvis vi skulle havde analyseret materialet på personsniveau, vægter et tricktyveri med seks personer seks gange så tungt som et tricktyveri begået af én person.

Tabel 6.7 Kønsfordeling i forhold til antal tricktyve

Køn	Antal tricktyve				I alt	Procent
	Solo	Duo	Flok			
Mand	130	50	28		208	38 %
Kvinde	79	100	35		214	39 %
M/K		70	13		83	15 %
Uoplyst	34	8	1		43	8 %
I alt	243	228	77		548	100 %

Kilde: Polmap København

I interviewdelen af undersøgelsen finder vi mere eller mindre det samme resultat hvad angår tricktyvenes køn. Som en følge af, at nogle af tricktyvene sommetider ikke ses af beboerne, er det ikke muligt at sige noget om deres køn. I de tilfælde, hvor der er oplysninger om køn, fremgår det, at fordelingen mellem de to køn er fuldstændig jævn – der er 28 kvinder og 29 mænd. Hvis vi ser på sammenhængen mellem at begå tricktyveriet alene og køn, så viser det sig, at der kun er 4 kvinder, der har begået tricktyveriet alene, mens der er 12 mænd, der har været alene. Disse oplysninger er dog usikre, da der i en del tilfælde er tale om forsøg, så det kan ikke vides, om der eventuelt ville være dukket flere op, hvis det var lykkedes at komme rigtigt ind i boligen. En af interviewpersonerne, som forhindrer, at gerningspersonen kommer helt ind i lejligheden, fortæller, at hun kan se, at der er en person mere ned på trappeopgangen. Kun i fem af sagerne kan det med sikkerhed siges, at der kun er en gerningsperson, og her fordeler det sig på en kvinde og fire mænd.

Når vi ser på kønsfordeling i forhold til fremgangsmåde ved tricktyveri, viser der sig – ikke overraskende – forskelle i hvilke trick mænd og kvinder bruger. Kvinder udgiver sig oftere for at være hjemmehjælper, mens mænd ofte siger, at de er håndværkere. Kvinder bruger også nabo (jeg er din nye nabo, jeg skal aflevere noget hos naboen) som trick, samt en gave (jeg har bagt en kage til dig, de her blomster er for dig). Mænd siger oftere, at de skal lægge en besked til en anden person (må jeg låne et stykke papir, en kuglepen).

Tabel 6.8 Kønsfordeling i forhold til fremgangsmåde

	Mand	Kvinde	M/K	I alt	Procent
Hjemmehjælper	11 %	30 %	8 %	88	22 %
Håndværker	19 %	2 %	2 %	46	9 %
Nabo	2 %	13 %	1 %	33	7 %
Hjælp	5 %	2 %	17 %	29	6 %
Gave	2 %	8 %	4 %	24	5 %
Besked	8 %	2 %	2 %	23	5 %
Andet påskud	52 %	46 %	65 %	262	52 %
I alt	100 %	100 %	100 %	505	100 %

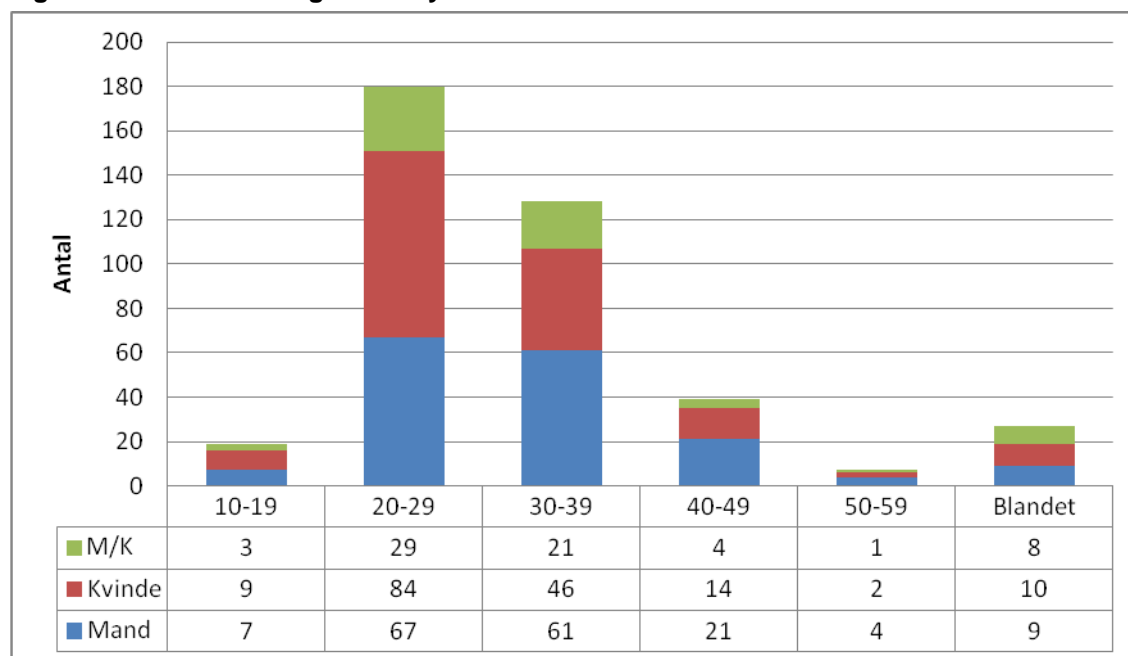
Kilde: Polmap København; note: i 43 sager indeholder signalementsbeskrivelse ingen oplysninger om køn

Når mænd og kvinder sammen optræder som duo eller i flok, tilbyder de ofte hjælp (skal jeg lige bære den her pose op til din lejlighed) som metode til at trænge ind i en beboelse. Tabel 6.8 viser oversigten.

Aldersfordeling

Trickyves alder er sværere at fastslå end deres køn. Forurettede og/eller vidner bliver bedt om at give et skøn på personens alder. I signalementsbeskrivelsen oplyses for det meste et aldersinterval: mellem 20 og 25 år eller lignede. Det er ikke sikkert, at dette estimat altid rammer plet. For at undgå, at vi tolker et skøn for præcist, har vi delt alderen op i ti-årsintervaller. Hvis alderen for trickyve, der opererer i duo eller flok, falder inden for flere alderskategorier, er sagen kodet som 'blandet'.

Figur 6.1 Aldersfordeling af trickyve efter køn

Note: i 148 sager indeholder signalementsbeskrivelse ingen oplysninger om alderen eller køn.

Figur 6.1 viser, at de fleste trickyve er mellem 20 og 30 år gamle. I hvert fald efter forurettedes køn. Af de sager hvor alderen er skønnet, er 45 procent placeret i alderen 20-29 år. En betydelig del af trickyve er mellem 30 og 40 år gamle (32 procent). Der er kun et beskedent antal sager (27 sager), hvor alderen falder inden for forskellige kategorier (kategori 'blandet' i figuren). Det betyder, at trickyve – når de opererer som duo eller i flok – ofte begår deres gerning med jævnaldrende.

Kvindelige trickyve ser ud til at være yngre end mandlige trickyve. I 56 procent af trickyverier begået af en kvinde eller kvinder i duo/flok er gerningspersonerne yngre end 30 år, mens denne procentdel for mændene ligger på 44. Når vi tager afsæt i gennemsnitsalderen (på basis af

skønnet aldersinterval) er forskellen i alderen mellem kvinder (gennemsnit 28 år) og mænd (gennemsnit 31 år) statistisk signifikant.⁷

Når interviewpersonerne fortæller om tricktyvenes alder er det mest i termer som ung eller yngre. I de tilfælde, hvor de direkte bliver spurgt om deres alder, er det typisk, at der svares for eksempel cirka 35, 25-30 år eller 20'erne. Et eksempel på et svar kan lyde således: "Åh den ene hun var ikke så gammel; hun har vel været i begyndelsen af 20'erne, og den anden hun var en halv snes år ældre, vil jeg tro". Svarene bærer altså præg af en vis usikkerhed, men dog med omtale af en alderskategori. I enkelte tilfælde indsnævrer interviewpersonen alderskategorien til i det ene tilfælde 27-28 år og i et andet "tre store piger på 12-14 år". I det sidste tilfælde siger den interviewede: "Ja, sådan 17-19 år det er lidt svært at sige, men de var meget usikre, kunne jeg mærke med det samme, for det skulle helst stemme overens med, det de sagde, og i det hele taget de var amatører, som formodentlig skulle bruge penge til at købe cigaretter for, eller hvad de nu skulle købe, Jeg havde sådan set ondt af dem, for jeg synes, det er synd for sådan et par piger, at de skal have en plettet straffeattest". Denne interviewperson har i sit arbejdsliv beskæftiget sig med børn og unge mennesker. Der er ingen af de interviewede, der omtaler en alder, der ligger fra 50 år og opefter. I et tilfælde siges en tricktyvs alder at være i 40'erne, og der er enkelte, der taler om, at alderen er omkring 40.

Etnisk baggrund

Kriminalitet og etnisk oprindelse er en cocktail, der medfører – ofte ophedet – debat. Det er en vovet balancegang at sige noget om etnisk baggrund på basis af forurettedes og/eller vidners udsagn. Alligevel gør vi det. Der er meget snak, om at tricktyve ofte er romaer. Det er et interessant spørgsmål, om denne påstand kan holde på basis af signalementsoplysninger. Det er ligeledes interessant at se, om der er grund til at tro, at en del tricktyverier i beboelse bliver begået af personer, der ikke bor i Danmark: kriminelle turister eller i politisprog mobil banditisme?

De interviewede kan langt fra altid give et klart svar på, om tricktyvene er danske eller udenlandske. Vi har ikke i interviewene gjort meget ud af at få detaljerede oplysninger om tricktyvenes herkomst. Hvis interviewpersonerne ikke selv har sagt noget herom, har vi for det meste spurgt, om tricktyvene var danske.

Nogle er slet ikke i tvivl om, at en eller flere af de tricktyve, de bliver udsat for, er danske. Med hensyn til de udenlandske bliver der i to tilfælde specifikt sagt, at de er eller formodes at være østeuropæere, og i to tilfælde at de er romaer. De to tilfælde med romaerne vurderes ud fra tricktyvenes udseende, mens det østeuropæiske tilhørsforhold fastslås, fordi interviewpersonen i det ene tilfælde kan høre, at de taler et slavisk sprog. En anden af de interviewede mener også, at de to tricktyve, som kommer ind i hendes lejlighed, er østeuropæere, idet hun siger: "Jeg kunne tænke mig, at det er nogle af dem fra Polen". Intervieweren spørger herefter om de talte dansk,

⁷ $p < 0,01$ (på basis af t-testen).

hvortil kvinden svarer: "De talte fuldstændig perfekt dansk". Det er uvist, hvorfor kvinden tror, at de to tricktyve er fra Polen, men det er tænkeligt, at hun har hørt tale om polakker og andre østeuropæere, der kommer til Danmark og begår forskellige former for kriminalitet. Kvinden har sagt, at den ene var lidt mørk i det, og det kan være grunden til, at hun ikke vurderer, at de to mænd er danske. Under alle omstændigheder viser eksemplet, at det ikke altid er helt let at få konkrete oplysninger om tricktyvenes oprindelse.

I enkelte tilfælde taler tricktyvene slet ikke, og selv om ofrene taler til dem, svarer de ikke. For eksempel er der en der siger: "De svarede ikke på noget som helst, af det jeg spurgte om. Jeg talte lidt om vejret, og hvad skal man snakke om, men der var ikke noget at tale om, ... jeg havde slet ikke hørt dem tale overhovedet, hverken tysk engelsk, fransk eller flamsk, så jeg kan ikke sige, hvor de var fra". Yderligere oplyser informanten, at tricktyvene heller ikke talte indbyrdes. Når de interviewede taler om tricktyvenes sprog, så er det helt overvejende dansk, der nævnes. Sommetider med en tilføjelse om at det er perfekt eller pænt dansk, og i et par tilfælde at det er en art dansk eller gebrokkent dansk. Det siger i sig selv ikke noget om tricktyvenes herkomst, for hvis en person har til hensigt at blive lukket ind i et privat hjem for at begå tricktyveri, må det formodes, at være en stor fordel at kunne præsentere sit ærinde på et nogenlunde dansk.

Der er desuden informanter, der vurderer, at tricktyvene er udenlandske, fordi de fremstår som sådan – der er blandt andet en af de interviewede, der udtaler: "Det kunne jeg se. De stod ligesom fremmede og smilede sødt og var pæne og ordentlige", og en anden udtrykker sig på denne måde: "Hendes udseende og sådan der, ikke".

Ud over omtale af sprog, etnicitet, alder og køn giver nogle af interviewpersonerne en kort beskrivelse af gerningspersonerne. Det kan være at en gerningsperson siges at have mørkt krøllet hår, at gerningspersonerne tilhører "de her mørkhårede" eller "han var helt knudret i ansigtet, han var så grim, så grim"; det kan også være bemærkninger om påklædning "beige frakke", "kort skørt" eller "de havde det her gårdmands arbejdstøj på i grå og med lidt rødt og lidt blå på". Det kan også være en bemærkning om højde: "Han ene var en 180 cm høj, og den anden var en 7-8 cm mindre" eller det kan siges om to kvindelige tricktyve, at den ene var "sådan lidt korpulent. Den anden hun var en høj slank pige med langt hår, så de var ikke til at tage fejl af de to".

Andre typer af bemærkninger går i retning af, at tricktyvene er velsoignerede og høflige. For eksempel er der en, der fortæller: "Det var en yngre dame, vil jeg sige, i fin bluse og det hele. Hun så mægtig sød ud", og en anden beboer siger: "Hende her var velklædt og sminke og alt mulig i ansigtet". Endelig er der en, der beretter om tricktyven, der beder om at låne en telefonbog, at han er en nydelig ung mand, der er pænt klædt på, og videre at: "Han undskyldte meget, og var høflig og dannet og alt det der".

Disse bemærkninger fremsættes dels som en del af en forklaring på, at ofrene lader sig snyde, eller med en vis undren over at disse pæne mennesker begår tricktyverier. Således siger en

kvindelig beboer: ”Man tænker, hvad er det for en fin dame, man kan ikke skue hunden på hårene”. I to interview omtales det, at gerningspersonerne har handsker på, og i begge tilfælde bemærkes det, at det har gerningspersonerne nok for ikke at sætte fingeraftryk.

I registerdata er der to slags oplysninger, der kan give et fingerpeg om gerningspersonens etniske baggrund, men disse oplysninger skal tolkes med tilbageholdenhed, set i forhold til interview respondenternes udmeldinger omkring dette emne. Det er for det første ’hvordan ser personen ud’? I Polmap Plus bliver der noteret om personen ser ud som dansker eller udlænding. Når det handler om en person med udenlandsk udseende, præciseres denne ofte i sydlænding eller østlænding. Hvis beskrivelsen af etnisk oprindelse er meget præcis, foretager politiet afslutningsvis et skøn om oprindelsesland, for eksempel at personen oprindeligt kommer fra Tyrkiet, Pakistan eller at personen er roma (sigøjner).

Tabel 6.9 Tricktyves udseende

Udseende		Antal	Procent (i alt)	Procent (subtotal)
Dansk		114	21 %	29 %
Udenlandsk		277	51 %	69 %
	Sydlænding	56	10 %	14 %
	Østlænding	52	9 %	13 %
	Roma	52	9 %	13 %
	Mellemøsten	12	2 %	3 %
	Asiat	11	2 %	3 %
Blandet		8	1 %	2 %
Subtotal		399	73 %	100 %
Ukendt		149	27 %	
I alt		548	100 %	

Kilde: Polmap København

Tabel 6.9 viser, at der ikke er givet en beskrivelse af tricktyves udseende i 149 af sagerne. Det er svært at fastslå, hvordan vi skal tolke disse sager. Bliver der ikke nedskrevet noget, fordi ofre og/eller vidner ikke kan give en beskrivelse, der kan fastslå, om tricktyvene er danske eller udenlandske, eller bliver der ikke nedskrevet noget, fordi gerningspersonerne ser almindelige ud? Og er almindelig lig med dansk udseende? Hvis vi tolker ukendt som ’formentlig dansk’, så er knap halvdelen (21 + 27 %) af tricktyve af dansk udseende. Tolker vi ukendt som ’hvem som helst’, så er cirka 30 procent af tricktyve af dansk udseende. Udenlandsk udseende er så kontrasten til de danske tal: det vil sige mellem halvdelen og 70 procent af tricktyve er af udenlandsk udseende. Tabel 6.9 indikerer, at tricktyve med en udenlandsk udseende stort set kan fordeles ligeligt mellem sydlændinge, østlændinge og romaer.

Intermezzo: Romaer i Danmark⁸

Sigøjnere er et ord, som ofte bliver brugt om den etniske gruppe romaerne, samt om andre mennesker, der har haft en livsstil, som bliver associeret med romaerne. Det gælder især det omrejsende liv som handelsrejsende, cirkusartister og tivlifolk ofte har ført. Før i tiden rejste en del romaer også rundt og arbejdede som håndværkere, musikere eller handlende, men i dag er de fleste fastboende.

Romaer (sigøjnere) har været uønskede i Danmark gennem århundreder. Fra 1554-1736 var romaer fredløse – det vil sige, at alle havde ret til at slå dem ihjel og tage deres ejendele. Efter 1736 var det ikke længere tilladt at dræbe romaer, men de skulle nu i stedet interneres (mænd) eller deporteres (kvinder). Efter 2. verdenskrig ændrede situationen sig noget – efter 1953 kunne romaer ikke deporteres bare fordi de var sigøjnere. I 1960'erne blev diverse sigøjnerlejre nedlagt, som Blushøjlejren ved København (Valby), der blev nedlagt i 1962. Der skønnes, at der kun var cirka 200 romaer tilbage i Danmark i 1967.

I 1970'erne kom der igen romaer til Danmark som gæstearbejdere. På den tid slog en gruppe tilrejsende romaer sig ned i Københavnsområdet og fik dansk statsborgerskab. Senere kom der flere romaer til Danmark som flygtninge under krigen i Jugoslavien og Kosovo. Det vides ikke hvor mange romaer, der bor i Danmark i dag, da det ifølge diskriminationsloven fra 1996 er ulovligt at registrere folk efter etnicitet. Romaer er registreret som danskere, jugoslavere eller svenskere alt efter hvilket land de har statsborgerskab i. Roma-organisationer anslår, at der er omkring 10.000 romaer i Danmark. De fleste romaerne bor i Københavnsområdet og i Helsingør, men der bor også romaer i mindre byer rundt omkring i landet.

En anden oplysning, der kan hjælpe med at fastslå gerningspersonernes etniske oprindelse, er deres sprog. I langt de fleste tricktyverier bliver der sagt et eller andet. Det er ikke ensbetydende med, at der altid er dokumentation for tricktyves sprog i anmeldelsen. Når sproget er med i signalementet skelnes der mellem (flydende) dansk, hvor der nogle gange er en bemærkning om en københavnsk, jysk eller fynsk accent, dansk med (lidt) udenlandsk accent, gebrokkent dansk og et andet sprog.

For at foretage et skøn om tricktyves etniske oprindelse er vi nødt til at træffe nogle metodiske valg. Disse valg kan diskuteres. Vi antager, at en oprindelig dansker taler flydende dansk, at en indvandrer taler dansk med accent (hvis de har været her i landet i længere tid) eller gebrokkent dansk (hvis de har været i Danmark i kortere tid). Personer, der har et udenlandsk udseende, men taler flydende dansk, anser vi som efterkommere. Dem, der ikke taler dansk, anser vi som kriminelle turister.

⁸ Hovedsagligt baseret på Johannes Busk Laursen og Biljana Muncans artikel Danmark og romaerne (2004).

Udseende	Sprog	Etnicitet
Dansk	Dansk/uoplyst	Dansker
Uoplyst	Dansk	Dansker
Udenlandsk	Gebrokkent dansk/ med accent	Indvandrer
Uoplyst	Gebrokkent dansk/med accent	Indvandrer
Udenlandsk	Dansk	Efterkommer
Udenlandsk/Uoplyst	Andet sprog	Kriminelle turister
Udenlandsk	uoplyst	Andet end etnisk dansk

På baggrund af ovenstående antagelser skønner vi, at andelen af danskere blandt tricktyve ligger mellem en tredjedel og halvdelen – igen afhængigt af hvordan vi tolker kategorien ukendt. I forbindelse med cirka halvdelen af tricktyve med et udenlandsk udseende er der registreret, at de taler en eller anden form for dansk. Efter vores model bor 5 procent af gerningspersoner til tricktyveri i beboelse med sikkerhed ikke i Danmark. Det er imidlertid svært at fordele ca. 40 procent af tricktyve med udenlandsk udseende nærmere i forhold til, om de er indvandrere, efterkommere eller kriminelle turister, da der ikke er oplyst noget om deres sprogkundskaber. Tabel 6.10 giver oversigten.

Tabel 6.10 Tricktyves skønnet etnisk oprindelse

	Antal	Procent (i alt)	Procent (subtotal)
Dansker	138	25 %	32 %
Indvandrer	91	17 %	21 %
Efterkommer	46	8 %	11 %
Kriminel turist	27	5 %	6 %
Andet end dansk	117	21 %	27 %
Blandet	12	2 %	3 %
Subtotal	431	79 %	100 %
Ukendt	117	21 %	
I alt	548	100 %	

Det viser sig, at tricktyve med dansk oprindelse oftere begår deres gerning alene; 53 procent af dem arbejder solo, mens 47 procent optræder i en duo eller flok. Cirka en tredjedel af indvandrere, efterkommere og turister arbejder solo, og to tredjedele arbejder som duo eller i flok. Af dem, hvor etnisk oprindelse er ukendt, optræder to tredjedele solo. Det tyder på, at kategorien ukendt mere ligner tricktyve af dansk oprindelse end tricktyve af udenlandsk oprindelse.

Kategorien ukendt etnisk oprindelse har også mere tilfælles med dansk end med udenlandsk oprindelse, når vi ser på fremgangsmåde: 28 procent tricktyve af dansk oprindelse bruger som trick, at de er hjemmehjælper eller lignede; det gælder for 30 procent af dem, hvoraf oprindelse er ukendt, mens kun 15 procent af tricktyve af udenlandsk oprindelse udgiver sig for at være en hjemmehjælper.

Der er flere sammenhænge mellem etnisk oprindelse og fremgangsmåde. Årsag til disse forskelle er sikkert et spørgsmål om troværdighed. En tricktyv, der ikke taler eller som taler gebrokkent dansk, kan ikke udgive sig for en hjemmehjælper eller håndværker. Vi ser da også, at hjemmehjælpertricket scorer højt blandt oprindelige danskere, mens efterkommere relativt ofte benytter sig af håndværkertricket. Tricktyve med indvandrerbaggrund eller kriminelle turister kommer relativt ofte i kontakt med deres ofre ved at tilbyde hjælp eller ved at sige, at de skal i kontakt med naboen.

6.4 Gerningsmandsprofiler af tricktyve

I dette afsluttende afsnit kombineres resultaterne af de tre metoder anvendt til at få indblik i en gerningsmandsprofil. Det gøres i første omgang ved at se på de enkelte karakteristikker. Oplysninger om sigtede og personer fundet skyldige i tricktyveri viser, at kvinder står for ca. 30 procent af tricktyverierne. Signalementsoplysninger tilskriver imidlertid kvinderne en større andel. Ifølge disse oplysninger står kvinder for cirka halvdelen af tricktyverier i beboelse. Signalementsoplysninger stammer fra anmeldelser til Københavns Politi i 2010, mens oplysninger om sigtede/skyldige kommer fra hele landet i perioden 2007-2010. Når vi alene ser på sigtede/skyldige i 2010, så står kvinder for lidt under 40 procent af tricktyverierne. Det samme gør sig gældende, når vi kun ser på sigtede/skyldige i Københavns Politikreds. Vores konklusion er, at kvinder oftere begår tricktyverier i beboelse end sigtelsesstatistikken indikerer. Denne underrepræsentation af kvinder skyldes formentligt, at mænd traditionelt oftere er i politiets søgelys, og at politiet dermed er bedre gearret til at finde frem til mandlige end kvindelige gerningspersoner. Vi fastslår kønsfordeling af tricktyve på basis af signalementsoplysninger – det vil sige at fordelingen er ca. 50:50.

Aldersfordeling for tricktyve viser, på basis af oplysninger om sigtede/skyldige, et tyngdepunkt for personer i alderskategorien 30-39 år, mens langt de fleste tricktyve (ca. 85 procent) ligger inden for aldersrammen mellem 20 og 50 år. På basis af signalementsoplysninger når vi frem til det samme aldersinterval (20-50 år) for majoriteten af tricktyve, men når vi bruger disse oplysninger, ligger tyngdepunktet ved 20-29 år. Vi skal se lidt nærmere på, hvordan vi skal tolke denne forskel. Den alder, der kommer fra signalementsoplysningerne, er en alder, der er skønnet af ofrene. Ofrene er typisk personer oppe i årene. Det er tænkeligt, at de – måske på grund af deres egen alder – har svært ved at skønne og differentiere tricktyvens alder, og at de måske generelt sætter skønnet for lavt. Det er også muligt, at det billede, der tegner sig på grundlag af sigtede/skyldige, ikke er repræsentativt for tricktyve generelt.

Et nærmere blik på sigtede/skyldige viser, at Fyns Politikreds har en betydelig indflydelse på aldersfordelingen. Denne politikreds står for 47 af sagerne med sigtelse (hvilket svarer til, at 23 procent af anmeldelserne i denne kreds har ført til en sigtelse) med i alt 50 sigtede personer. Mange af dem (27) falder i alderskategorien 30-39 år. Når Fyns Politikreds ikke regnes med, så er alderskategorierne 20-29 og 30-39 pludselig ligevægtige blandt sigtede/skyldige. Vores konklusion i forhold til alderen for tricktyve er, at de fleste er mellem 20 og 40 år gamle og at tyngdepunktet ligger omkring 30 år.

Den sidste karakteristik for tricktyve, som vi har analyseret, er herkomst, nationalitet og etnicitet. Cirka 60 procent af de sigtede/skyldige er af dansk nationalitet, ca. 15 procent er indvandrere – for det meste fra lande i mellemøsten og det tidligere Jugoslavien – og ca. 25 procent bor i udlandet med en klar overrepræsentation af Rumænien. På grund af de få oplysninger om nationalitet er det uklart, hvor mange af dem med dansk nationalitet, der har en indvandrerbaggrund.

Signalementsoplysninger fra København kan, hvad angår herkomst, nationalitet og etnicitet, muligvis ikke generaliseres til hele landet. Disse oplysninger tyder imidlertid på at ca. 40 procent af tricktyve er af dansk oprindelse, mens ca. 60 procent har en indvandrerbaggrund eller bor i udlandet. Det er svært på baggrund af signalementsoplysninger at svare på, hvilket land eller region tricktyve med indvandrerbaggrund eller tricktyve med bopæl i udlandet kommer fra. Det bedste bud er, at de dels kommer fra østeuropæiske lande og dels fra mellemøstlige lande.

Når vi forsøger at sammenflette oplysninger om karakteristika for gerningspersoner og fremgangsmåde efter udsagn fra forurettede og/eller vidner, tegner der sig et billede af, at der kan dannes forskellige profiler af tricktyve. Det er vigtigt at fastslå, at der er tale om relative forskelle mellem de forskellige profiler. Det er sjældent, at en tricktyv stemmer helt overens med en bestemt profil. Vi tegner i alt fem gerningsmandsprofiler af tricktyve.

Profil	Karakteristika	Andel
Mand af dansk oprindelse	Opererer for det meste solo; forgiver ofte at være håndværker, er omkring 30 år gammel	25 procent
Kvinde af dansk oprindelse	Opererer både solo og i duo, forgiver ofte at være hjemmehjælper og er sidst i tyverne	25 procent
Indvandrer	Opererer i duo/flok, er ca. 30 år og mange af dem har et østeuropæisk udseende eller anses for at være roma	20 procent
Efterkommere	Opererer både solo og i duo/flok, forgiver ofte at være håndværker (mænd) eller hjemmehjælper (kvinder) og er sidst i tyverne	10 procent
Kriminelle turister	Opererer for det meste som duo, har ofte rumænsk nationalitet	20 procent

og er over 30 år gammel.

KAPITEL 7

EFTERFORSKNING OG STRAFUDMÅLING

7.1 Politianmeldelse

Udenlandske undersøgelser (Collomb-Robert et.al., u.å., Lister & Wall, 2006, Thornston, 2003) peger på, at langt fra alle tricktyverier bliver anmeldt til politiet. Vi kender ikke omfanget af ikke-anmeldte sager i Danmark, men interviewsamtalerne giver fornemmelsen af, at også her i landet findes der uanmeldte tricktyverier. Cirka to tredjedele af respondenterne anmelder til politiet, at de har været udsat for tricktyveri eller et forsøg herpå i deres hjem. I de fleste tilfælde, hvor tricktyveriet ikke er anmeldt til politiet, gør det sig det gældende, at der ikke er stjålet noget. Bortset herfra adskiller de ikke anmeldte sager sig også ved til dels at være forsøg, hvor tricktyvene overhovedet ikke kommer ind, mens tricktyvene i andre tilfælde nok kommer ind i lejligheden, men på en eller anden måde bliver forhindret i at stjæle noget fra beboeren, og endelig er der også tilfælde, hvor tricktyvene gennemsøger lejligheden uden dog at stjæle noget.

Blandt dem, der politianmelder hændelsen, er der en kvinde, der først anmelder, efter at andre har tilskyndet hende til det. Hun syntes ikke selv, at det var så alvorligt. Dette kan også være begrundelsen for nogle af dem, der ikke anmelder hændelsen eller med et anderledes udtryk "der skete ikke noget", som en informant siger. Der er dog en, der giver den følgende begrundelse for ikke at anmelde det skete til politiet: "Nej, for det første tænkte jeg, skal du til at ryste op med det hele igen, så bliver det endnu værre. Det er derfor".

To af de beboere, vi har talt med, ender med at opgive at indgive en anmeldelse til politiet. I det ene tilfælde ringer kvinden flere gange uden at kunne komme igennem til politiet, hvorefter hun så giver op. I det andet tilfælde kommer kvinden i kontakt med politiet. I forbindelse med tricktyveriet havde den ene tricktyv taget fat i kvindens frakkekrave og hevet kvinden over i et hjørne. Det kan se ud til, at kvinden til politiet har sagt, at hun har været ude for et overfald, men det fremgår ikke helt klart. Kvinden fortæller imidlertid, at der ikke er sket hende noget. Politimanden hævder, at kvinden skal have en attest fra skadestuen. Kvinden fortæller videre om samtalen: "Så siger jeg, jeg siger jo lige til dig, at jeg ikke er kommet til skade eller noget som helst, men han bliver ved med at sige det, så stiller han mig om, og jeg sad en hel time, så til sidst så siger jeg, nu kan du rende mig et vist sted, farvel".

7.2 Efterforskningsindsats

I januar 2010 offentliggjorde politiet servicedeklarationer, hvor det for en række kriminalitetsarter, blandt andet tricktyveri i beboelse, beskrives, hvad borgerne kan forvente sig fra politiet, når de foretager en anmeldelse. Ifølge denne deklaration kommer politiet så hurtigt som muligt, hvis

gerningsmanden stadig er til stede (borgeren bliver opfordret til at ringe til 112 i et sådant tilfælde). Hvis gerningsmanden ikke længere er til stede, "vil politiet ikke nødvendigvis komme, men vil foretage en konkret vurdering af sagen, hvor der for eksempel bliver lagt vægt på, hvordan tricktyveriet er gennemført og mulighederne for at finde spor eller oplysninger om en gerningsmand" (www.politi.dk).

Ud fra Polsas filen kan vi ikke se, hvor ofte politiet kommer ud til forurettedes bopæl. Interviewrespondenter giver imidlertid et fingerpeg om, hvorvidt politiet er kommet til stedet eller ej. De fleste, der har haft kontakt med politiet i forbindelse med anmeldelsen, fortæller ret neutralt herom. Ja, de har anmeldt og i nogle tilfælde kommer politiet ud og taler med beboeren, og i andre tilfælde sker kontakten til politiet telefonisk. Nogle gange undersøger politiet for fingeraftryk, og andre gange gør de ikke. Nogle af de udsatte beboere får at vide, at der ikke er nok oplysninger til, at politiet kan gøre noget, og nogle fortæller om skriftlige tilbagemeldinger om, at der ikke sker mere i sagen. Hos nogle af informanterne kan der spores en vis skuffelse over, at politiet ikke kan gøre noget. Denne skuffelse kommer oftest til udtryk, når interviewpersonerne fortæller om, at de har fået at vide, at politiet ikke kan gøre noget, når de ikke kan give et bedre signalement.

En interviewperson svarer således på et spørgsmål om, hvorvidt hun har fået hjælp i forbindelse med tricktyveriet: "Jeg troede jo politiet, han har jo givetvis mange af mine papirer, ... så har man jo en chance, at politiet finder det og afleverer det, intet - jeg har ikke hørt spor fra nogen". Der er dog en af beboerne som mener, at det er svært at finde frem til tricktyvene. Hun udtaler om en tricktyv, som stjal fra hende på gaden: "Ham fik de jo heller ikke fat i, for han var jo over alle bjerge, og sådan er det jo hver gang, der sker sådan noget. Jeg tror nok, man skal være meget dygtig, hvis man skal få fat i de mennesker".

I enkelte tilfælde er der kommentarer, som er mindre neutrale. De kan gå i både positiv og negativ retning. En interviewperson fortæller således om en politibetjent, som har været ude hos hende efter tricktyveriet: "Så sagde politiet, jeg kører over til din søn, kører over og fortæller ham det". Her ydes der altså en konkret hjælp. I et andet tilfælde spørger politiet, om ofret har brug for hjælp: "Politiet, de var meget søde og rare de to betjente, der kom, og de spurgte, om vi godt kunne være alene nu, eller om vi ville have mere hjælp".

En af de interviewede, som er ret utilfreds med politiets håndtering, fortæller, at hun har ringet efter sin søn umiddelbart efter at have været udsat for et fuldbyrdet tricktyveri. Hun fortæller videre om, at sønnen ringer til politiet:

"Og så ringede min søn over til politiet og fik talt med en derovre, og så skulle de jo have nærmere at vide, og så sagde min søn til dem, hvis I vil have fortalt mere, så kan I komme herover, min mor sidder herovre, så kan I snakke med hende, det er nok mere nødvendigt.

Men der kom sgu ikke noget politi, næh, næh de havde smurt godt med kontaktklim på stolene, så der blev de sgu siddende, hvor de sad.

Så der kom ikke nogen?

Nej, det kunne de da ikke drømme om. De har nok siddet og raflet om, skal du gå, eller skal jeg gå, og så er den ikke længere, men det var ikke særlig godt vejr den dag, så de har fundet ud af alle sammen, vi bliver hjemme, men der kom sgu ikke nogen over til mig, og det mærkelige er, at jeg har set de to kvinder i kvarteret, så de går her altså stadigvæk, så de har haft chancen for at tage dem, hvis de ville have dem. Det er det, jeg synes er så uforskammet, og jeg ved de har været andre steder også i opgangene for at få fat i nogle.

Så du har hørt om at de har prøvet at komme ind andre steder?

Ja, ja.

Ved du om de er kommet ind andre steder?

Ja, vi har et ægtepar længere henne, og både manden og konen er dårligt seende, de er nærmest blinde, og der har de altså taget hårdt fat på dem for at komme ind, og det synes jeg er forfærdeligt. Og der gad politiet sgu heller ikke komme, nej, de gider sgu ikke komme, når vi har brug for dem, ikke når det er sådan nogle gamle nogle, det kan være lige meget, dem kommer vi ikke til nej, nej”.

Denne kvinde slutter sin svada af med at sige: ”Det er ikke som før i tiden, de kom sgu når vi ringede, det gør de ikke mere nej, nej det skal man rigtig nok ikke”. De to sidste citateksempler, som unægtelig går i hver sin retning, omhandler faktisk samme politistation.

Enkelte taler om, at de ville ønske, at området blev prioriteret lidt højere. En kvinde udtaler: ”Det er bare det, at jeg er skuffet over, at vores myndigheder ikke tager sig noget mere af det, meget skuffet, for det er jo det, de får betaling for trods alt ikke”. Og en anden kvinde siger: ”Jeg håber, der bliver gjort et eller andet”.

Interviews med efterforskere fra Københavns Politi giver et indblik i politiets arbejdsgang. Når en forurettet ringer til politiet – det vil typisk være 114, da det er sjældent, at gerningspersonen stadig er til stede – er det medarbejderen ved servicecentret, som afgør, om anmeldelsen vil blive viderestillet til HS. HS står for Hoved Station og er den centrale radiotjeneste for hele Københavns Politi (Buhr & Ørsted, 2008: 50). På servicecentret er det som oftest en kontoransat, der besvarer telefonen, mens HS er bemandet med erfarne politibetjente. Når medarbejderen ved servicecentret skønner, at der ikke er meget at komme efter, optages en anmeldelse telefonisk. Når anmeldelsen bliver viderestillet til HS, dirigeres der en patruljevogn til gerningsstedet – hvis der ikke er andre, mere presserende opgaver. I enkelte tilfælde rykker der en efterforsker fra tyverigruppen ud til forurettede. Hvor ofte, der bliver sendt en patruljevogn eller en efterforsker til gerningsstedet i forbindelse med tricktyveri i beboelse, kan vi ikke dokumentere, men ud fra interviews med ofrene af tricktyveri, samt interviews med politiet, er det vores indtryk, at Københavns Politi ikke kommer til stedet ved tricktyveri i beboelse i et betydeligt antal sager.

Trickyverier er en af de forbrydelser, hvor der er kontakt mellem gerningspersonen og forurettede. Det giver sædvanligvis gode efterforskningsmuligheder. Opklaringsprocenten⁹ for røveri ligger for eksempel på 37 procent i 2010 (kilde: statistikbanken). Ved voldsforbrydelser ligger dette tal på hele 76 procent – i forbindelse med voldsforbrydelser er der imidlertid ofte tale om anholdelse på fersk gerning eller vold mellem bekendte. Opklaringsprocenten ved trickyveri ligger imidlertid betydeligt lavere. Kun 5 procent af trickyverier i beboelse bliver opklaret. Det kunne tyde på, at politiet ikke prioriterer trickyverier særligt højt.

Det er bemærkelsesværdigt, at politiet på den ene side opfordrer forurettede for trickyveri til at sikre eventuelle spor og udfylde en blanket med oplysninger om, hvad der er stjålet, men på den anden side ikke råder ofrene til at lave en beskrivelse af gerningspersonen, der er så nøjagtig som muligt. Hvis politiet prioriterer denne forbrydelse, burde de selvfølgelig komme ud, og se efter mulige spor selv og spørge i nabolaget, om andre har set personer, der passer til ofrets signalement af gerningspersonen. Det kunne for eksempel give et fingerpeg om, hvorvidt flere personer er indblandet, i hvilken slags bil de kører i og så videre. Der er også efterforskningsmuligheder, hvis trickytve tager stjålne debit- eller kreditkort i brug, for eksempel ved at hæve penge i en automat (hvilket sker engang imellem, hvilket vi kan læse os til i sagsbeskrivelser), da dette giver en mulighed for at bruge billeder fra overvågningskameraet.

De efterforskere, vi har talt med, tilkendegiver, at ressourcer er en vigtig faktor i forbindelse med opklaring af kriminalitet i almindelighed, og at det også gælder trickyveri. Trickyveri i beboelse er ikke et prioriteret område. Hvad det angår, er boligindbrud mere prioriteret. Anklageren, som vi har talt med, anser trickyveri i beboelse mere eller mindre på linje med hjemmerøveri. Der er da også en gråzone fra trickyverier, hvor forurettede bliver skubbet eller puffet til, og hjemmerøveri, hvor der er anvendt eller truet med vold.

En anmeldelse om trickyveri i beboelse lander i Københavns Politikreds ved tyverigruppen i en af kredsens tre stationer. Tyverigruppen består af efterforskere. Her foregår der en form for case screening. Anmeldelser, hvor der ikke er umiddelbare efterforskningsspor, bliver lagt i bero (henlagt). Sagerne med efterforskningsspor bliver der set nærmere på – hvis der er kapacitet. Langt de fleste sager bliver lagt i bero med det samme. En sag, hvor politiet har været til stede, er ofte af bedre kvalitet ud fra en efterforskningsmæssig synsvinkel: et bedre signalement og muligvis tekniske og/eller retsmedicinske spor.

7.2 Opklarede sager

Det viser sig, at der er forskelle i opklaringsprocenten mellem landets politikredse. Midt-og Vestjylland, Sydøstjylland og især Fyn har en højere sigtelsesprocent end de andre kredse. Tabel 7.1 viser oversigten.

⁹ Vi anser en sag for opklaret, når mindst én person er sigtet i sagen.

Tabel 7.1 Opklaring af tricktyverier i beboelse pr. politikreds (2007-2010)

	Antal anmeldte sager	Antal sigtelser	Sigtelsesprocent
1 Nordjylland	88	6	6,8 %
2 Østjylland	153	2	1,3 %
3 Midt- og Vestjylland	72	9	12,5 %
4 Sydøstjylland	158	18	11,4 %
5 Syd- og Sønderjylland	96	5	5,2 %
6 Fyn	207	46	22,2 %
7 Sydsjælland og Lolland-Falster	292	7	2,4 %
8 Midt- og Vestsjælland	273	9	3,3 %
9 Nordsjælland	667	28	4,2 %
10 Københavns Vestegn	822	11	1,3 %
11 København	1.545	59	3,8 %
12 Bornholm	1	-	
I alt	4.374	199	4,5 %

Kilde: Polsas

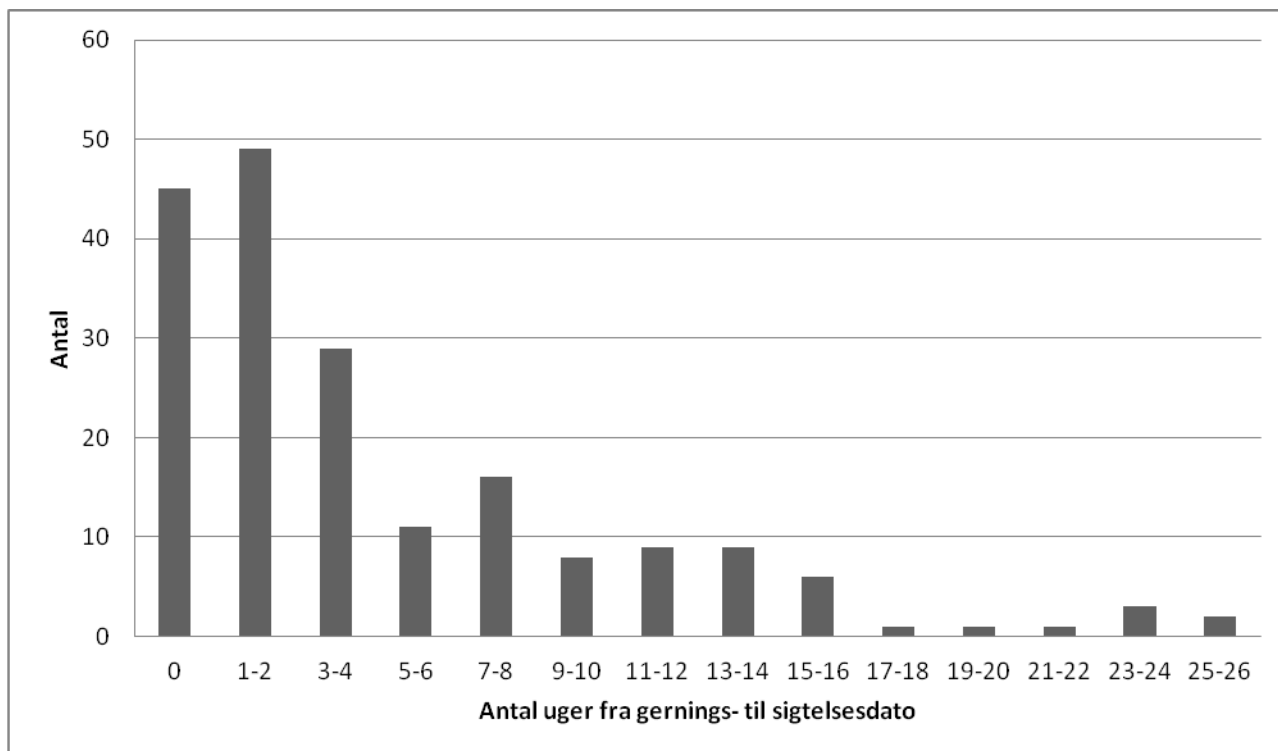
Det kunne tænkes, at politiet på Fyn har anholdt en aktiv gerningsperson eller et netværk og sigtet dem for mange tricktyverier. Et nærmere blik på oplysninger viser, at denne hypotese holder delvis. Den 1. juli 2008 sigter Fynspolitiet en dansk mand på 41 år for otte tricktyverier, den 26. november 2009 bliver en dansk mand på 36 år sigtet for seks tricktyverier, og igen den 26. maj 2010 bliver en dansk mand på 36 år sigtet for fire tricktyverier. Materialet tyder på, at de 46 sigtelser svarer til 22 forskellige gerningspersoner. Dermed er Fyns Politi altså mere succesrige end andre politikredse, specielt fordi der også findes personer med flere sigtelser i andre kredse. I København er der for eksempel sigtet en dansk mand på 24 år for fem tricktyverier den 27. februar 2007; i Nordsjælland den 2. oktober 2007 sigtes der en dansk mand på 46 år for syv tricktyverier og i Sydøstjylland den 12. november 2008 sigtes der en dansk mand på 35 år for tre tricktyverier. Det er i øvrigt iøjefaldende, at alle disse eksempler handler om danske mænd – og dette er formentligt ikke tilfældigt. Dansk politi er, som sagt før, bedre gearet til at fange danske mænd end andre typer af gerningspersoner (kvinder, ikke-danskere).

Vi har haft kontakt med Fyns Politi omkring deres efterforskningsindsats ved tricktyveri i beboelse. Det er en forbrydelse, der har en vis prioritet, og når en tricktyv er kommet ind i billede, for eksempel fordi han eller hun er taget på fersk gerning eller genkendt fra overvågningskameraer, gøres der en indsats for at finde andre mulige tricktyverier frem, der matcher fremgangsmåden. Når en tricktyv er aktiv i deres område, gøres beredskabet opmærksom på det, og de holder et vågent øje med det. Alt i alt har vi indtryk af, at Fyns Politi er mere succesrigt i deres opklaringsarbejde end andre politikredse på grund af prioritering.

7.3 Hvornår bliver en sag opklaret?

De fleste opklaringer af sager sker inden for et begrænset tidsrum. Betydningen af anholdelser på fersk gerning skal ikke undervurderes i politiets sigtelsesstatistik. Det gælder også tricktyveri i beboelse: ved 45 ud af de 199 (23 procent) opklarede sager, er gerningspersonen sigtet på samme dag, som tricktyveriet fandt sted. Vi tolker disse sager som anholdelse på fersk gerning. To tredjedele af opklaringerne sker inden for en måned. Figur 7.1 viser oversigten. Denne figur indeholder opklaringer inden for et halvt år; 9 ud af de 199 sager er først opklaret efter et halvt år og er ikke synlige i figuren.

Figur 7.1 Antal uger mellem gerning og sigtelse ved tricktyveri i beboelse (Danmark; 2007-2010)

Kilde: Polsas

Hvordan disse tricktyverier er opklaret kan vi ikke se i vores datamateriale, men som beskrevet i afsnit 7.2 bliver en person nogle gange sigtet for to eller flere tricktyverier. Så ved siden af anholdelse på fersk gerning er følgeopklaring – at en eller flere tricktyverier bliver knyttet til en sigtet person; enten fordi han/hun tilstår flere sager, eller fordi signalement/modus operandus matcher den oprindelige sag – ikke usædvanligt.

Vores udlægning af sager, hvor gerningspersonen sigtes samme dag som tricktyveriet finder sted, som anholdelse på fersk gerning, får støtte i et interview med en efterforsker. Han bekræfter, at en del tricktyverier bliver opklaret efter anholdelse på fersk gerning. Det sker typisk, når opmærksomme borgere advarer politiet om mistænkelige forhold.

7.4 Tricktyveri i beboelse og straffeloven

Et tricktyveri bliver typisk straffet efter straffelovens tyveriparagraf 276.¹⁰ I de par domsudskrifter anklageren havde medbragt til interviewet, ser dommere tricktyveri som en grov forbrydelse. Det er ikke praksis, at anklageren tager for eksempel straffelovens § 80 stk. 1 (ved straffens udmåling skal der tages hensyn til lovovertrædelsens grovhed) eller stk. 2 (gerningen udført af flere i forening vil i reglen anse som en skærpende omstændighed) med i anklageskriftet.

En anden juridisk mulighed er at straffe tricktyveri efter straffelovens paragraf 286. Ordlyd af denne paragraf er: "Er et tyveri af særlig grov beskaffenhed, såsom på grund af den måde, hvorpå det er udført, eller fordi det er udført af flere i forening eller under medtagelse af våben eller andet farligt redskab eller middel, eller på grund af de stjålne genstandes betydelige værdi eller de forhold, under hvilke de befandt sig, såvel som når tyverier er begået i større antal, kan straffen stige til fængsel i 6 år." (Straffelovens § 286, stk. 1). Anklageren vi talte med mente, at en sag med flere tricktyverier formentlig godt kan bære en straf efter § 286. Vi har ikke kendskab til, at denne paragraf er prøvet i retten i forbindelse med tricktyveri i beboelse.

7.5 Strafudmåling

Det er ikke helt enkelt at sige noget om strafudmåling ved tricktyveri. Straffeprocessen er indrettet på en sådan måde, at anklageren kan slå flere sigtelser sammen i en tiltale. Det kan være sigtelser for den samme type lovovertrædelse, men de kan også være forskelligartede. I sådan et tilfælde vil sagskomplekset indeholde en hovedsigtelser og en eller flere bisigtelser. Statistikker i forbindelse med strafudmåling er for det meste rubriceret efter hovedsigtelser. Det gælder også vores data (fra Danmarks Statistik) i forhold til strafudmåling for tricktyveri i beboelse. Det betyder, at grundlag for denne statistik er anderledes end i afsnit 6.1 (tabel 6.2). Der er Polsas kilden, og afgørelsen for hvert enkelt forhold registreret.

Tabel 7.2 viser oversigten over strafudmåling. I godt halvdelen af sagerne har anklageren valgt at opgive sigtelser. Det sker hovedsageligt, når beviset ikke er stærkt nok til at opnå domsfældelse (Kruize, 2004). Om de opgivne sager har været udtømt for efterforskningsmuligheder, kan vi ikke fastslå på baggrund af vores materiale, men statistikken viser i alle tilfælde, at det enten kan betale sig for sigtede tricktyve at nægte sig skyldige (den sigtede er skyldig, men det kan ikke bevises) eller at politiet sigter på et meget løst grundlag (de sigter en person, som alligevel ikke er gerningspersonen). Ud fra vores interview med efterforskere har vi fået indtrykket af, at politiet i København sigter kendte tricktyve med tilknytning til bestemte roma-familier på grundlag af tekniske beviser, og at disse beviser ofte ikke er nok til at løfte bevisbyrden.

Beslutningen om påtaleopgivelse bliver formelt taget af anklagemyndigheden. Hvis politiet synes, at påtaleopgivelse ikke er hensigtsmæssigt, skal efterforskningen fortsættes. Retsplejeloven

¹⁰ § 276: For tyveri straffes den, som uden besidderens samtykke borttager en fremmed rørlig ting for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding ved dens tilegnelse.

kræver, at når en person er sigtet for en lovovertrædelse, skal anklagemyndigheden træffe en afgørelse. Det betyder, at politiets sagsbehandler og anklageren kan være uenige om bevisets styrke og dermed om, hvorvidt sagsbehandleren skal forsætte eller afslutte efterforskningen. I Danmark er der enighed blandt politiets efterforskere og anklagere om, at efterforskning hører til politiets kompetence og at anklagemyndigheden ikke skal blande sig i denne proces. Også i forhold til mere strategisk/taktiske spørgsmål omkring efterforskningsprioritering er det politiet, der bestemmer.

Tablet 7.2 Strafmåling ved tricktyveri i beboelse som hovedsigtelse (2000-2010)

	Antal	Procent
Påtale opgivet (§ 721)	195	52 %
Frifundet	13	3 %
Ikke (beviseligt) skyldig	208	55 %
Tiltale undladt (§ 722)	17	4 %
Bøde	18	5 %
Betinget frihedsstraf	24	6 %
Ubetinget frihedsstraf	109	29 %
Andet	3	1 %
Skyldig	171	45 %
I alt	379	100 %

Kilde: Danmarks Statistik

Når den sigtede/tiltalte person bliver fundet skyldig, består straffen for to tredjedele af en ubetinget frihedsstraf. I perioden 2000-2010 er den gennemsnitlige strafflængde knapt et halv år (5,8 måneder) ved en dom til en ubetinget frihedsstraf.

KAPITEL 8

KONKLUSIONER OG DISKUSSION

Undersøgelsens primære formål er at belyse fænomenet tricktyveri i beboelse. I sammenhæng med dette formål er der formuleret tre problemstillinger. Endvidere er formålet med projektet at se på samfundets reaktion på tricktyveri i beboelse. Blikket er rettet mod efterforskning/strafudmåling, forebyggelse og støtteordninger til ofre. I sammenhæng hermed er der også formuleret tre problemstillinger. I dette sidste kapitel bliver disse seks problemstillinger besvaret, og vi diskuterer hvordan resultaterne kan anvendes i praksis.

8.1 Fænomenet tricktyveri

Til at belyse fænomenet tricktyveri er der formuleret tre problemstillinger, nemlig: hvilke karakteristika har tricktyveri i beboelse i Danmark; hvordan ser offer- og gerningsmandsprofil ved tricktyveri i beboelse ud; og hvilke konsekvenser har et tricktyveri for ofrenes livskvalitet?

Karakteristika ved tricktyveri i beboelse

- Politianmeldte tricktyverier i beboelse er steget fra 611 tilfælde i 2000 til 1.448 i 2010. Det svarer til en procentvis stigning på 137 procent i denne periode.
- Tyvenes trick består i, at de udgiver sig for at være en person, der kommer i et fagligt ærinde (46 procent), at de spørger om en eller anden form for hjælp (34 procent) eller at de tilbyder hjælp eller gaver til ofre (20 procent).
- I en fjerdedel af anmeldte tricktyverier er der tale om et forsøg eller at gerningspersoner forlader hjemmet uden udbytte. Udbyttet består for det meste af kontanter (i gennemsnit 5.000 kr., mens medianen ligger ved 1.500 kr.) og i en fjerdedel af sagerne smykker.
- Tricktyverier i beboelse forekommer overvejende i Hovedstadsområdet (69 procent) og sjældnest i Jylland (13 procent). Andre landsdele indtager en mellemposition.
- Rødovre, Herlev og Frederiksberg er de tre kommuner med flest anmeldte tricktyverier i beboelse pr. antal husstande. Inden for Københavns kommunegrænser toppe bydelen Brønshøj-Husum.
- Det er ikke fundet en sammenhæng mellem type beboelse og tricktyveri.
- Tricktyverier i beboelse viser ikke et sæsonmønster. De fleste episoder finder sted om eftermiddagen, men i hvert fald ikke før kl. 10 eller efter kl. 20. Tricktyverier bliver oftere begået i hverdage end i weekenddage.

Offerprofil

- Ofrene for tricktyveri i beboelse er for det meste ældre personer; gennemsnitsalderen for ofre er 80 år.
- Tre ud af fire af ofre er kvinder.

- Langt de fleste af ofrene er alene i hjemmet på gerningstidspunktet; mange af dem bor også alene, i de fleste tilfælde, fordi deres ægtefælle er død.
- Tre ud af fire ofre (blandt interviewpersonerne) har hjemmehjælp.
- En stor del af ofrene (blandt interviewpersonerne) handler, når de udsættes for et tricktyveri. De undlader at lukke tricktyven ind, fordi de ikke tror på den fortalte historie, de råber op og i enkelte tilfælde slår de fra sig.

Gerningsmandsprofil

- Der kan tegnes en gerningspersonprofil på basis af dømte tricktyve, sigtede for tricktyveri og signalementsbeskrivelser fra ofre/vidner. På baggrund af oplysninger om dømte/sigtede tricktyve er to ud af tre gerningspersoner en mand, men på baggrund af signalementsbeskrivelserne er ca. halvdelen af tricktyve mænd og halvdelen kvinder. Det er atypisk, at der er så mange kvinder, der er gerningspersoner.
- Med henblik på alderen peger kilderne i samme retning: de fleste tricktyve er i 30'erne, men også en betydelig del er i 20'erne og 40'erne.
- Tre ud af fire sigtede personer for tricktyveri bor i Danmark; en ud af fire bor i udlandet, for det meste Rumænien. Fire ud af fem, der bor i Danmark, har dansk nationalitet.
- På baggrund af oplysninger om sigtede og signalementer er der fundet frem til fem profiler for gerningspersoner:
 1. Mand af dansk oprindelse, opererer for det meste solo og foregiver ofte at være håndværker; er omkring 30 år gammel og står for ca. 25 procent af tricktyverier.
 2. Kvinde af dansk oprindelse, opererer både solo og i duo og foregiver ofte at være hjemmehjælper; er sidst i tyverne og står for ca. 25 procent af tricktyverier.
 3. Indvandrer, opererer i duo eller flok; har et østeuropæisk udseende eller anses for at være roma; er omkring 30 år gammel og står for ca. 20 procent af tricktyverier.
 4. Efterkommer, opererer både solo og i duo eller flok; forgiver ofte at være håndværker (mænd) eller hjemmehjælper (kvinder); er sidst i tyverne og står for ca. 10 procent af tricktyverier.
 5. Turist, opererer for det meste som duo har ofte rumænsk nationalitet; er over 30 år gammel og står for ca. 20 procent af tricktyverier.

Konsekvenserne for ofrenes livskvalitet

- Reaktionen på tricktyveri er forskellige blandt interviewpersonerne: en del føler sig utrygge eller bange. Utrygheden er dels rettet specifikt mod situationer, der har forbindelse med tricktyveriet. En anden del af interviewpersonerne ser ud til at være ret upåvirkede af deres oplevelser med tricktyveri.
- En del af ofrene bebrejder sig selv, at de er blevet udsat for et tricktyveri.
- Der er ikke fundet en sammenhæng mellem forhold omkring tricktyveri og ofrenes psykiske reaktion (utrygge eller ej). Der er set på mulige sammenhænge med forsøg eller fuldbyrdet tricktyveri, anvendelse af tvang/trusler og antal gerningspersoner. Heller ikke at have været

udsat flere gange for tricktyveri eller andre former for kriminalitet kan forklare forskelle i ofrenes reaktionsmønstre.

- En del af ofrene viser tegn på undgåelsesstrategier: de undlader for eksempel at tænke på hændelsen eller undgår at gøre ting, der minder dem om tricktyveriet.
- De økonomiske konsekvenser er for de fleste ofre overskuelige. En del får dækket tabet (delvis) af deres forsikringsselskab. Generelt ser det ud til, at de menneskelige omkostninger overstiger de økonomiske.

8.2 Samfundets reaktion på tricktyveri i beboelse

Til at belyse samfundets reaktion på tricktyveri er der også formuleret tre problemstillinger, nemlig: hvordan ser myndighedernes repressive reaktion ud for tricktyveri i beboelse i forhold til efterforskning og strafudmåling; hvilke kriminalpræventive anbefalinger findes der, og hvordan vurderes disse; og i hvilket omfang har ofre adgang til offer/psykologhjælp og forsikringspenge?

Efterforskning og strafudmåling

- Et tricktyveri i beboelse bliver typisk anmeldt telefonisk til politiets servicecenter. Hvor ofte politiet kommer ud til gerningsstedet kan ikke dokumenteres, men ud fra interviews med ofre for tricktyveri, samt interviews med politiet, er det vores indtryk, at Københavns Politi ikke kommer til gerningsstedet ved tricktyveri i beboelse i et betydeligt antal sager.
- Selvom der er kontakt mellem gerningsperson og offer opklares kun 5 procent af tricktyverier i beboelse – det vil sige, at mindst en person er sigtet i sagen.
- Fyns Politikreds har en opklaringsprocent på over 20 procent. Det skyldes formentligt en højere prioritering af tricktyveri i beboelse end i andre politikredse.
- Der mangler mere specifikt indblik i politiets opklaringsarbejde, men ud fra vores datamateriale er billedet, at opklaring af tricktyveri i beboelse typisk sker efter anholdelse på fersk gerning (opmærksomme borgere ringer til politiet) eller som en følgeopklaring: en eller flere tricktyverier bliver knyttet til en sigtet person; enten fordi han/hun tilstår flere sager, eller fordi signalement/modus operandus matcher den oprindelige sag.
- Et tricktyveri bliver typisk straffet efter straffelovens tyveriparagraf 276. En anden juridisk mulighed er at straffe tricktyveri efter straffelovens paragraf 286, men denne paragraf er, efter hvad vi ved, ikke anvendt.
- I godt halvdelen af sagerne er sigtelsen opgivet, fordi beviset ikke er stærkt nok til at opnå domsfældelse. Når den tiltalte person bliver fundet skyldig, er straffen for to tredjedele ubetinget frihedsstraf med en gennemsnitlig strafflængde på knapt et halv år.

Kriminalpræventive anbefalinger

- Kriminalpræventive anbefalinger er sædvanligvis rettet mod ældre, som udgør den største risikogruppe.
- Anbefalingerne kan samles under fire overskrifter:
 - Luk ikke fremmede ind. Installer sikkerhedskæde og dørspej.

- Lav faste aftaler med ventede gæster (familie, fagligt ærinde og så videre)
- Minimer potentielt udbytte: ikke for mange kontanter i huset.
- Vær opmærksom på fremmede (underforstået tricktyve) i nabolaget.
- Kriminalpræventive anbefalinger kan føre til uønskede side-effekter: yderligere isolation af ældre mennesker og øget utryghed.
- Kriminalpræventive anbefalinger kan komme i modstrid med offentlige hjælpeforanstaltninger til ældre. For eksempel brug af sikkerhedskæde.
- Kriminalpræventive anbefalinger vil med fordel kunne nuanceres og udbredes i medier, som ældre benytter sig af.

Adgang til offer/psykologhjælp og forsikringspenge

- Som grundregel har (ældre) ofre for tricktyveri adgang til Offerrådgivningen, hvor de kan få en times gratis rådgivning. Endvidere kan de henvende sig til deres læge, som kan træffe en beslutning om, hvorvidt personen har brug for samtaleterapi, hvilket er gratis.
- Herudover er der en generel mulighed for at få en henvisning til en psykolog; det er sandsynligt, at tricktyveri i beboelse kan berettige sådan en henvisning. Ved denne ordning betaler det offentlige 60 procent af honoraret; folkepensionister kan søge deres kommunes socialforvaltning om at få dækket 85 procent af deres egenbetaling, når de får en henvisning til en psykolog fra deres læge.
- Tricktyveri i beboelse bliver normalt anset for simpelt tyveri og dermed er penge eller smykker ikke dækket af indboforsikringen. Tre ud af de fire forsikringselskaber, vi har haft kontakt med, tilbyder imidlertid en seniorordning som dækker tricktyveri i beboelse under samme vilkår som indbrudstyveri.

8.3 Diskussion

Tricktyveri i beboelse er primært rettet mod den ældre del af den danske befolkning. Mennesker i en livsfase som ofte er kendetegnet ved tab: efter pensionering mister man sin rolle på arbejdsmarkedet, og med stigende alder falder venner, bekendte og ægtefælle bort. Når tricktyve misbruger ældres tillid til andre mennesker ved at snyde sig ind i deres hjem, kan det sætte dybe spor. Det er på sin vis en god idé at advare ældre mod fænomenet tricktyveri og at gøre dem opmærksomme på deres egne færden, men det skal – efter vores vurdering – foregå på en afdæmpet måde, sådan at denne opmærksomhed ikke fører til isolation og utryghed. Risikoen for at blive udsat for tricktyveri i beboelse er trods alt begrænset.

Vi mener, at tricktyveri i beboelse fortjener mere prioritet i politiets arbejde. Som minimum burde politiet komme til gerningsstedet ved en anmeldelse af tricktyveri i beboelse. Det koster ikke så mange ressourcer¹¹ og er gavnligt på mindst to fronter. For det første kan politiet spørge bedre ind

¹¹ Ved 1.400 anmeldelser på landsplan og et besøg af en patruljevogn med to betjente i gennemsnit på to timer ville koste dansk politi 5.600 arbejdstimer om året. Men allerede nu er der en indsats, så den ekstra indsats vil være mindre.

til signalementet ved personlig kontakt end de kan i telefonen, men de kan også sikre eventuelle spor eller forhøre sig hos naboer. For det andet har besøg af politiet en symbolsk værdi for ofret, som føler sig taget seriøst. Når politiet kommer til stedet kan de også vurdere om ofret har brug for hjælp.

Vi foreslår, at der gøres en aktiv indsats for at oplyse ældre om de eksisterende hjælpemuligheder hos læge, psykolog og Offerrådgivningen, og tilskynde dem til at benytte sig heraf. Vi foreslår også, at der er en specifik person i kommunal sammenhæng, som får denne opgave.

Litteratur

Buhr C. & B. Ørsted (2008). *Gården: Politigården I København*. København: Gyldendal.

Collomb-Roberts, N.; Williams, S.; Moore, L. & Tortoriello, M. (u.å.). *Cambridgeshire Distraction Burglary and Rouge Trade Taskforce: an evaluation*. Home office Research, Department of Statistics. Crime Reduction Team.

Evertsson, L. & Johansson, S. (2008). Ett hem till mer än namnet – om hem som källa till oberoende och identitet bland äldre med hemtjänst. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2.

Fisker A:B: & la Cour, S.(efteråret 2012): *Efter arbejdslivet. Fortællinger om dét at blive ældre*. København: Dansk Psykologisk Forlag, under publicering.

Hawkey, J.T. & Cacioppo; L.C. (2010). Loneliness Matters: A Theoretical and Empirical Review of Consequences and Mechanisms. *Annals of Behavioral Medicine*, 40, 218-227.

Home Office (2003). *Older victims of burglary and distraction burglary – recommendations for practitioners*, Home office Development and Practice Report 11.

Jones, G,M. (1987). Elderly people and Domestic Crime. *British Journal of Criminology*, 27:2, s. 191-201.

Jönson, H. (2003a). *Brottsförebyggande arbete för ålder*. Network for Research in Criminology and Deviant Behaviour at Lund University.

Jönson, H. (2003b). Constructing Crime against Elderly in Swedish Crime Prevention Campaigns. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime prevention*, 4:2, s. 180-203.

Kongstad, A. & Kruize, P. (2011). *Når det kommer tæt på: effekter af hjemmerøveri på lokalsamfunds beboere i forhold til tryghed, sikring og adfærd*. Københavns Universitet, Det Juridiske Fakultet.

Kruize, P. (2004). Beviskrav, ressourcer og opportunitet: *En retssociologisk analyse af påtaleopgivelse og tiltalefrafald*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Lister, S.; Wall, D. & Bryan, J. (2004). *Evaluation of the Leeds Distraction Burglary Initiative*. Home Office Online Report 44/04. London: Home Office.

Lister, S. & Wall, D. (2006). Deconstructing distraction burglary: an agiest offence? In: Wahiedin, A. et al (Eds). *Ageing, Crime and Society*. Uffculme, Devon: Willan Publishing.

Nielsen, E.B. & Platz, M. (2006). *Portrætter af gamle ensomme – gør boligen en forskel?* Videnscenter på Ældreområdet. Hellerup.

Projekt Ældres Netværk – et partnerskab 2007-2009. *Fakta om ensomhed i København*.

Skjøtt-Larsen, J. & Henriksen, L.S.. (2011). *Grænser for tillid*. Paper præsenteret ved Dansk Sociologkongres 20-21. januar 2011.

Sorensen, D.W.M. (2004) *Temporal Patterns of Danish Residential Burglary*. University of Copenhagen, Faculty of Law.

Sorensen, D.W.M. (2012) *Rounding Up Suspects in the Rise of Danish Burglary: A Statistical Analysis of the 2008/09 Increase in Residential Burglary*. University of Copenhagen, Department of Sociology.

Thornton, A.; Hatton, C.; Malone, C.; Fryer, T.; Walker, D.; Cunningham, J. & Durrani, N. (2003) *Distraction Burglary amongst older people and ethnic minority communities*. Home Office Research, Development and Statistics Directorate.

(Net)avisartikler

Frandsen, J. (2011) Voldsom vækst i tricktyverier.

<http://www.blboligen.dk/artikelarkiv/2011/april/voldsom-vaekst-i-trickyverier>

Besøgte hjemmesider

www.gladsaxe.dk.

www.gentofte.lokalavisen.dk

www.dkr.dk

www.aeldresagen.dk

www.sikkerejendom.dk

www.lbbd.gov.uk

www.sammen.dk

Bilag 1: Brev til væresteder

Jeg henvender mig, fordi jeg sammen med kriminolog Peter Kruize er i gang med en undersøgelse om tricktyverier i beboelse.

Undersøgelsen foregår i København, idet Danmarks Statistik finder, at de fleste tricktyverier i beboelse sker i Københavnsområdet. Endvidere viser statistikken, at de overvejende går ud over ældre mennesker - især ældre kvinder.

Jeg skriver til jer for at bede om hjælp til at komme i kontakt med personer, som har været udsat for tricktyveri. I forbindelse med projektet vil jeg nemlig gerne interviewe personer, der har været udsat for et tricktyveri i deres bolig.

Måske har I allerede på stedet kendskab til nogle, der har haft oplevelser med tricktyverier. Jeg kan eventuelt komme på besøg og fortælle lidt om projektet og høre, om der er nogle, der vil deltage i et interview. De interviewede vil blive lovet anonymitet.

Vores projekt er finansieret af Justitsministeriets Forskningsfond og Det Kriminalpræventive Råd. Jeg vil tillade mig at ringe i løbet af nogle dage og høre nærmere, hvis jeg ikke forinden har hørt fra jer.

Jeg kan træffes på telefon 33 89 01 73 de fleste dage ca. mellem kl. 10 og 15 eller på mail ank@casa-analyse.dk

Venlig hilsen
Annalise Kongstad
Kriminolog, mag.art. i psykologi
Center for Alternativ Samfundsanalyse (CASA)
Kigkurren 8M, st.
2300 København S

Bilag 2: Brev til interviewkandidater

Mit navn er Annalise Kongstad. Jeg er kriminolog og arbejder sammen med kriminolog Peter Kruize med en undersøgelse af tricktyverier i beboelse i Københavnsområdet. Formålet er at få en større viden om dem, der udsættes for tricktyveri og dem, der begår tricktyverier. Endvidere vil vi gerne se på, hvordan man kan beskytte sig mod at blive udsat herfor. Vores projekt er finansieret af Justitsministeriets Forskningsfond og Det Kriminalpræventive Råd. I den sammenhæng vil jeg gerne interviewe ældre personer, som har været udsat for et tricktyveri i deres bolig.

Tricktyverier kan foregå på mange forskellige måder. Det mest almindelige er, at det ringer på døren. Uden for står en eller to personer, som beder om hjælp eller som for eksempel siger, at de kommer fra hjemmeplejen, eller at de skal aflæse elektricitet. Personen eller personerne beder derfor om at komme ind. Efterfølgende opdager beboeren, at der er blevet stjålet penge, smykker eller andet. Der kan godt gå nogle dage før tyveriet opdages.

Hvis De/du har oplevet dette, og kunne tænke Dem/dig at fortælle mig om det, vil jeg blive glad. Under interviewet vil jeg blandt andet bede om en beskrivelse af hændelsesforløbet, og om oplevelsen har givet anledning til tanker og reaktioner senere.

Jeg forventer, at interviewet vil tage ½-1 timer. Jeg vil gerne have lov til at optage interviewet på bånd.

Jeg kan love, at alle, der bliver interviewet, vil være anonyme i den rapport, der bliver resultatet af vores undersøgelse. Når jeg skriver om den viden, jeg får fra interviewene, bliver alle interviewene blandet sammen, så man ikke kan genkende de enkelte interviewpersoner. Den enkeltes navn vil slet ikke optræde i rapporten.

Jeg vil blive meget glad, hvis De/du vil hjælpe mig.

Med venlig hilsen

Annalise Kongstad
Kriminolog, mag art. i psykologi
CASA
Kigkurren 8M, st.
2300 København S

Mail: ank@casa-analyse.dk

Tlf. 33 89 01 73 eller læg besked på 33 32 05 55, så ringer jeg tilbage

Bilag 3: Spørgeguide interviews med ofrene

Baggrundsoplysninger:

Alder

Køn

Civilstand – bor alene eller ej

Erhverv – pensionist eller ikke

Boform – lejlighed/hus

EVT – mobilitet, hørelse, syn.

Fortæl om egen oplevelse af tricktyveri/ evt. andres oplevelser.

Herunder få belyst:

Tidspunkt på døgnet

Hverdag/weekend

Hvad sagde gerningspersonerne for at blive lukket ind

Blev gerningspersonerne lukket ind i boligen eller tvang de sig adgang

Hvad blev stjålet

Hvornår opdaget at der var blevet stjålet noget

Beskrivelse af gerningspersonerne: køn, alder, antal

Hvordan påvirket af hændelsen:

1. Økonomisk – mistet meget/problematisk – ændret metode/kontanter (har ikke længere mange rede penge liggende hjemme), bankbog, hævekort, har ikke længere pungen/tasken liggende fremme mm
2. Psykisk – blevet bange, bekymret, usikker eller utryg. Er der noget du er holdt op med at gøre.
3. Socialt – blevet mere tilbageholdende over for fremmede, åbner ikke længere døren for personer de ikke kender, beder om identifikation, tjekker (spionøje, spørger hvem er det el.lign.) hvem der står udenfor før de åbner døren, lukker døren (for en fremmed) hvis de skal hente noget - ændret vaner
4. Andet

Hjælp og støtte:

Har de efterfølgende fået hjælp

Af hvem

Selv bedt om eller fået tilbudt

Anmeldt hændelsen til politi og forsikringsselskab

Forslag til forebyggelse af tricktyverier i boliger

Anbefalinger til andre så de ikke skal blive udsat

Besøg af hvem og andet samvær

1. familie og venner
2. hjemmehjælper, sygeplejerske og lign. (social- og sundhedspersonale)
3. andre – vicevært, håndværkere, el-aflæsere mm
4. aktivitetscentre o.lign.